

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YAŞAMBOYU ÖĞRENME ve YETİŞKİN EĞİTİMİ

ANABİLİM DALI

YETİŞKİN EĞİTİMİ YÜKSEKLİSANS PROGRAMI

**MARDİN'DE YAŞAYAN YETİŞKİNLERİN TARİHİ VE KÜLTÜREL
MİRASA İLİŞKİN BİLİNÇLİLİK DURUMU**

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Selma ÇOBAN

**Ankara
Ocak, 2014**

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YAŞAMBOYU ÖĞRENME ve YETİŞKİN EĞİTİMİ

ANABİLİM DALI

YETİŞKİN EĞİTİMİ YÜKSEKLİSANS PROGRAMI

**MARDİN'DE YAŞAYAN YETİŞKİNLERİN TARİHİ VE KÜLTÜREL
MİRASA İLİŞKİN BİLİNÇLİLİK DURUMU**

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Selma ÇOBAN

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Mehmet BİLİR**

**Ankara
Ocak, 2014**

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Mardin’de yaşayan yetişkinlerin kentin tarihi ve kültürel mirasını tanıma, tanıtma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun saptanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın I. Bölümünde; giriş, problem, problem cümlesine, araştırmanın amacına ve önemine, araştırmanın sınırlılıklarına değinilmiştir. II. Bölümde; kavramsal çerçeve ile ilgili araştırmalara yer verilmiş, tarihi miras, kültürel miras kavramları açıklanmış, yetişkin ve yetişkinin öğrenme eğilimleri anlatılmıştır. Mardin’in tarihi ve kültürel yapıları kısaca tanıtılmış, konu ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir. III. Bölümde; tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili politikalara yer verilmiş, bu bağlamda dünyadaki ve Türkiye deki politikalar anlatılmış, yürürlükte olan yasa ve yönetmelikler ile Türkiye’nin taraf olduğu uluslar arası kuruluşlar ve sözleşmeler anlatılmıştır. IV. Bölümde; yöntem yer almakta, araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır. V. Bölümde; bulgular ve yorumları bulunmakta, kişisel bilgiler ile ilgili bulgular, tarihi ve kültürel mirası tanıma, tanıtma ve koruma boyutu ile ilgili bulgular ve birlikte yaşamının tutkalı (harcı) olan ifadelerle katılma durumu ile ilgili ifadelerle katılım bulguları bulunmaktadır. VI. Bölümde; araştırma ile ilgili sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Bu çalışmaya önemli katkıları, değerlendirmeleri, değerli desteği, ilgisi ve birçok konuda yol göstericiliği için kıymetli Danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet BİLİR’e saygılarımı sunuyorum ve teşekkürü borç biliyorum. Araştırma konusunu belirlenmesindeki katkılarından ve görüşme formuna getirdikleri eleştiriler için Sayın Prof. Dr. Meral UYSAL’a, görüşme formuna getirdikleri eleştiriler için Prof. Dr. Cevat GERAY’a, Prof. Dr. Rıfat MİSER’e, Doç. Dr. Hayat BOZ’a, Doç. Dr. Ahmet YILDIZ’a, Öğr. Gör. Dr. Fevziye SAYILAN’a ve Öğr. Gör. Dr. Niyazi ALTUNYA’ya, analiz aşamasında kıymetli destekleri için Öğr. Gör. Dr. Mehmet KURT’a ve tez hazırlama süresince

desteklerini benden esirgemeyen değerli arkadaşım Ayşe KORKMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak, maddi ve manevi destekleri, ilgileri ve sabırları için aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyor ve bu çalışmayı yaparken vaktinden çaldığım biricik kızım LORİN'e teşekkür ediyorum.

Selma ÇOBAN

ÖZET

MARDİN'DE YAŞAYAN YETİŞKİNLERİN TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASA İLİŞKİN BİLİNÇLİLİK DURUMU

Çoban, Selma

-Yükseklisans, Yaşamboyu Öğrenme Ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bilir

Ocak, 2014, 157 sayfa

Bu araştırma Mardin'de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıtırma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun saptanması amacıyla yapılmıştır. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evrenini Mardin'de yaşayan, 18 yaş ve üstü yetişkinler oluşturmaktadır. Bu evren içinden amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen 332 yetişkin üzerinde çalışılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, betimsel istatistiğin frekans (f) ve yüzde (%) tekniklerinden yararlanılmıştır. Anlamlılık testi için Ki-kare tekniği uygulanmıştır.

Mardin'in tarihi ve kültürel mirası konusunda, erkekler, kadınlara göre daha çok bilgi sahibidirler.

Mardin'deki yaşam süresi arttıkça, Mardin'de yaşama isteği de artmaktadır.

Mardin'de yaşama isteği, erkeklerde, kadınlara; yaşlılarda, gençlere; eğitim düzeyi düşük olanlarda, yüksek olanlara göre daha fazladır.

Mardin'de bugün İslam, Hristiyan ve Zerdüşt dinlerine mensup, Türk, Kürt, Arap, Süryani, Ermeni ve Zaza gibi etnik kökene sahip yurttaşlar bir arada yaşamaktadır.

Mardin'in taş yapı sanatında ve mimarisinde; Süryaniler, Osmanlı, Arap ve Türklere göre daha etkili olmuşlardır.

Mardin'in tarihi yerlerini erkekler kadınlardan daha fazla bilmekte, aynı zamanda daha fazla gezip, görmektedir.

Eğitim düzeyi yükseldikçe, Mardin'in tarihi yerlerini gezmeden önce tarihleri hakkında bilgi edinme oranı artmaktadır.

Katılımcıların, çocuklarını ve bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde, müzelere ve tarihi mekânlara götürme durumu; ya , eğitim düzeyi ve Mardin'de geçen yaşam süresi yükseldikçe artmaktadır.

Yetişkinlerin, tarihi ve kültürel değerleri koruma ile ilgili yasa, yönetmelik benzeri mevzuatlar ve yaptırım g  leri hakkındaki bilgileri sınırlıdır.

Mardin'deki eski yapıların üstüne yapılan yeni binaların yıkılmasını en az 58 ya  ve üstü grup ile okuryazar olmayan grup istemektedir.

Araştırmaya katılanların çok büyük bir çoğunluğu, Mardin'in tarihi ve kültürel değerlerinin atalarından kendilerine kalmış ortak bir insanlık mirası olduğu ve bu değerleri koruma g revleri bulunduğu g r   ndedirler.

ABSTRACT

CONSCIOUSNESS OF THE ADULTS LIVING IN MARDIN CONCERNING
THE HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE

Çoban, Selma

Master's Degree, Department of Lifelong Learning and Adult Education

Thesis Advisor: Ass. Prof. Dr. Mehmet Bilir

January 2014, 157 pages

This study has been done in an attempt to determine the state of consciousness towards getting to know, introduce and protect the historical and cultural heritage of the adults living in Mardin. In this study screening model has been used.

Target population of the study is constituted by the adults above 18 years of age and over. Within that population the study has been done on 332 adults who determined by using the targeted sampling method. The frequency (f) and percent (%) techniques has been used for the data analysis.

On the subject of historical and cultural heritage of Mardin, the men have more information than the women.

As the length of life getting increasingly longer, accordingly desire to live in Mardin also increases.

Desire to live in Mardin is higher in men than women, older than young, low educated persons than high educated persons.

Today, the citizens whose religions are Muslim, Christian and Zoroaster and whose ethnic origins such as Turk, Kurd, Arab, Assyrian, Armenian, Zaza are still living together.

The Assyrians have been more influenced on the art of stone structure and architecture of Mardin than Ottomans, Arabs and Turks.

The men know the historical sites more than women and at the same time men travel and visit more than women.

As the education level getting increased, the rate of learning the information on the history of historical places of Mardin than visiting the historical sites.

The rate of respondents whose taking their children or their nonresident visitors to the museums and historical sites are increased as the age, education level and length of living in Mardin getting higher.

The adults' information on the laws, regulations and similar legislations and sanctions concerning the historical and cultural sites are limited.

At least age of 58 and over and illiterate group desire to destroy the new buildings that was build over the old structures in Mardin.

The most part of the respondents who joined the study have the opinion that the historical and cultural values of Mardin are the common human heritage inherited from their ancestors and protecting those values is their mission.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Problem Cümlesi.....	8
Araştırmanın Amacı.....	8
Araştırmanın Önemi.....	9
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
BÖLÜM II.....	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
Tarihi Miras.....	10
Kültürel Miras.....	10
Yetişkin ve Yetişkinin Öğrenme Eğilimleri.....	12
Mardin'in Tarihi ve Kültürel Yapıları.....	15
Kaleler.....	15
Köprüler.....	17
Camiler ve Mescitler.....	17
Külliye Kalıntıları.....	19
Medreseler.....	20
Zaviye ve Türbeler.....	22
Hamamlar.....	22
Kilise ve Manastırlar.....	23
Gınavaz Höyüğü.....	25
Sivil Yapılar.....	26
Dara Antik Kenti.....	27
Su Sarnıçları.....	28
Surlar.....	28
Agora.....	28

Necropol Alanı ve Kilise.....	28
Büyük Galeri Alanı.....	29
İlgili Araştırmalar.....	30
BÖLÜM III.....	32
TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASI KORUMA İLE İLGİLİ POLİTİKALAR.....	32
Dünyada Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Politikalar.....	32
Türkiye’de Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Politikalar.....	36
Osmanlı Dönemi.....	36
Cumhuriyet Dönemi.....	37
Korunması Gereken Kültür Ve Tabiat Varlıkları Ve Korunması İle İlgili	
Mevzuat.....	40
Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları.....	40
Taşınmaz Kültür Varlıklarının Fonksiyonlarına Göre Sınıflandırması.....	42
Korunması Gereken Taşınmaz Kültür Varlıklarının Ana Koruma Gruplarına	
Göre Sınıflandırması.....	42
Sit Bölgeleri.....	43
Sitlerin Korunma Grupları.....	44
Tespit ve Tescil.....	45
Tescil.....	46
Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasıyla İlgili Mevzuat.....	47
Müze, Özel Müze ve Koleksiyonculuk.....	48
Define Kazıları.....	49
Kültür Varlığı Ticareti.....	49
Yurtiçinde Alım Satım.....	50
Mevzuat Değişiklikleri.....	50
Yurtdışına Çıkarma Yasağı.....	51
Yurtdışına Çıkarılamayacak Etnografik Nitelikteki Kültür Varlıkları.....	51
Yurtdışına Çıkarılacak Etnografik Nitelikteki Kültür Varlıkları.....	51
Uluslararası İşbirliği.....	52
Uluslararası Kriminal Polis Örgütü.....	52
Avrupa Konseyi (AK).....	52
Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO).....	52
UNESCO Çerçevesinde Türkiye’nin Üye Olduğu Kuruluşlar.....	53
Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM).....	53

Kültürel Varlıkların Korunması ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezi (ICCROM).....	53
Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS).....	53
Kültürel Ve Doğal Varlıkların Korunması Alanında Taraf Olduğumuz Uluslararası Sözleşmeler.....	54
Avrupa Konseyi Bünyesinde.....	54
Avrupa Kültür Antlaşması.....	54
Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi.....	54
Avrupa Arkeolojik Mirasın Korunması Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş, No: 143).....	54
UNESCO Bünyesinde.....	54
Silahlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına Dair Sözleşme (Tatbikatına Ait Tüzük ve Protokol).....	54
Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme.....	54
Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme.....	55
Yurtdışına Kaçırılan Türkiye Kaynaklı Eserlerin İadesi Konusunda Taraf Olduğumuz Uluslararası Sözleşmeler.....	55
Avrupa Konseyi (Avrupa Arkeolojik Mirasın Korunması Sözleşmesi).....	55
UNESCO (Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme).....	55
BÖLÜM IV.....	56
YÖNTEM.....	56
Araştırmanın Modeli.....	56
Evren ve Örneklem.....	56
Verilerin Toplanması.....	57
Verilerin Analizi.....	58
BÖLÜM V.....	59
BULGULAR VE YORUM.....	59
A- Kişisel Bilgiler İle İlgili Bulgular.....	59
B- Tarihi ve Kültürel Mirası Tanıma Boyutu İle İlgili Bulgular.....	63
C- Tarihi ve Kültürel Mirası Tanıtma Boyutu İle İlgili Bulgular.....	95

D- Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Boyutu İle İlgili Bulgular.....	114
E- Birlikte Yaşamanın Harcı Olan Hoşgörü Kültürünü Besleyen İfadelere Katılma Durumu İle İlgili Bulgular.....	134
BÖLÜM VI.....	138
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	138
Sonuç.....	138
Öneriler.....	142
KAYNAKÇA.....	145
EKLER.....	149
EK 1. Görüşme Formu Uygulama İzni.....	150
EK 2. Görüşme Formu.....	151
EK 3. Mahalleler ve Hane Sayıları Raporu.....	157

ÇİZELGELER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 1. 1835 Yılı Mardin Nüfus Sayımı.....	6
Çizelge 2. Görüşülenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	59
Çizelge 3. Görüşülenlerin Yaşlarına Göre Dağılımı.....	59
Çizelge 4. Görüşülenlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	60
Çizelge 5. Görüşülenlerin Medeni Durumuna Göre Dağılımı.....	60
Çizelge 6. Görüşülenlerin Mardin'deki yaşam süresine Göre Dağılımı.....	61
Çizelge 7. Görüşülenlerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Dağılımı.....	61
Çizelge 8. Görüşülenlerin Cinsiyet Ve Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	62
Çizelge 9. Görüşülenlerin Cinsiyet Ve Yaş Aralığına Göre Dağılımı.....	62
Çizelge 10. Mardin'de Yaşama İsteğine Göre Dağılımı.....	63
Çizelge 11. Mardin'de Yaşama İsteğinin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	63
Çizelge 12. Mardin'de Yaşama İsteğinin Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri...	64
Çizelge 13. Mardin'de Yaşama İsteğinin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	64
Çizelge 14. Mardin'de Yaşama İsteğinin Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	65
Çizelge 15. Mardin'de Yaşama İsteğine Şehrin Tarihi Olmasının Etken Olması Durumuna Göre Dağılımı.....	66
Çizelge 16. Mardin'de Yaşama İsteğine Şehrin Tarihi Olmasının Etkisinin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	66
Çizelge 17. Mardin'de Yaşama İsteğine Şehrin Tarihi Olmasının Etken Olmasının Yaşa Göre Dağılımı.....	66
Çizelge 18. Mardin'de Yaşamak İsteğinde Şehrin Tarihi Olmasının Etkisinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	67
Çizelge 19. Mardin'de Yaşama İsteğine Şehrin Tarihi Olmasının Etkisinin Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	68
Çizelge 20. Mardin'de Yaşayan Farklı Kültürleri; Dil, Din ve Etnik Köken Açısından Sınıflandırmasına Göre Dağılımı.....	68
Çizelge 21. Mardin'de Yaşayan Farklı Kültürleri; Dil, Din ve Etnik Köken Açısından Sınıflandırmanın Cinsiyete Göre Dağılımı.....	69

Çizelge 22. Mardin’de Yaşayan Farklı Kültürleri; Dil, Din Ve Etnik Köken Açısından Sınıflandırılmanın Yaşa Göre Dağılımı.....	70
Çizelge 23. Mardin’de Yaşayan Farklı Kültürleri: Dil, Din, Etnik Köken Açısından Sınıflandırılmanın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	71
Çizelge 24. Mardin’de Yaşayan Farklı Kültürleri: Din, Dil, Etnik Köken Açısından Sınıflandırılmanın Mardin’de Bulunma Süresine Göre Dağılımı.....	72
Çizelge 25. Mardin’in Mimarisi ve Sanatında Etkili Olan Kültürleri bilme durumunun Durumuna Göre Dağılım.....	73
Çizelge 26. Mardin’in Mimarisi ve Sanatında Etkili Olan Kültürlerin bilme durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	74
Çizelge 27. Mardin’in mimarisi ve sanatında etkili olan kültürleri bilme durumunun yaşa göre dağılımı.....	74
Çizelge 28. Mardin’in Mimarisi ve Sanatında Etkili Olan Kültürleri Bilmenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	75
Çizelge 29. Mardin’in Mimarisi ve Sanatında Etkili Olan Kültürler Bilmenin Mardin’de Bulunma Süresine Göre Dağılımı.....	76
Çizelge 30. Mardin’in Tarihi Yerlerini Bilme Durumuna Göre Dağılımı.....	76
Çizelge 31. Mardin’in Tarihi Yerlerini Bilmenin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	77
Çizelge 32. Mardin’in tarihi yerlerini bilme durumunun yaşa göre dağılımı.....	77
Çizelge 33. Mardin’in Tarihi Yerlerini Bilmelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	78
Çizelge 34. Mardin’in Tarihi Yerlerini Bilme Durumunun Mardin’de Bulunma Süresine Göre Dağılımı.....	78
Çizelge 35. Mardin’in Tarihi Yerlerini Gezme ve Görme Durumuna Göre Dağılımı.....	79
Çizelge 36. Mardin’in Tarihi Yerlerini Gezme ve Görme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	79
Çizelge 37. Mardin’in Tarihi Yerlerini Gezme ve Görme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı.....	80
Çizelge 38. Mardin’in Tarihi Yerlerini Gezme ve Görme Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	80
Çizelge 39. Mardin’in Tarihi Yerlerini Gezme ve Görme Mardin’de Bulunma Süresine Göre Dağılımı.....	81

Çizelge 40. Mardin'in Tarihi ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Durumuna Göre Dağılımı.....	82
Çizelge 41. Mardin'in Tarihi ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	82
Çizelge 42. Tarihi ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı.....	82
Çizelge 43. Mardin'in Tarihi Ve Turistik Yerlerini Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinmenin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	83
Çizelge 44. Mardin'in Tarihi Ve Turistik Yerlerini Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Durumunun Mardin'de Bulunma Süresine Göre Dağılımı.....	83
Çizelge 45. Mardin'in Tarihi ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinilen Kaynak Durumuna Göre Dağılımı.....	84
Çizelge 46. Mardin'in Tarihi Ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Kaynağının Cinsiyete Göre Dağılımı.....	84
Çizelge 47. Tarihi ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edindikleri Kaynağın Yaşa Göre Dağılımı.....	85
Çizelge 48. Mardin'in Tarihi Ve Turistik Yerlerini Gezmeden Önce Bilgi Edinme Kaynağının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	85
Çizelge 49. Mardin'in Tarihi Ve Turistik Yerlerini Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Kaynağının Mardin'de Bulunma Süresine Göre Dağılımı.....	86
Çizelge 50. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü Ve CD'si Olduğunu Bilme Durumuna Göre Dağılımı.....	87
Çizelge 51. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü ve CD'sini Bilmenin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	87
Çizelge 52. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü ve CD'sini Bilmenin Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	87
Çizelge 53. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü ve CD'sini Bilmenin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	88
Çizelge 54. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü ve CD'sini Bilmenin Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	89
Çizelge 55. Mardin'e Tarih Boyunca Hükmeden Uygarlıkları Bilme Durumuna Göre Dağılımı.....	89
Çizelge 56. Mardin'e Tarih Boyunca Hükmeden Uygarlıkları Bilme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	90

Çizelge 57. Mardin'e Tarih Boyunca Hükmeden Uygarlıkları Bilme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı.....	91
Çizelge 58. Mardin'e Tarih Boyunca Hükmeden Uygarlıkları Bilmelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	92
Çizelge 59. Mardin'e Tarih Boyunca Hükmeden Uygarlıkları Bilme Durumunun Mardin'de Bulunma Süresine Göre Dağılımı.....	93
Çizelge 60. Mardin'in Tarihi Ve Kültürel Yerleri Ziyaret Etme Durumuna Göre Dağılımı.....	95
Çizelge 61. Mardin'in Tarihi Ve Kültürel Yerlerini Ziyaret Etmenin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	96
Çizelge 62. Mardin'deki Tarihi Yerleri Ziyaret Etme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı.....	96
Çizelge 63. Mardin'deki Tarihi Yerleri Ziyaret Etmenin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	97
Çizelge 64. Mardin'deki Tarihi Yerleri Ziyaret Etmelerinin Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı.....	97
Çizelge 65. Mardin'i Tanımayan Konukları Geldiğinde Tarihi Ve Kültürel Yerleri Ziyarete Götürme Durumuna Göre Dağılımı.....	98
Çizelge 66. Bölgeyi Tanımayan Konukları Geldiğinde Tarihi ve Turistik Yerlere Götürme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	98
Çizelge 67. Bölgeyi Tanımayan Konukları Geldiğinde Tarihi Ve Turistik Yerlere Götürmenin Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	98
Çizelge 68. Bölgeyi Tanımayan Konukları Geldiğinde Tarihi Ve Turistik Yerlere Götürmenin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	99
Çizelge 69. Bölgeyi Tanımayan Konukları Geldiğinde Tarihi Ve Turistik Yerlere Götürmenin Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	100
Çizelge 70. Mardin'i Tanımayan Biri Mardin'in Gezilecek Ve Görülecek Yerleri İçin Bilgi İsteme Durumunda Verilen Yanıtların Dağılımı.....	100
Çizelge 71. Mardin'i Tanımayan Birinin Mardin'in Gezilecek Ve Görülecek Yerleri Konusunda Bilgi İstedğinde Verilen Yanıtın Cinsiyete Göre Dağılımı.....	101
Çizelge 72. Mardin Tanımayan Birinin Mardin'in Gezilecek Ve Görülecek Yerleri Konusunda Bilgi isteme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı.....	101
Çizelge 73. Mardin Tanımayan Birinin Mardin'in Gezilecek Ve Görülecek Yerleri Konusunda Bilgi İsteme Durumunun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	102

Çizelge 74. Mardin Tanımayan Birinin Mardin'in Gezilecek Ve Görülecek Yerleri Konusunda Bilgi İsteme durumunun Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı.....	103
Çizelge 75. Çocuklarını Tarihi ve Kültürel Mekanlara Ziyarete Götürme Durumuna Göre Dağılımı.....	104
Çizelge 76. Çocuklarını Tarihi ve Turistik Mekânlara Gezmeye Götürme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	104
Çizelge 77. Çocuklarını Tarihi ve Turistik Mekanlara Götürme Durumunun Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	105
Çizelge 78. Çocuklarını Tarihi ve Turistik Mekânlara Gezmeye Götürmelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	105
Çizelge 79. Çocuklarını Tarihi ve Turistik Mekanlara Götürmenin Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	106
Çizelge 80. Çocuklarının Tarihçi Olmasını İsteme Durumuna Göre Dağılımı.....	106
Çizelge 81. Çocuklarının Tarihçi Olmasını İsteme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	107
Çizelge 82. Çocuklarının Tarihçi Olmasını İsteme Durumunun Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	107
Çizelge 83. Çocuklarının Tarihçi Olmalarını İstemelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	108
Çizelge 84. Çocuklarının Tarihçi Olmalarını İstemelerinin Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı.....	108
Çizelge 85. Mardin İle İlgili Olarak Yapılmış Herhangi Bir Sempozyum, Panel vb. Tanıtım Toplantısına Katılma Durumuna Göre Dağılımı.....	109
Çizelge 86. Mardin İle İlgili Yapılmış Olan Sempozyum, Panel vb. Tanıtım Toplantısına Katılmanın Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	109
Çizelge 87. Mardin İle İlgili Yapılmış Herhangi Bir Sempozyum, Panel vb. Tanıtım Toplantısına Katılma Durumunun Yaşa Göre Dağılımı.....	110
Çizelge 88. Mardin İle İlgili Yapılmış Olan Sempozyum, Panel vb. Tanıtım Toplantısına Katılmanın Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	110
Çizelge 89. Mardin İle İlgili Olan Sempozyum, Panel vb. Tanıtım Toplantısına Katılmanın Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	111
Çizelge 90. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü ve CD'sinin Elinde Bulundurması Durumuna Göre Dağılımı.....	111

Çizelge 91. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü Ve CD'sini Elinde Bulundurma Durumunun Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	112
Çizelge 92. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü ve CD'si Elinde Bulundurma Durumunun Yaşa Göre Dağılımı.....	112
Çizelge 93. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü Ve CD'sini Elinde Bulundurma Durumunun Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	113
Çizelge 94. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü Ve CD'si Elllerinde Bulundurmalarının Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı.....	113
Çizelge 95. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Herhangi Bir Kuruma Müracaat Etme Durumuna Göre Dağılımı.....	114
Çizelge 96. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Herhangi Bir Kuruma Müracaat Etme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	114
Çizelge 97. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Herhangi Bir Kuruma Müracaat Etme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı.....	115
Çizelge 98. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Herhangi Bir Kuruma Müracaat Etmenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	115
Çizelge 99. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Herhangi Bir Kuruma Müracaat Etmenin Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı.....	116
Çizelge 100. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Müracaat Edilen Kuruma Göre Dağılımı.....	116
Çizelge 101. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Müracaat Ettiği Kurumun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	117
Çizelge 102. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Müracaat Ettiği Kurumun Yaşa Göre Dağılımı.....	117
Çizelge 103. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Müracaat Ettiği Kurumun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	118
Çizelge 104. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Müracaat Ettiği Kurumun Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı.....	119
Çizelge 105. Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Yasa, Yönetmelik vb. Bilme Durumuna Göre Dağılımı.....	119
Çizelge 106. Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Yasa, Yönetmelik vb. Bilme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	120
Çizelge 107. Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Yasa, Yönetmelik vb. Bilme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı.....	120

Çizelge 108. Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Yasa, Yönetmelik vb. Bilmenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	121
Çizelge 109. Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Yasa, Yönetmelik vb. Bilmenin Mardin’de Yaşam Süresine Göre Dağılımı.....	121
Çizelge 110. Eski Yapıların Üzerine Yapılan Yeni Binaların Yıkılması Düşüncesine Göre Dağılımı.....	122
Çizelge 111. Eski Yapıların Üzerine Yapılan Yeni Binaların Yıkılması Düşüncesinin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	122
Çizelge 112. Eski Yapıların Üzerine Yapılan Yeni Binaların Yıkılması Düşüncesinin Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	123
Çizelge 113. Eski Yapıların Üzerine Yapılan Yeni Binaların Yıkılması Düşüncesinin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	123
Çizelge 114. Eski Yapıların Üzerine Yapılan Yeni Binaların Yıkılması Düşüncesinin Mardin’de Yaşam Süresine Göre Dağılımı.....	124
Çizelge 115. Restorasyon Çalışmalarının Yapılması Düşüncesine Göre Dağılımı.....	124
Çizelge 116. Restorasyon Çalışmalarının Yapılması Düşüncesinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	125
Çizelge 117. Restorasyon Çalışmalarının Yapılması Düşüncesinin Yaşa Göre Dağılımı.....	125
Çizelge 118. Restorasyon Çalışmalarının Yapılması Düşüncesinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	126
Çizelge 119. Restorasyon Çalışmalarının Yapılması Düşüncesinin Mardin’de Yaşam Süresine Göre Dağılımı.....	126
Çizelge 120. 1. Caddenin Trafiğe Kapatılması Düşüncesine Göre Dağılımı.....	127
Çizelge 121. 1. Caddenin Trafiğe Kapatılması Düşüncesinin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	127
Çizelge 122. 1. Caddenin Trafiğe Kapatılması Düşüncesinin Yaşa Göre Dağılımı.....	128
Çizelge 123. 1. Caddenin Trafiğe Kapatılması Düşüncesinin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	128
Çizelge 124. 1. Caddenin Trafiğe Kapatılması Düşüncesinin Mardin’deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.....	129

Çizelge 125. Mardin'i Ziyarete Gelen Yabancı Turistlerin Geliş Amaçları Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı.....	130
Çizelge 126. Mardin'i Ziyarete Gelen Yabancı Turistlerin Geliş Amaçları Hakkındaki Düşüncelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	130
Çizelge 127. Mardin'i Ziyarete Gelen Yabancı Turistlerin Geliş Amaçları Hakkındaki Düşüncelerinin Yaşa Göre Dağılımı.....	131
Çizelge 128. Mardin'i Ziyarete Gelen Yabancı Turistlerin Geliş Amaçları Hakkındaki Düşüncelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	131
Çizelge 129. Mardin'i Ziyarete Gelen Yabancı Turistlerin Geliş Amaçları Hakkındaki Düşüncelerinin Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı.....	132
Çizelge 130. Mardin'de Sahip Olunan Yaşama Hakkına Farklı Kültürlerin Sahip Olması Düşüncesine Göre Dağılımı.....	134
Çizelge 131. Mardin'de Yaşayan Farklı Kültürlerdeki Kişilere Verilen Zararın Kendilerine Verildiği Düşüncesine Göre Dağılımı.....	135
Çizelge 132. Kendi Kültürlerindeki Grupları Mardin'de Yaşayan Farklı Kültürlere Mensup Gruplardan Üstün Görme Durumuna Göre Dağılımı.....	135
Çizelge 133. Kendi İnancını Diğer Kültürlere Mensup Kişilerin İnancından Üstün Görme Durumuna Göre Dağılımı.....	135
Çizelge 134. Kendi Kültürünün Yaşam Biçimini Diğer Kültürlerin Yaşam Biçiminden Üstün Görme Durumuna Göre Dağılımı.....	136

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi, problem cümlesi, amacı, önemi ve araştırmanın sınırlılıkları verilmektedir.

Problem

“Kültür” ile ilgili olarak antropoloji, toplumbilim, halkbilim, tarih, sanat tarihi, psikoloji ve sosyoloji alanlarında birçok tanımlar yapılmıştır. Büyük Larousse ansiklopedisinin de kelime anlamı olarak kültür, “toplumsal grupta, bir kimsenin davranışlarını niteleyen, o kimseyi bir başka toplumsal katmanın insanından farklı gösteren konuşma, hareketler, giyim, kuşam vb belirtilerin tümü ile etnik bir gruba, bir ulusa, bir uygarlığa, niteliklerini veren, bir başka grupta, bir başka ulusta bulunmayan maddi ve ideolojik olguların tümü” olarak tanımlanmıştır.

Kültür ile ilgili bilim adamları farklı tanımlar yapmıştır. Linton “bir toplumun tüm hayat biçimi”, Wissler “belli bir düşünceler sistemi ya da bütünü”, Benedict “büyütülerek bilimsel ekrana yansıtılmış bireysel psikoloji”, Carr “toplumdaki geçmiş davranışların biriktirilerek aktarılan sonuçları”, Malinowski “insan gereksinimlerinin karşılanması için doğrudan doğruya ya da detaylı olarak çalışan araç ve gereçler ile gelenek-görenekler ve bedensel veya düşünceyle ilişkili alışkanlıkların tümü” olarak tanımlamıştır (Dalkılıç, 2007, s.27). E.B Taylor’a göre; Kültür ya da uygarlık, toplumun üyesi olarak, insan türünün öğrendiği, edindiği, bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür (Güvenç, 2004. Akt. Yeter, 2008).

Antropologlara göre kültür: İnsanın kendisini ifade ettiği ve başkalarının da onunla ortaklaştığı hayat tarzı veya şekli olup, edebiyatı, dili, müziği, sanatı, mitolojiyi, etik değerleri ve bunların yanında giyinme, süslenme, pişirme ve yeme gibi tüm yaşamın yansımalarını içermektedir (Yeter,2008).

Kültür, insan toplumuna özgü bilgi, inanç ve davranışlar bütünü ile bu bütünün parçaları olan maddi nesnelerdir. Toplumsal yaşamın dil, düşünce,

gelenek, işaret sistemleri, kurumlar, yasalar, aletler, teknikler, sanat yapıtları gibi her türlü maddi ve tinsel ürününü kapsamına alır. Kültür, bir millete değer veren, diğer milletlerle arasındaki farkı belirlemeye yarayan, tarihin seyri içerisinde teşekkül etmiş, o millete has maddi ve manevi varlık ve değerlerin ahenkli bir bütünüdür (Bilgiç, 1977, s.3). Bu nedenle tarihi irdelemek bir bakıma kültürü irdelemektir. Tarih, sadece kitaplarda değil, aynı zamanda toplumun yaşayan fiziksel yapılarında, mimarisinde, inançlarında, gelenek ve göreneklerinde yaşayan olgular bütünüdür. Tarihi yapılar da geçmişi günümüze ve geleceğe aktararak kültürel devamlılık sağlamaktadır. Toplumların özgüvenli yetişmeleri geçmiş kimliklerini bilmeleri ve tanımaları ile sağlanabilmektedir.

Kültür mirası somut veya soyut geçmiş insan aktivitelerinin kaynağıdır. Bütün kültürlerde anıtsal mimari özel bir yere sahiptir ve haklı bir gurur kaynağıdır (www.unesco.org). Anadolu'da kültürel miras, özellikle mimari alanda kültürler ve nesiller arası taşıyıcı bir rol üstlenmekte, gelecek çağı önemli oranda etkilemektedir. Kültürel mirası sahiplenme, koruma ve gelecek nesillere aktarma görevi tercihe bırakılacak kadar önemsiz sayılmamalıdır. Kültürel mirasa herhangi bir müdahale, koruma için bile olsa özgün özelliklerinin kaybolmasına neden olabilir. Müdahale gereken durumlarda en asgari müdahale ile yetinilmelidir. Kültür mirasının idamesi ve onarımı, günümüzdeki koruma çalışmalarının merkezi olmalıdır.

Kültürel miras, geçmişle gelecek arasında köprü kuran, kimlik sorununu çözebilen, tarih ve aidiyet bilinci yaratan, kuşaklar arası iletişimi sağlayan değerlerdir. Bu değerlerin yok olması ya da azalması, toplumdaki iletişimi ve dayanışmayı zayıflatmakta, giderek kimlik bunalımı ya da bir yere ait olamama duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Kültürel mirasın korunması, ulusların kimlik sorunları tartışmalarının temelini oluştururken, söz konusu değerlerin insanlığın ortak mirası olduğu, ulus ötesi niteliğe sahip olduğu ve bu çerçevede korunmaları gerekmektedir (Kiper 2006. Akt. Yeter, 2008). Yerel, bölgesel, ulusal, dini vb. bir kimliğin yaratılma aracı olması, estetik–sanatsal değeri turizm getirisi ve bir toplumsal ürün olarak, önceki kuşaklardan alınan mirasın sonraki kuşaklara aktarılmasını sağlaması korunma nedenlerden sayılır (Tekeli, 1988. Akt. Yeter, 2008).

Kültürel değerlerin korunması sonucunda birçok yararlar ortaya çıkacaktır. Toplumdaki kültürel zenginliğin tanınması, yerel karakterler ve özelliklerin sahiplenmesi, aidiyet ile yerel, bölgesel ve ulusal kimlik duygusunun geliştirilmesi, toplumsal imajın yükseltilmesi, yerel ekonominin özellikle turizm yoluyla canlandırılması, var olan eski yapı stokunun onarılarak işlev verilmesi, kültür öğelerinin gelecek kuşaklara aktarılması, toplumsal bilinç ve gönencin artırılması (Kiper, 2006. Akt. Yeter, 2008).

Ülkemizde 1848’te ilk müzenin açılması, tarihi ve kültürel mirası koruma bilincinin oluşmasında dönüm noktası olarak görülmektedir. Çağdaş toplum bilincinin gelişmesi ile tarihi çevreye insanlığın ortak geçmişinin bir parçası olarak “kültür varlığı” gözüyle bakılabilmektedir.

Türkiye tarihi ve kültürel mirası açısından çok zengin bir ülkedir. Hemen hemen tüm ülkede turistlerin ilgisini çeken, tarihi ve kültürel varlıkları açısından oldukça zengin birçok yerleşim yeri bulunmaktadır. Anadolu’nun binlerce yıl birçok medeniyete ev sahipliği yapması, eşine nadir rastlanan tarihi ve kültürel zenginliğe sahip olmasını sağlamıştır. Türkiye’nin tarihi ve kültürel zenginlikleri ile tanınan, büyük bir tarihi mirası bünyesinde barındıran, “Tarihi Kent” kimliğine sahip şehirlerinden biri Mardin’dir (Erdem, 2006, s.401). Mardin’de kültür, çağlar boyunca yerleşen uygarlıkların izlerini taşımaktadır. Mardin, tarihsel süreç içerisinde birçok uygarlığın yerleşim yeri olmuştur. Bu özelliğinden dolayı oldukça renkli bir kültürel yapıya ve tarihi kalıntılara sahip bir şehirdir. Aynı zamanda Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin en eski yerleşim yerlerinden biri ve Türklerin Anadolu’daki ilk duraklarından biridir (Dolapönü,1972,s.14). Mardin farklı kültürleri içinde barındıran yapısıyla, dünyanın ve Türkiye’nin en karakteristik şehirlerindendir. Mardin, tarihi ve kültürel mirası, mimari dokusu ve geçmişte olduğu gibi farklı inançlardan oluşan insanların hoşgörü ortamında ve uyum içinde yaşadığı bir kent olmasıyla dikkat çekmektedir. Mardin’in sahip olduğu bu kültürel ve tarihi doku sadece Mardin için değil aynı zamanda dünya kültür mirası için de bir zenginliktir. Bir dağın tepesinde kurulmuş olan Mardin, Yukarı Mezopotamya’nın en eski şehirlerinden biri ve mimari, etnografik, arkeolojik, tarihi ve görsel değerleri ile zamanın durduğu izlenimini veren Güneydoğunun kültürel kentlerinden biridir.

Güney Anadolu'nun Dicle bölgesi illerinden biri olan Mardin, güneyden Suriye, kuzeyden Diyarbakır, batıdan Şanlıurfa ve doğudan Batman ve Şırnak ile komşudur. 40-42'nci boylamlar ile 36-38'inci kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Mardin Mezopotamya'nın kuzey sınırında bulunmaktadır (Dolapönü, 1972, s.18).

Tarihi kaynaklara ve Alman Arkeolog Baron Max Von Oppenheim'in yaptığı kazılarda ulaştığı kalıntılara göre M.Ö. 4500-3500 yılları arasında Mardin'de Subariler yaşamıştır. Mardin yakınlarında bulunan Telhalef'te denilen Halef kentinde birçok tarihi kalıntılara rastlanmış ve başkent olarak bu kenti kullandıkları tespit edilmiştir. Arkeolojik araştırmalara göre; Mardin'de Subarilerden sonra Sümerlerin yaşadığı görülmüştür. M.Ö. 3000 yıllarında yapıldığı düşünülen ve Kızıltepe de bulunan Gire Korriye, Gire Herzem, Girebunds ve Tell Ermen Höyükleri, Nusaybin de bulunan Gınavaz Höyüğü bu dönemin eserlerindendir (Sarı, 2010, s.89; Dolapönü, 1972, s.17). Sümerler Fırat vadisinin doğusundan başlayarak birçok yeri işgal etmiş ve Ur şehrini de kendilerine başkent yapmışlardır. *İşgal ettikleri bölgeye Sümerler demişlerdir. Sümer Kralı Meşkelendok'un mezarı (M.Ö. 3500) 1927'de yapılan kazılarda ahşap bir tabut içinde bulunmuştur. Tabutun içinde altından örülmüş bir sakal, kralın adının yazılı olduğu altın bir vazo ve altın bir kılıç gibi değerli eşyalar bulunmuştur.*

1089 yılında Mardin'e Selçukluların içindeki Türkmen Beyliklerinden Artuklular hâkim olmuştur. Artuklular bölgede üç kol halinde gelişmiştir. Birinci kol Hasankeyf Artukluları, ikinci kol Harput Artukluları ve üçüncü kol Mardin Artukluları'dır. Mardin'in asıl gelişme dönemi bu döneme rastlamaktadır. Nasirüddin Arslan Artukluların başında iken şaheser diye nitelendirilen Şehidiye Medresesini ve Donaysar'daki Ulu Camii'ni ve Ulu Medresesi'ni inşa ettirmiştir. Ayrıca kendi adının yazılı olduğu altmış dokuz çeşit gümüş ve altın para bastırmıştır.

Artukoğlu Krallığını Şemsettin Salih elli dört yıl hükümdarlık yaptıktan sonra 1364 yılında, doksan yedi yaşında iken vefat etmiş yerine oğlu Mansur Ahmet geçmiştir. Şemsettin Salih Mardin'de hala ayakta duran Şehidiye Medresesine gömülmüştür. Mansur Ahmet iki yıl hükümdarlık yaptıktan sonra ölmüş ve Melik

Sait Mezarlığına gömülmüştür. 1376 yılında yerine oğlu Melik Zahir İsa geçmiştir. Melik Zahir Zinciriye Medresesini inşa ettirmiş ve şehirdeki harap olan yerleri onartmıştır. 1390 yılında Mezopotamya'ya akınlar düzenleyen Timur ile görüşmeye giden Melik Zahir anlaşma sağlayamayınca, Timur şehri büyük bir katliam yaparak ele geçirmiştir. Timur, şehirde ne kadar cami, medrese ve yapı varsa hepsini yıktırmıştır. Timur'dan sonra Melik Zahir 1406 yılında ölene kadar şehirdeki yapıları tamir ettirmiştir. Karakoyunluların Beyi Kara Yusuf 1409 yılında Mardin'i ve Kaleyı teslim almıştır. Böylece 343 yıl hüküm süren Artukoğulları Devleti tarihe karışmıştır (Aliyeva, 2007, s.272; Sarı, 2010, s.96; Dolapönü, 1972, s.40-62; Ferdi,1939,s.8-55; Aydın, 2002, s.6-8; Ferdi ed. İ. Özcoşar, 2006,s.7-50; Erdem, 2006, s.404).

Kara Yusuf'un hükümdarlığı 26 sene sürmüştür. Akkoyunlu beyi Kasım Bey; Tebriz, Azerbaycan ve diğer yerlerden topladığı 80.000 aile ile Mardin'deki cami, hamam, çarşı ve evleri tamir ettirmiştir. Kasım Bey dillere destan olan Kasımpaşa Medresesini inşa ettirmiş ve ölünce de buraya gömülmüştür. 1467 yılında 70 yıllık Karakoyunlu hükümdarlığı sona ermiş ve Mardin Karakoyunlulardan, Akkoyunluların eline geçmiştir (Dolapönü, 1972, s.62-64; Sarı, 2010,s.96; Abdüsselam Efendi, 2007, s.63-67).

Akkoyunluların beyi Uzun Hasan, Osmanlı Padişahı Fatih Mehmet'e gereken hürmeti göstermediği gerekçesiyle 1472 yılında Oltubeli savaşına girmiştir ve savaşı kaybetmiştir. 1507'de Safavi hükümdarı Şah İsmail Akkoyunlu devletini yıkmıştır (Dolapönü, 1972, s.66-70; Abdüsselam Efendi, 2007, s.68-73; Erdem, 2006, s.404-407).

Şah İsmail başa geldikten sonra Osmanlı padişah'ının tüm uyarılarına rağmen fetihler yaparak topraklarını genişletmiştir. Fethettiği yerlerdeki mezarları, camileri yıktırması ve ona ayak uydurmayan herkesi öldürmüştür. 1514 yılından itibaren Mardin, Osmanlı İmparatorluğunun hâkimiyetine geçmiştir (Dolapönü, 1972, s.71-72; Abdüsselam Efendi, 2007, s.74-77).

Mardin, Osmanlı İmparatorluğuna geçmesine rağmen, kalesi ancak 1517 yılında Osmanlı'ya dâhil olmuştur. Bu tarihte Mardin, sancak haline getirilip Diyarbakır Beylerbeyliğine bağlanmıştır. Yine bu tarihte, Mardin'de nüfus sayımı, mahalle tespiti ve nizamlar derlenerek yazılı hale getirilmiştir. 1835 yılında yapılan sayımın sonucu aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 1. 1835 Yılı Mardin Nüfus Sayımı

Tabi Olduğu Din	Hane Sayısı	Nüfus (Erkek)
Müslümanlara ait ev sayısı	1.816	2.943
Hıristiyanlara ait ev sayısı	1.809	3.190
Yahudilere ait ev sayısı	18	50
TOPLAM	3.643	6.183

16. yy.da Mardin’de darphane, boş hane, kırıhane, bozahane, debbağ hane, mumhane (şemzihane) ve köyler de dâhil olmak üzere birçok yerde değirmen bulunmaktaydı. Mardin 18. yy.da idari bakımdan Bağdat’a bağlanmış ve bu durum 1840 yılına kadar sürmüştür. Bu tarihten sonra 1869 yılına kadar Musul’a, daha sonra tekrar Diyarbakır’a bağlanmıştır. Mardin, Osmanlı İmparatorluğu döneminde derebeyinin ya da valinin bir temsilcisi ile idare edilmiştir (Aliyeva, 2007, s.273; Sarı, 2010, s.99-110; Aydın, 2002, s.8-9; Abdüsselam Efendi, 2007, s.79-126).

Kurtuluş Savaşı’nda Mardin kan dökülmeden kurtulmuştur. Mardin’i önce İngilizler işgal etmiş, daha sonra Fransızlarla anlaşarak işgali onlara devir etmişlerdir. İşgal sırasında Mardin halkının aşırı tepkisi nedeniyle işgalciler savaşımadan geri çekilmişlerdir (Sarı, 2010, s.110; Aydın, 2002, s.10).

Mardin, Cumhuriyet döneminde il olmuştur. Türkiye’nin Suriye sınırı da Mardin’in Kızıltepe ve Nusaybin ilçelerinden çizilmiştir.

Tarih boyunca çeşitli medeniyet ve kültürlerle ev sahipliği yapan Mardin’e Süryani ve Nasturilerin etkisi de büyüktür. M.S. 5. yy.da Arami ırkına mensup Süryaniler (Kadim), cemaatin önemli merkezi olan Deyrul-Zafaran Kilisesini kurmuşlardır.

Mardin’de Türk-İslam devletlerinden günümüze en önemli eserleri bırakan Artukoğulları olmuştur. Artuklular ilim ve kültür alanında medrese, kütüphane, hastaneler ve zaviyeler yolu ile halka her türlü hizmeti götürmüşlerdir. Duneysar (Kızıltepe) Üniversitesi, Kasımpaşa ve Zinciriye Medreseleri Artukoğullarının yaptırdığı önemli ilim ve eğitim merkezlerindendir. Akkoyunlular döneminde de Mardin’de önemli eserler ortaya koyulmuştur. Akkoyunlular mimari yapıda Artukluları taklit etmiş, tarihsel miras açısından önemli eserler bırakmışlardır. Osmanlı döneminde birkaç cami, medrese yapılsa da, eski yapılar kadar ihtişamlı değildir.

Mardin’deki tarihi mekânların hala ayakta durmalarındaki sır olarak ta, taş işçilerin gönül rızası ile çalışmaları ve paralarını zamanında almalarına bağlanmaktadır.

Mardin’in mimarisine, sanatına baktığımız zaman Balkan, Arap, İran v.b. kültürlerin etkilerini, kendi içindeki etnik ve dinsel grupların katkılarını ve tüm bunların birbirlerini zenginleştirerek nasıl iç içe geçtiklerini görmek mümkündür. Önemli olan Mardin’de yaşayan insanların bu zenginliğin farkında olup olmadığı, nasıl algıladığı ve yaşayışlarına etki edip etmediğidir. Mardin’deki tarihi yapıların üzerine inşa edilen beton yapılar, tarihi ve kültürel bilincin araştırılması gerektiğini gösteren bir kanıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmaya beni iten en önemli nedenlerden biri budur. Bir diğer neden ise Mardin’de çok sayıda tarihi ve kültürel yapının bulunması, hatta kentin tamamının tarihi ve kültürel alanlardan oluşmasıdır. Mardin’in doğal yapısıyla oluşan eski kent dokusu, geleneksel mimarisi, yapı malzemelerinin özgünlüğü ve geçmişten günümüze yaşayan kültürleri ile ülkenin kentsel sit alanlarından olup, UNESCO’nun dünya kültür mirası adayları listesinde yer almaktadır.

Mardin’in tarihi ve tarihi dokusu ile ilgili yapılan ilk çalışmalardan biri, Ara Altun’un 1978 yılında hazırladığı doktora tezi “Artuklu Devri Türk Mimarisi” konulu çalışması olmuştur. Bir diğeri ise, Neslihan Dalkılıç’ın 2004 yılında hazırladığı doktora tezi olmuştur. Dalkılıç çalışmasında mimari ve sosyal yapıyı, “Midyat” örneği üzerinde değerlendirmiştir. Engin Sarı’nın hazırladığı 2007 tarihli

Araştırmanın Önemi

Mardin, tarihsel süreç içerisinde birçok uygarlığın yerleşim yeri olmuştur. Bu özelliğinden dolayı oldukça renkli bir kültürel yapıya ve tarihi kalıntılara sahip bir şehirdir. Mardin’de yaşayan insanların bu zenginliğin farkında olup olmadığı, nasıl algıladığı ve gelecek nesillere aktarma konusunda düşünceleri oldukça önemlidir. Bu nedenle Mardin’de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıtma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun ne olduğunun tespit edilmesi, Mardin tarihine ve kültürüne verilen önemi ortaya koyacaktır. Mardin’de yaşayan yetişkinlerin bilinçlilik durumu, tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıtma ve koruma yönünde çalışmalar yapan karar vericiler için de bilimsel bir dayanak olacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Mardin’de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıtma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun ne olduğunu ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, Mardin merkez ilçede yaşayan ve gönüllülük esasına dayalı olarak görüşmeyi kabul eden 18 yaş ve üstü yetişkinlerle sınırlıdır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde tarihi ve kültürel miras kavramları tartışılmış, tarihi ve kültürel miraslar bağlamında yetişkinlerin bu mirasları tanıma, tanıtırma ve koruma yönünde bu bilinçlilik kazandırmada yetişkin ve yetişkinin öğrenme özelliklerinin neler olduğu anılan başlıklar altında ele alınmıştır. Araştırma konusu ile ilgili var olan araştırmanın bulguları özetlenmiş ve Mardin'in tarihi ve kültürel yapılarının belli başlı alanları tanıtılmıştır.

Tarihi miras

Kendi başlarına anıt olmayan fakat bir arada tarihi, geleneksel, görsel değerler taşıyan kasabaların, kentlerin kendilerine özgü karakterlerini yaratan tüm öğelerin bir arada değerlendirilmesidir. Tarihi mekânlar ölçeğe bağlı olarak gruplandırılmaktadır. Buna göre; Tarihi çevre; tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerleri ile bütünlük gösteren bir veya birkaç sokaktan oluşan dokulardır. Tarihi kent; tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerleri ile bütünlük gösteren dokuların oluşturduğu kent yerleşmeleridir. Tarihi bölge; birkaç kenti de içine alan tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerleri ile bütünlük gösteren bölgelerdir.

Tarihi mirasın korunmasında; bütün bir kentin ya da kentler sisteminin korunmasından başlayarak, bir yapının korunmaya değer elemanına (yapı detayına) kadar inen farklı ölçekler korumaya konu olabilmektedir. Tarihi miras değerlerinin korunması gereğinin topluma kabul ettirilmesi farklı gerekçeler ile temellendirilmektedir. Bunlar; yerel, bölgesel, ulusal, dini vb. bir kimliğin yaratılma aracı olarak koruma, estetik-sanatsal değerleri nedeniyle koruma, turizm getirisi nedeni koruma ve bir toplumsal kültür ürünü olarak önceki kuşaklardan alınan mirasın sonraki kuşaklara aktarılmasını temel alan koruma olmak üzere sınıflandırılabilir (Kiper, 2004, s:17-18).

Kültürel miras

Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş

bilimsel ve kültürel açıdan özgün değerler taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır (Madran, 2009, s.8).

Eski eserlerin kültürel konumu yenilere göre daha yüksektir. Notre-Dame Kilisesi'nin ya da Louvre Müzesi'nin kültürel prestiji Paris'in Defans semtindeki gökdelenlerden daha ileridedir. Tarihi çevrenin bakımı, onarımı ve kullanımı, kültürel turizm yoluyla yöreye kazanç sağlayacak ve koruma bölgeleri, trafik, gürültü ve kaza kirliliğinden uzak daha yeşil, emniyetli, huzurlu ve insan boyutlarına daha yakın ortamlar olarak çıkacaktır. Bu özellikleri ile tarihi alanlar modern kent içinde soluk alınabilecek, çöl içinde vaha gibi algılanabilecektir (Kuban, 2000. Akt. Yeter, 2008).

Kültürel mirası koruma toplumun geçmişteki sosyal, ekonomik koşullarını kültür değerlerini yansıtan fiziksel yapının, günümüzün değişen sosyal, ekonomik koşulları altında yok olmasına engel olmak ve çağdaş gelişmelerle bütünleştirerek yaşamasını sağlamak olarak açıklanmaktadır. Yine başka tanımlama da; kentlerin belli kesimlerinde yer alan tarihsel ve mimari değerleri yüksek yapılarla anıtların ve doğal güzelliklerin gelecek kuşaklarında yararlanması için her türlü yıkıcı, saldırgan ve zararlı eylemler karşısında güvence altına alınması olarak tanımlanmıştır. İnsanlığın tarih boyunca yarattığı kültürel değerlerin fiziksel çevreye yansımış olan görüntüleri de tarihsel-kültürel çevre olarak tanımlanmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 1997, s:120).

Koruma eylemleri, kamu yararına gerçekleştirilen bir kalkınma unsuru olup, onun gelişmeyi engelleyici bir faktör olarak görülmesi ya da gösterilmesi sadece çıkar gruplarının yararınadır (Madran ve Özgönül, 2005. Akt. Yeter, 2008). Gerçekten koruma kavramı gelişme karşıtı bir içerik taşımamaktadır. Örneğin: mimari koruma kapsamında, tarihi bir belge korunduğunda bunun amacı geçmişin estetiğini, emeğini, aklını, geleceğe aktararak, bir evrensel çeşitlilik ve farklılık ortaya kıymaktadır. İnsanların kendilerini güvende hissetmeleri için geçmişle bir şekilde bağlarının bulunduğu ve bunun devamlı olmasına yönelik isteklerini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Aslında geçmişin yoğun sindirimi ile yutuculuğu ve geleceğin yapıcılığı, toplumun iki ana kaynağı olup, geçmişten insan geleceğini şekillendiren diyalekt için neleri alıp, neleri geride bırakmayı

bilmek en uygun davranış olacaktır (Erder, 1999. Akt. Yeter, 2008). Öte yandan kültürü sahiplenmek, herkesi insan kılmakta ve özelliklerimizi tanımlamaktadır. Dil, din, yemek alışkanlıkları, müzik ve diğer öğeler açısından insanları ayırmaktadır. İnsanlarla çevreyi birbirine bağlayan mekanizmalar da kültürel nitelikli olup, kültürle ilişkisi vardır ve kültürle değişmektedir (Rapoport, 2004. Akt. Yeter, 2008).

Bir eser; güzel olduğu için estetik açıdan, taşıdığı kültürel özellikleri ile bilgi ilettiği için belgesel açıdan korunmalıdır. Bunun yanında, bir yapıtın tarihsel açıdan fonksiyonel, sosyal, ekonomik, politik, dinsel önemli kişi ya da olayla ilişkili olma gibi diğer korunma gerekçeleri de bulunmaktadır. Bu yapıtlar tarihe tanıklıklarını gelecek kuşaklara, ancak ayakta sağlam kalarak aktarabileceklerdir. Sahip oldukları güzelliklerle insan tarafından üretilen diğer ürünlerden ayrılan ve sanat ya da tarihi eser olarak adlandırılan bu objeler, yaşama geçtikten itibaren çeşitli olumsuzluklara karşı yaşam mücadelesi vermektedirler. Örneğin; mimari binalar, zaman içinde, ortamın ve iklim koşullarının etkisiyle kırıma, kopma, kirlenme gibi etkilenmelerle fiziksel yapısında bozulmalara uğramaktadırlar (Karaoğlu, 1999. Akt. Yeter, 2008).

Yetişkin ve yetişkinin öğrenme eğilimleri

Celep (1995, s.34) yetişkin bireyi “zihinsel, bedensel gereksinimini tamamlamış ve psikolojik olgunluğa erişmiş, ekonomik bağımsızlığını kazanmış ve toplumda bir sorumluluk üstlenmiş birey” olarak tanımlamaktadır. Yetişkin (öğrenme açısından) kendi yaşamından sorumlu, öz-yönetimli olan ve kendine özgü bir benlik kavramına erişen bireydir (Duman,2007,s.147). Knowles (1996, s:55) yetişkini dört kategoride tanımlamaktadır. 1- Biyolojik tanım: Üretebilecek yaşa gelmeyi ilk ergenlik dönemi veya yetişkin olarak tanımlamaktadır. 2- Yasal tanım: Oy kullanılabilecek, sürücü belgesi alınabilecek, rıza olmadan evlenilebilecek vb. şeyleri yapabilecek yaşa gelmeyi yetişkin olarak tanımlamaktadır. 3- Toplumsal tanım: Toplumsal olarak tam zamanlı çalışan, eş, anne-baba, oy kullanan yurttaş vb. rolleri yerine getirme düzeyine gelmeyi yetişkin olarak tanımlamaktadır. 4- Psikolojik tanım: Psikolojik olarak yaşamından sorumlu olma, öz-yönetimli olarak benlik kavramına ulaşmayı yetişkin olarak tanımlamaktadır. Yetişkin; bedensel, ruhsal ve duygusal açıdan olgunluğa

erişmiş olan, gelişimin herhangi bir yönünde ya da tümünde duraklama düzeyine erişmiş olan, yasaların belirttiği belli bir yaşı aşmış, toplumsal sorumluluklarını bilme durumunda olan kişidir (Onur, 2011, s:55-56).

Eğitim; insan davranışlarının bilinçli ve düzenli olarak geliştirilmesidir. Eğitimin; 1) Bakma ve koruma, 2) Yetenekleri geliştirme, 3) Yaşamsal ve mesleki becerileri kazandırma, 4) Doğal, toplumsal ve kültürel çevreye dinamik uyum sağlamaya yardımcı olma, 5) Bilimsel bilgiyi ve çağdaş teknolojiyi tanıtmaya ve öğrenme, 6) Demokratik yurttaşlık bilinci kazandırma, 7) Hak ve özgürlüklere saygıyı güçlendirme, 8) Yeni bilgilere ulaşma yol ve yöntemleri öğrenme, gibi izlemleri bulunmaktadır (Altunya, 2009, s:317).

Yetişkin eğitimi, en genel anlamda belirli kurum ve kuruluşlar aracılığı ile sağlanan yetişkinlere yönelik eğitsel etkinliklerin tümü olarak tanımlanabilir. Yetişkin eğitimi kavramı, pek çok kişi ve kuruluş tarafından çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır. Bu tanımların ortak vurgusu, yetişkin eğitiminin zorunlu eğitimi tamamlamış bireylere okul sonrasında ve dışında sağlanan planlı eğitim etkinlikleri olmasıdır. Yetişkin eğitimi, yetişkin olarak adlandırılan kişilerin gereksinimlerini karşılamak üzere tasarlanmış olan düzenli, planlı ve programlı öğrenme deneyimleri kazandırmayı amaçlayan etkinliklerdir (Duman, 2007, s.157). UNESCO tarafından hazırlanan Yetişkin Eğitimi Terimleri Sözlüğü'nde, yetişkin eğitimi şu şekilde tanımlanmıştır (1985,s.68): “içeriği, düzeyi ve yöntemi ne olursa olsun ve ister okullarda, kolejlerde, üniversitelerde veya çıraklıkta uygulanan ilköğretimin uzantısı bir eğitim olarak düşünölsün veya o eğitimin yerini tuttuğu varsayılın yetişkin olarak düşünölen kişilerin yeteneklerini geliştirmelerine, bilgilerini artırmalarına, teknik ve mesleki yeterliklerini iyileştirmelerine veya bu yetenek, bilgi veya yeterliklerine yeni bir yön vermelerine, tutum ve davranışlarını hem kişisel gelişme bakımından hem de dengeli ve bağımsız bir toplumsal ekonomik ve kültürel gelişmeye katılma bakımından değiştirmelerine imkân sağlayan düzenli eğitim süreçlerinin tümü.”

Öğrenme, genellikle bireyin çevresi ile olan etkileşimi sonucunda, herhangi bir gereksinimine yanıt olarak bilgi, beceri ve davranışlarında değişim olarak tanımlanmaktadır. Yetişkin öğrenmesi, yaşam boyu eğitim bağlamında

sürekliliği olan temel davranış biçimidir (Duman, 2007, s.156). Yetişkin öğrenen, herhangi bir eğitim/öğretim etkinliğine kısa veya uzun süreli olarak katılan kimsedir. Yetişkin öğrenmesine ilişkin pek çok kuramdan söz edilebilir. Bu kuramlarda yetişkinlerin öğrenme ilkelerine yer verilmektedir. Öğrenme kuramları davranışçı, bütünlükçü, bilişsel ve insancıl görüşler olmak üzere ele alınıp incelenmiştir. Bu kuramlardan bilişsel ve insancıl görüşler, yetişkin öğrenmesi ve yetişkin gereksinimi konularına dikkati çekmişlerdir. Bilişsel görüşe göre, öğrenenin beklentileri ile toplumsal değerler çatıştığında yeni bir denge kurulması gerekir. Böylece öğrenme gereksinimi ortaya çıkar. Öğrenme kuramları içinde insancıl kuramlar, yetişkini bir birey olarak tanıtan ve yetişkin öğrenmesini açıklamaya yönelik görüşleri daha çok içermektedir (Okçabol, 2006, s.49-63). Yetişkinlerin nasıl öğrendikleri konusunda anahtar varsayımlar geliştiren Edward C. Lindman'a göre "eğitim hayattır ve bütün hayat öğrenmedir" (Bilir, 2004,s.15). Yetişkin eğitiminde yaşantının önemine ve yaşam merkezli öğrenmeye vurgu yapan Lindman'a göre "yetişkinler, öğrenmenin tahmin edeceği gereksinim ve ilgileri yaşıyorken öğrenmeye güdülenirler; bu nedenle, bunlar yetişkin öğrenme etkinliklerini düzenleme için uygun başlangıç noktalarıdır" (Knowles, 1996, s.29). Cyril O. Houle'un 1961'de yetişkin öğrenenlerin güdüsel yönelimleri üzerine yaptığı araştırma, yetişkin eğitimi etkinliklerine katılma nedenleri konusunda pek çok araştırma için temel dayanak olmuştur. Houle, sürekli öğrenenler olarak tanımlanan yirmi iki yetişkin ile yaptığı derinlemesine görüşmeler sonucunda üç tür öğrenme yönelimi belirlemiştir. Buna göre (1) amaç yönelimli yetişkinler, belli amaçları yerine getirmek için öğrenme etkinliği içinde yer alırken, (2) etkinlik yönelimli yetişkinler sosyal ilişkiler kurmak ve bir grupta etkinlikte bulunmak amacıyla yetişkin eğitimi etkinliklerine katılmaktadırlar. Üçüncü grup olan (3) öğrenme yönelimli yetişkinler ise, sadece bilginin peşinden koşan, öğrenmeyi yaşam ilkesi olarak gören ve öğrenme aşkıyla eğitim/öğrenme etkinliklerinde yer alan yetişkinlerdir (Knowles, 1996, s.44-45; Duman, 2007, s.151-153). Yetişkinler bir konuda öğrenme etkinliğine katılmak için öncelikle o konuda aldıkları eğitimin ne işe yarayacağını bilmek istemelerini, andragojik modelde 'bilme gereksinimi' olarak ifade edilmektedir. Yetişkinler neyi niçin öğrenmeleri gerektiğini bilmek isterler. Bilme gereksinimi gerçekleşince o konuda bilgi edinmeye güdülenirler. Bu

nedenle yetişkin eğitiminde güdülenme, öğrenmeye giden yolda en temel olandır (Knowles, 1996, s.56-62).

Mardin'in Tarihi Ve Kültürel Yapıları

Her yapı yapıldığı dönemin izlerini taşıması bakımında değerlidir. Mimari eserler tarihin en önemli tanıklarındır. Toplumların özgüvenli büyümeleri geçmiş kimliklerini bilmeleri ve tanımaları ile sağlanabilmektedir. Tarihi yapılar geçmişini günümüze ve geleceğe aktararak kültürel devamlılık sağlamaktadır.

Mardin'in tarihi ve kültürel varlıkları okuyucuları bilgilendirmek amacı ile özet olarak tanıtımları yapılmıştır.

Kaleler

Mardin Kalesi, Fatih Kalesi, Rabbat Kalesi, Marin-Merdis Kalesi, Aznavur Kalesi, Haytam Kalesi, Sirvan Kalesi Mardin ve çevresinde bulunan kalelerdir.

Günümüzde doğal yapısı ve kalıntılarıyla şehrin zirvesinde görkemini koruyan *Mardin kalesi*, bir şehir olarak ortaya çıkmasında en önemli unsur olmuştur. Mardin Kalesi Hamdaniler tarafından M.S. 975-976 yılları arasında, Hamdan Bin El Hasan tarafından inşa ettirilmiştir. Genişliği 30-150 m ve bir kilometre uzunluğundadır. Yüksekliği doğuda 1200 m, batıda ise 1180 m olan kale, falez biçimli doğal kaya üzerine çok az eklentilerle inşa edilmiştir. Artuklu fethiyle yeni baştan inşa ettirilen kale, surları ve kulesiyle mimari açıdan çok önemli bir yerdir. 1549 yılında hem kale hem de surları onarımdan geçmiştir. Daha sonra da 1574 yılında onarımdan geçmiştir. Kale yüzyıllarca güçlü bir savunma tesisi ve XIX. yy'a kadar asker gücü ile alınamayan nadir yerlerden biri olarak anılmaktadır. Kalenin oldukça harap olan kapısı, şehir ile arasındaki tek bağlantıdır. Batıdan doğuya doğru yükselen dar patikasının kenarında bulunan nişli (duvarın içine doğru oyuk, farklı amaçlarla kullanılmaktadır) duvarları ve kayaları örülü, tek bir burcu kalmış duvarları ile güneyinde bugün de ayakta duran kule, kapıdaki kitabe ve arslan parçaları dışında orijinal yeri kalmamıştır. Kalede Kale Cami, Akkoyunlu Cami ve konak-saray kalıntıları bulunmaktadır. Kale cami XIV. yy sonu XV. yy başında, kale girişinin doğu kısmına inşa edilmiştir. Kubbesi yer yer çökmüş olan caminin duvarlarının kalıntıları bulunmaktadır. Akkoyunlu cami, Akkoyunlulara mal edilmesine rağmen XII. yy'a yapıldığı düşünülmektedir. 1910 yılında minare kaidesi ve mihrap duvarı ayakta

iken, bugün onlarda radar üssünün içinde kalmıştır. Konak-Saray şehrin idare merkezi görevi yapmış ve yapım tarihi olarak XV. yy verilmektedir. Büyük bir yapı kompleksi olduğu düşünülen yapının sadece kemer kalıntısı günümüze ulaşmıştır (Marev, 2008, s. 50; Altun, 2011, s.8-19; Dolapönü, 1972, s.128; Gürbüz, 2006, s.299-308; Çevik, 2006, s.70).

Kız Kalesi (Kalıtmara), Mardin'in beş km doğusunda bulunmaktadır. Deyrulzafaran Manastırı'nı korumak amacıyla kavis şeklinde yapılmış üç kaleden biridir. Diğer kaleler Mar Yakup ile Meryem Ana Kilisesi'nin bulunduğu kalelerdir. Kız Kalesi M.Ö. yapılmış ve M.S. 1140 yılında Artukoğulları tarafından onarılmıştır (Dolapönü, 1972, s.128).

Fatih Kalesi eski bir yerleşim yerinde bulunmaktadır. Ömerli ilçesinin 8 km güneydoğusunda, Beşikkaya köyünün yakınındadır (Marev, 2008, s. 51).

Rabbat Kalesi, Derik ilçesinin 15 km batısında, Artuklunun önemli eserlerindendir (Marev, 2008, s. 51).

Marin-Merdis Kalesi, Nusaybin ilçesinin 15 km doğusunda bulunmaktadır. Kimler tarafından inşa edildiği bilinmemekle birlikte, yapı tarzından Bizanslılara ait olduğu düşünülmektedir. Çevresi 1500 metre olan kale, 12 kule ile desteklenmiştir (Marev, 2008, s. 51).

Aznavur Kalesi, Nusaybin ilçesinin 14 km kuzeydoğusunda bulunmaktadır. 970 yılında Abdullah Bin Hamdan tarafından inşa ettirilmiştir. Kale, 400 m uzunluğunda ve 30-60 m genişliğindedir. 14 burç ve 2 gözetme kulesine sahiptir (Marev, 2008, s. 51).

Haytam Kalesi, 1254 m yükseklikteki Bagok Dağının doruğundadır. 351 yılında Bizans İmparatoru II. Konstantin tarafından inşa ettirilmiştir. Ovadan bakıldığında kartal yuvası gibi görünmektedir. Kuzeydoğusunda Sirvan, güneybatısında Yenikale bulunmakta ve kaleler birbirlerini görür durumdadırlar. Dağın doruğunda, kalenin güneybatısında Mar Abraham Manastırı bulunmaktadır. Kalenin 12 burcu, 3 gözetme kulesi ve oturma odaları bulunmaktadır. 2000 m uzunluğundaki surların yüksekliği 10 m, burçları 16 m, gözetme kuleleri ise yaklaşık 18 metredir. Kaleye sadece tek kapıdan giriş yapılmaktadır. Kalenin içinde ayrıca su sarnıçları, tahıl deposu ve asker odaları da mevcuttur (Marev, 2008, s. 53-54).

Sirvan Kalesi, Sasaniler tarafından 451 yılında inşa edilmiştir. Bizans saldırılarına karşı korunma amaçlı olarak inşa edilmiştir (Marev, 2008, s. 57).

Köprüler

Mardin ve çevresinde ilk çağlardan itibaren yapılmış toplam sekiz köprü mevcuttur. Bunlar; Dara I. Köprü, Dara II. Köprü, Dunaysır Köprüsü, Harzem Köprüsü, Başkavak (Ahmedi) Köyü Köprüsü, Hisarkaya Köyü Köprüsü, Sürgücü Ahmet Ağa Köprüsü, Dargeçit Köprüsü'dür.

Dara'da bulunan *Dara köprüleri*, Roma döneminde V. ve VI. yüzyılda inşa edilmiş olup, çeşitli dönemlerde onarımlar geçirmiştir. Üç gözlü köprülerdir. Kızıltepe ilçesinde bulunan *Dunaysır köprüsü*, XIII. yüzyılda Artuklular tarafından inşa edilmiş ve beş gözü bulunan bir köprüdür. *Harzem Köprüsü* Artuklular tarafından inşa edilmiş ve Dunaysır köprüsü ile benzerlikler göstermektedir. Üç gözlü bir köprüdür. *Başkavak (Ahmedi) Köyü Köprü'sü'nün* üzerinde tarihini anlatan iki kitabe bulunmaktadır. Kitabelere göre, 1755 yılında inşa edilmiş ve 1861 yılında da onarımdan geçirilmiştir (Yıldız, 2010, s.134). Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde inşa edilen köprü ondört gözden oluşmaktadır. *Hisarkaya Köyü Köprüsü* Mardin'in Savur ilçesinde bulunmaktadır. Bulunduğu köyün yaşlıları köprünün 1880 yılında inşa edildiğini belirtmektedir (Yıldız, 2010, s.138). Köprünün üç gözü mevcuttur. *Sürgücü Ahmet Ağa Köprüsü* Diyarbakır yolu üzerinde bulunmakta ve XVIII.- XIX. yüzyılda inşa edildiği anlaşılmaktadır (Yıldız, 2010, s.140). Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde inşa edilen köprü beş gözlü bir köprüdür. *Dargeçit Köprüsü* Mardin'in Dargeçit ilçesinde bulunan köprü, XVIII.- XIX. yüzyılda inşa edilmiştir (Yıldız, 2008, s.175). Osmanlının son dönemlerinde inşa edilen köprü tek gözlüdür.

Dunaysır köprüsü, Harzem Köprüsü, Başkavak (Ahmedi) Köyü Köprüsü, Hisarkaya Köyü Köprüsü, Sürgücü Ahmet Ağa Köprüsü ve Dargeçit Köprüsü değişik dönemlerde geçirdikleri onarımlarla sağlam olup hala kullanılmaktadır. Dara I. köprü kısmen tahrip olmuş, kullanılmamaktadır. Dara II. köprü tahrip olmuş ve sadece iki gözü ayakta kalmıştır. Günümüzde kullanılmamaktadır (Yıldız ve Koç, 2010, s.97-109).

Camiler ve Mescitler

Mardin merkezde bulunan cami ve mescitler; Ulu Cami (Camii Kebir), Bab es Sur Camii, Abdullatif Camii, Süleyman Paşa (Molla Hari) Camii, Şeyh Çabuk

Camii, Hamit Camii, Kiseyri Camii, Reyhaniye Camii, Şeyh Mahmut Türki (Şeyh Ali) Camii, Zairi (Şeyh Mahmut Ezzerrar) Camii, Hacı Ömer (Halife) Camii, Pamuk (Şeyh Mehmed Dinari) Camii, Şehidiye Camii, Arap Camii ve Şeyh Şarran Mescidi'dir (Altun, 2011, s.20-63).

Cumhuriyet alanında bulunan *Şeyh Çabuk Camii* XV. yy'da yapılmıştır. Yapının ana mekânı çarpık bir yapıya sahiptir. Bahçesine sivri kemerli kapıdan, ana binaya da kapalı olan bir bölümden giriş yapılır. Güneyinde türbe yada zikir yeri olan bir bölüm bulunmaktadır. Cami 1843 ve 1873 yıllarında iki kez onarımdan geçirilmiştir (Marev, 2008, s. 62; Altun, 2011, s.48-50; Dolapönü, 1972, s.134).

Şeyh Mahmut Türki (Şeyh Ali) Camii, XV. yy'da Artuklu yapısı olan yapı Necmeddin mahallesinde bulunmaktadır. Dışarıdan basit bir ev görünümündedir. Caminin mevcut bir minaresi yoktur. Yapının yanında bulunan tarihi kalıntıların minarenin kaidesine ait olduğu düşünülmektedir (Marev, 2008, s. 62; Altun, 2011, s.58).

Hamit Camii, XIV. yy'da inşa edilmiş fakat XIX. yy'da onarımını yapan kişinin adı ile anılmaktadır. Savur kapısına giden yolun üzerindedir (Marev, 2008, s. 62; Altun, 2011, s.50-51).

Pamuk (Şeyh Mehmed Dinari) Camii, Medrese mahallesinde bulunmaktadır. Cami XI. yy'da Şeyh Mehmed Dinari tarafından inşa edilmiştir. Yapının altında bulunan yağ küpleri binanın Bizans şapelinin üzerine yapıldığını düşündürmektedir (Marev, 2008, s. 64; Altun, 2011, s.62).

Reyhaniye Camii, Mardin çarşısı içinde Ulu Cami ile Şehidiye Medresesi arasındadır. XV. yy sonlarında ve XVI. Yy başlarında, Ahmet Paşa'nın kızı Adile Hanım tarafından inşa ettirilen cami, XIX. yy'da onarımdan geçirilmiştir. (Marev, 2008, s. 64; Altun, 2011, s.54-56; Dolapönü, 1972, s.134).

Arap Camii, Savur kapısına giden yol üzerindedir ve XVI. yy'da inşa edilmiştir. Dikdörtgen planlı ve beşik tonozlu yapıdadır (Marev, 2008, s. 65; Altun, 2011, s.63).

Zairi (Şeyh Muhammed Ezzerar) Camii, Necmeddin Mahallesinin güneyindedir. Giriş kapısının üstündeki yazıta göre XVII. yy'da inşa edilmiştir. Kare planlı olan caminin minaresi yoktur (Marev, 2008, s. 65; Altun, 2011, s.58-60).

Hacı Ömer (Halife) Camii, Diyarbakır Kapı Mahallesiinde bulunmaktadır. Binada bulunan kabartmalardan 1724-1725 yıllarında inşa edildiği anlaşılmaktadır. Beşik tonozlu ve dikdörtgen planlıdır (Marev, 2008, s. 65; Altun, 2011, s.61).

Ulu Cami (Camii Kebir) Mardin'in en eski camisidir. Kubbe altı paye üzerine oturtulmuş ve bütün mekana hakim konumdadır. Minaresi 1176 yılında Artuklu Hükümdarı Kudbettin İlgazi tarafından inşa ettirilmiştir (Marev, 2008, s. 66; Altun, 2011, s.20-34; Dolapönü, 1972, s.131).

Abdullatif (Latifiye) Camisi Cumhuriyet alanındadır. Taçkapıdaki yazıdan 1314 yılında Artuklunun iki Sultanının döneminde görev yapmış Abdullatif tarafından inşa edilmiştir. Minaresini 1845 yılında Musul Valisi Gürcü Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Doğudan ve batıdan olmak üzere iki giriş kapısı bulunmaktadır. Doğu kapısı günümüze kadar en iyi korunmuş taç kapılarından. Minber ve mahfil Selçuklunun en önemli ahşap işçiliği örneklerindendir. Melik Mansur'un türbesi burada bulunmaktadır (Marev, 2008, s.66; Altun, 2011, s.40-43; Dolapönü, 1972, s. 132).

Melik Mahmut Camii, Savur Kapıda bulunmaktadır. Kitabesinden 1312-1363 yılları arasında Artuklu Sultanı Melik Salih tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Artuklu Hükümdarı Melik Mahmut'un mezarı burada bulunmaktadır (Marev, 2008, s. 67; Altun, 2011 s.36-39).

Şehidiye Camii, Şehidiye Mahallesiinde bulunmaktadır. Sultan Melik Nasuriddin Artuk Arslan tarafından 1201-1239 yıllarında yaptırılmıştır ve kendisi de buraya gömülmüştür. 1916 yılında bugün ayakta duran minaresi eklenmiştir (Marev, 2008, s. 67).

Külliye kalıntıları

Emineddin Cami, maristan, medrese, hamam, çeşme ve Cami el Aşfar (Necmeddin Cami) Mardin'de bulunan külliye kalıntılarıdır.

Emineddin Külliyesi Mardin'in güneybatısında Maristan (Mesken) mahallesinde yer almaktadır. Külliye Mardin Artuklu Sultanı Necmeddin İlgazi'nin (1108-1112) kardeşi Emünüddin tarafından başlanmış ve yapımını Artuklu Sultanı Necmeddin İlgazi tarafından tamamlanmıştır. Emineddin Külliyesi; cami, medrese, hamam, maristan (darüşşifa) ve çeşmeden meydana gelmektedir. Külliye yaklaşık olarak kare bir alan üzerinde bulunmaktadır.

Külliye'nin güneyinde cami, kuzeyinde medrese, doğusunda da hamam bulunmaktadır. Külliye'nin en geniş alanını kaplayan hamam günümüze sadece soğukluk kısmı ile ulaşmıştır. Cami ile medrese arasında yer alan giriş, medresenin doğu duvarına bitişik basamaklardan geçildikten sonra ulaşılmaktadır. Hamam girişi cami ve medrese girişinden bağımsız olarak doğu yönünde bulunmaktadır (Dağtekin ve Asatekin, 2008,s.253-258; Altun, 2011, s.64-67; Marev, 2008, s. 68).

Cami XIV. – XV. yy'da onarımdan geçirilmiştir. Dikdörtgen bir şeması bulunan caminin kuzeyinde cemaat yeri, kuzeybatı ucunda son cemaat yeri ile geçişi sağlayan kare planlı bir oda bulunmaktadır. Caminin doğu tarafında yüksek bir platform üzerinde yazın namazgâh olarak kullanılan ayrı bir ibadet yeri bulunmaktadır.

Medrese külliye'nin kuzeyinde dikdörtgen olarak inşa edilmiştir. Medreseye iki yanında pencere bulunan yuvarlak kemerli bir kapıdan giriş yapılmaktadır. Giriş holünün sağında iki kare solunda ise bir kare mekân bulunmaktadır. Aydınlatma avluya bakan altı tane pencereden yapılmaktadır.

Külliye'de bulunan hamam kısmına, tarihi hamamların anlatıldığı bölümde değinilecektir.

Külliye'de bulunan maristanın varlığını gösteren herhangi bir kalıntı bulunmamaktadır. Tarihi kaynaklarda bir maristanın varlığı görülmektedir. Eskiden maristanlarda sıcak su ile hastalar tedavi edilmekteydi. Tarihi kaynaklara göre maristan 19. yy'a kadar aktif olarak işlev görmüştür (www.mardin.gov.tr). Külliye'nin içinde bulunan maristanın Anadolu'da yapılan ilk tıp şifahanesi olduğu düşünülmektedir.

Cami el Asfar (Necmeddin Cami) 1122-1123 yıllarında Silvan'da öldükten sonra Mardin'e getirilmiş olan Necmettin İlgazi'nin gömülü olduğu yapıdır. Halen cami olarak kullanılmaktadır (Altun, 2011, s.67-69; Dolapönü, 1972, s.131).

Medreseler

Sitti Ravdiyye (Hatuniye) Medresesi, Şehidiye Medresesi, Marufiye Medrese Kalıntısı, Altunboğa Medrese Kalıntısı, Zinciriye (Sultan İsa) Medresesi, Kasımiye Medresesi, Şah Sultan Hatun Medresesi ile günümüzde ayakta olmayanlardan Hüsamiye Medresesi, Muzafferiye Medresesi, Şeyh Aban yada

Libben (Melik Mansur Medresesi) ve Paşavatlar Evi (Savurkapı Medresesi) Mardin'de bulunan Medrese örnekleridir (Altun, 2011, s.70-114).

Kasımiye Medresesi Mardin'in güneybatısında bir tepenin altında bulunmaktadır. Artuklu döneminde yapımına başlanan medrese, 1487-1502 yılları arasında Akkoyunlu Cihangir'in oğlu Sultan Kasım tarafından tamamlanmıştır. Medrese 14. yy mimari özelliklerini taşımaktadır. Avlusunda havuzlu bir eyvan bulunmaktadır. Cami ve türbe ile birlikte külliye şeklindedir. Kasım Padişah ve kız kardeşi bu medresede gömülüdür (Atalan, 2008, s.305-314; Barışta, 2008, s.231-252; Marev, 2008, s.72; Altun, 2011, s.102-105; Dolapönü, 1972, s.138).

Zinciriye Medresesi ya da Sultan İsa 1385 tarihinde Melik Necmeddin İsa tarafından yaptırılmıştır. Dikdörtgen ve geniş bir alanı kaplayan medrese iki katlı, iki avlulu ve Mardin'in Medrese mahallesinin kuzeyinde bulunmaktadır. Medresede birçok eski kitabe, Sultan İsa'nın türbesi bulunmaktadır ve geçmişte müze olarak ta kullanılmıştır. Kasımiye Medresesi ile yapı benzerliği gösteren Zinciriye Medresesi'nde de cami, türbe, revaklı avlu ve çeşme bulunmaktadır (Barışta, 2008, s.231-252; Altun, 2011, s.94; Marev, 2008, s. 70; Dolapönü, 1972, s. 136).

Sitti Radviyye (Hatuniye) Medresesi Bab-ı Sur kapısında, 1176-1184 yıllarında Kutbeddin İlgazi'nin annesi tarafından Sıtraziye Camisi ile aynı zamanda yaptırılmıştır. Kutbeddin İlgazi burada gömülüdür. İki eyvanlı ve revaklı avlulu ve iki katlı bir yapıdır. Camisinin içinde Hz. Muhammed'e ait olduğu düşünülen ayak izi vardır. Medresede tarihi önemi olan lahitler mevcuttur (Marev, 2008, s. 74; Altun, 2011, s.70-77; Dolapönü, 1972, s.139).

Şah Sultan Hatun Medresesi Kasım Bin Cihangir'in yeğeni İbrahim Bey tarafından XV. yy sonu ile XVI. yy başlarında yaptırılmıştır. Medrese hala ayakta, Tekke Mahallesi'nde bulunmaktadır (Marev, 2008, s. 75; Altun, 2011, s.110-111).

Melik Mansur Medresesi Artuklu eseri olup Gül Mahallesi'nde bulunmaktadır. Birçok yeri yıkılan medresenin kalan kısmı mescit olarak kullanılmaktadır (Marev, 2008, s. 75).

Altunboğa Medresesi XIV. yy'da ortalarında Melik Mansur Ahmet Küçük'ün veziri Altunboğa tarafından yaptırılmıştır. Günümüzde sadece çeşmesi ayakta kalmıştır (Marev, 2008, s. 75; Altun, 2011, s.93).

Şehidiye Medresesi Sultan Melik Nasreddin Artuk Arslan tarafından 1201-1239 yılları arasından yaptırılmıştır. Sultan Nasreddin ölünce bu medreseye gömülmüştür (Altun, 2011, s.78-85).

Zaviye ve Türbeler

Mardin'de bulunan zaviye ve türbeler Hamza-i Kebir Zaviyesi, Cihangir Bey Zaviyesi, Hamza-i Sagir Zaviyesi, Şeyh Kasım Halveti Türbe-Mescidi, Hamidiler Türbeleri'dir.

Yeni kapı hamamı yakınında, evler arasında bulunan *Şeyh Kasım Halveti* Türbe ve Mescidi'nin, XV. yy'dan sonra yapıldığı düşünülmektedir. Haziresi ve mescidi bulunan küçük yapıya son zamanlarda yapılan onarımla avlusuna eyvan eklenmiştir (Marev, 2008, s. 68; Altun, 2011, s.121).

Hamza-i Kebir Zaviyesi'nin bugün sadece türbe kısmı ayakta kalmıştır. Bir zaviye topluluğu içinde yer aldığı belirtilen yapının etrafında birtakım taş yığınlarından başka şey bulunmamaktadır. Akkoyunlu Kara Yuluk Osman'ın oğlu Hamza Bey için 1435-1444 yılları arasında yapıldığı düşünülen yapının kitabesinde 1438-39 yıllarında yapıldığı yazılmaktadır (Altun, 2011, s.115-117).

Cihangir Bey Zaviyesi Kasimiye Medresesi'nin batısında şehir dışındadır. Akkoyunlu Hükümdarı Cihangir Bey tarafından 1444-1469 yılları arasında zaviye olarak yaptırılmıştır (Altun, 2011, s.118-119; Dolapönü, 1972, s.133).

Hamza-i Sagir Zaviyesi meydan başında Hamza-i Kebir ile karşı karşıyadır. Akkoyunlu Cihangir'in oğlu Hamza tarafından 1474-1475 yılları arasında yaptırılmıştır (Altun, 2011, s.119-120).

Şeyh Hamit Türbeleri meydan başında Savur'a giden yol üstündedir. Yapının inşasına 1880-1881 yıllarında Hamid Hamidi'nin Mardin'de ölmesiyle başlanmıştır. Yapının her tarafında mezarlar bulunmaktadır (Altun, s.121-122).

Hamamlar

Emir Necmeddin, Eminateddin ya da Maristan Hamamı, Radviyye (Savurkapı) Hamamı, Yeni Kapı Hamamı, Ulu Cami Hamamı ve Emir Hamamı Mardin'de bulunan hamamlardır.

Maristan Hamamı'nın bir kitabesi olmadığı için tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Hamamın 1108-1112 tarihleri arasında, Necmeddin İlgazi tarafından inşa ettirildiği ve külliye'nin 1537 yılında geçirdiği onarım ile büyük

oranda yenilendiği belirtilmektedir. Mardin kent merkezinde Nusaybin yolu üzerindedir. Emineddin Camii'nin doğusunda bulunan yapının doğu tarafında bir yol, güneyinde ise Mardin-Diyarbakır ana yolu bulunmaktadır. Hamamdan günümüze sadece soğukluk kısmı ulaşmıştır (Dağtekin ve Urak, 2008, s.271; Altun, 2011, s. 123 ; Dolapönü, 1972, s.135).

Sitti Radviyye Hamamı'nın bir kitabesi olmamasına karşın, medresenin güney duvarında bulunan ve 1206 tarihli taş vakfiyeye göre; medresenin inşa edildiği 1176-77 ile 1184-85 yılları arasında Artuklu hükümdarı Necmeddin Alpi'nin hanımı ve Kutbeddin İlgazi'nin annesi Sitti Radviye tarafından yaptırılmıştır. Gül (eski adıyla Savur kapı) mahallesinde, Sitti Radviye Medresesinin güneyinde ve Mardin kentsel sit alanı içerisinde bulunmaktadır. (Dağtekin ve Urak, 2008, s.271; Altun, 2011, s. 123; Marev, 2008, s. 87).

Yeni Kapı (Bab-ı Cedit) Hamamı, Artukoğullarından Melik Muzaffer Kara Arslan'ın mescit ve medresesinin vakfı olduğu tarihi kayıtlardan anlaşılmaktadır. Hamamın bir kitabesi olmamasına rağmen, 1258-1285/86 yılları arasında Melik Muzaffer Kara Arslan tarafından inşa ettirilmiştir. Mardin'in Yeni Kapı mahallesinde ve şehrin güneydoğu cephesinde bulunmaktadır. Şu anda harap ve terk edilmiş durumdadır. Günümüze ulaşan parçaları; soğukluğun iki duvarı, dış kaplamaları sökülmüş sıcaklık duvarları, halvet ve eyvan duvarlarının toprak üzerindeki moloz örgüleri ve kubbelerin bir kısmıdır (Dağtekin ve Urak, 2008, s.275; Altun, 2011, s. 124).

Ulu Cami (Melik Salih) Hamamı 1312-1363 yılları arasında Artuklu Sultanı Melik Salih tarafından Ulu Camiye vakıf olarak yaptırılmıştır. Günümüzde aktif olarak kullanılmamaktadır. Mardin Ulu Camisinin güneyinde yer almaktadır. (Dağtekin ve Urak, 2008, s.278; Altun, 2011, s. 125; Marev, 2008, s. 87).

Emir hamamı XV. yüzyılda inşa edilmiştir. Hamam Mardin merkezin Pazar sokağında ve hala aktif olarak hamam fonksiyonuyla kullanılmaktadır. Kuzey ve güney yönden olmak üzere iki girişi bulunmaktadır. (Dağtekin ve Urak,2008, s.279; Altun, 2011, s. 126).

Kilise ve Manastırlar

Meryem Ana Kilisesi ve Patrikhanesi, Mor Mihayel Kilise ve Burç Manastırı, Mor Behnam (Kırklar) Kilisesi, Mor Petrus ve Pavlus Kilisesi, Mor Yusuf Kilisesi (Surp Hovsep), İzozoel Kilisesi, Hammara Manastırı, Deyrulzafaran Manastırı,

Mor Yakup Manastırı ve Deyrulumur (Mor Gabriyel) Manastırı Mardin'de bulunan kilise ve manastırlardandır.

Deyrulzafaran Manastırı Mardin'in 3 km doğusunda bulunmaktadır. M.Ö. güneşe tapan bir halk olan şemsiler tarafından inşa edilmiştir. Manastırın alt katında kalan ve doğuya bakan bir oda bu dönemden kalmadır. IV. yüzyılda inşa edilen manastır önce Mor (Aziz anlamındadır. Aziz kilise tarafında verilen üst düzey bir ünvanıdır.) Şleymun ismi ile daha sonraları Mor Hananya manastırı ve son olarak XV. yüzyıldan bu yana da Deyrulzafaran adı ile bilinmektedir. Hristiyanlardan Süryani mezhebine ait olan manastır bir eğitim ve 640 yıl patriklik merkezi görevi yapmıştır. Halen manastırda ayakta duran ve değişik zamanlarda yapılmış üç tane kilise, bir Azizler Mezarlığı, bir divanhane ve rahip odaları mevcuttur. Azizler Mezarlığı'nda 52 tane Süryani patriğinin mezarı bulunmaktadır. Mor Hananyo Kilisesi (Kubbeli Kilise) 493-518 yılları arasında, Meryem Ana Kilisesi (Seyde Kilisesi) 1686-1708 tarihleri arasında ve Mor Petrus Kilisesi (Kürsü Kilisesi) 1696-1699 yıllarında Patrik II. Cercis tarafından yaptırılmıştır (Başaranlar, 2004, s.19-23 ; (Marev, 2008, s. 83; Dolapönü,1972, s.139-156).

Midyat'ın 18 km doğusunda *Mor Gabriyel (Deyrul Umur) Manastırı* bulunmaktadır. Turabidin bölgesi olarak bilinen yerin Metropolit merkezidir ve M.S. 397 yılında, Savur'lu Mor Şmuil ve Mor Şemun tarafından inşa edilmiş ve onların ismi ile anılmıştır. Daha sonra islam akınları zamanında Hz. Ömer özel olarak burayı koruma altına aldığı için Deyr-El Ömer ismi verilmiştir. 668 yılında Bakısyen köyü Manastır Müdürü Mor Gabriyel'in adı ile isimlendirilmiştir. Manastırda binlerce öğrencinin okuduğu Teoloji Fakültesi bulunmaktaydı. Süryani bilginlerin çoğu buradan mezundur. Manastırın içinde; Mor Şmuil ve Mor Şemun'un yaptırdığı rahipler barınağı, Kral Küçük Theodosiyos tarafından yapılmış tapınak, resullerin adıyla bilinen kilise, Meryemana abidesi, kırk şehit tapınağı, Mor Şmuil tapınağı, Mor Şemun tapınağı, Theodora'nın kubbeli tapınağı, azizlerin kubbesi, muhteşem mabet, üç kemerli su sarnıcı ve mozaik kaplı heykel tapınağı bulunmaktadır (Dalkılıç, 2007, s.81; Marev, 2008, s. 83; Dolapönü, 1972, s. 161-165).

Mor Yakup Manastırı Nusaybin ilçesinin merkezinde bulunmaktadır. Mor Şabo ve 11 öğrencisi şehit edilene kadar bir Mecusi tapınağıydı. Mor Yakup'un ölümünden sonra 328 yılında tapınak kalıntıları üzerine inşa edilmiştir. İçinde

Mor Yakup'un mezarı bulunmakta ve XIX. yy'a kadar rahipler tarafından kullanılmaktaydı (Marev, 2008, s. 83).

Hammara Manastırı 326 yılında inşa edilmiştir ve Diyarbakır Kapı Mahallesi'nin Kırgız mevkiinde bulunmaktadır (Marev, 2008, s. 79).

İzozel Kilisesi Midyat ilçesinin bir köyünde bulunmaktadır. Kilise IV. yy'da yaşamış olan Şamişatlı Mor İzozel'in ismini taşımaktadır. XI. yy'da inşa edilen kilisenin çan kulesi taş işçiliğinin ve işleminin en güzel örneklerindendir. Kilise de XVIII. yy'a kadar rahip bulunmaktaydı (Marev, 2008, s. 78; Dolapönü, 1972 s.157).

Mor Yusuf Kilisesi 1894 yılında ibadete açılmıştır. Ermeni Katolik cemaati tarafından yaptırılmıştır. İçinde koro balkonu, 21 sütunu ve çok sayıda değerli ikonası bulunmaktadır (Marev, 2008, s. 78; Dolapönü, 1972, s.161).

Mor Petrus ve Pavlus Kilisesi 1914 yılında Patrik II. Abdullah döneminde Papaz Abdulmesih'in çabasıyla Petrus ve Pavlus adına yapılmıştır. Kök boyalarla yapılmış el işi baskı perdeleri bulunmaktadır. Gül Mahallesi'nde bulunan kilise sade taş işçiliği örneklerindendir (Marev, 2008, s. 76).

Mor Behnam (Kırklar) Kilisesi V. yy'da inşa edilmiştir. Kilisede üç giriş kapısı, dört yüz yıllık ahşap mihrap kapıları, 1500 yıllık kökboyası baskılı perdeleri, avlusunda çan kulesi evi ve divan bulunmaktadır. Bugün Mardin'in Metropolitik Kilise'si görevinde olan yapı, 1170 yılında kırk şehitlere ait olan kemiklere ev sahipliği yapmaktadır (Marev, 2008, s. 76; Dolapönü, 1972, s.158).

Mor Mihayel Kilisesi ve Burç Manastırı 185 yılında, Kefertüt Valisi Yuhanna, Dara Kralı Kubat'ın emriyle inşa edilmiştir. İçinde üç rahibe ait mezarlar bulunmaktadır. Çan kulesi tarihidir. Asıl yapımının M.Ö. den olacağı düşünülmektedir. Yeniyol Caddesi'nin altındadır (Marev, 2008, s. 76; Dolapönü, 1972, s.158).

1820 yılında inşa edilen *Meryemana Kilisesi*, akustik bir ses düzenine sahiptir. Patrikhane ise 1895 yılında inşa edilmiştir. 1995 yılında restore edilen Patrikhane müze olarak kullanılmaktadır (Marev, 2008, s. 76; Dolapönü, 1972, s.160).

Gırnavaз höyüğü

Mardin'in Nusaybin ilçesinin 4 km kuzeyinde, 300 metre çapında ve 24 metre yüksekliğinde, höyük şeklinde bir yerleşim yeridir. Yapılan arkeolojik

çalışmalarda, M.Ö dört bin yılından M.Ö 7. yy'a kadar sürekli yerleşim yeri olarak kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır. Yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkarılan mezarlarda çok değerli silahlar, ss eşyaları, vazolar, kandiller, mühürler ve tabletlere rastlanmıştır (Marev, 2008, s. 50).

Sivil yapılar

Kervansaray, Kayseriyye (Bezzazistan), Revaklı arşı ve Firdevs Köşkü sivil yapılara verilecek örneklerdendir.

Kayseriyye Ulu Cami'nin kuzeyinde arşı içindedir. Yapının büyük bir bölümü yıkılmıştır. Günümüzde hala aktif olarak pasaj şeklinde kullanılmaktadır. 1487-1502 yılları arasında inşa edildiği düşünülmektedir (Marev, 2008, s. 86; Altun, 2011, s.129).

Revaklı arşı Reyhanye Camisi'nin batısındadır. Ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Bir yolun iki kenarında bulunan revaklar ile arkalarında bulunan tonozlu dkknlardan oluşmaktadır (Marev, 2008, s. 86; Altun, 2011, s.131).

Kervansaray, Mardin'in ana caddesinde bulunmakta ve bir kısmı garaj olarak kullanılmaktadır. Durumunu kısmen korumuş olan saray, dikdörtgen bir avlu etrafında, iki kattan oluşmaktadır. Giriş eyvanının iki yanında beşer dkkn bulunmakta ve avlunun etrafında da tonozlu odalar bulunmaktadır. Yapının XVII. ve XVIII. yy'lar da yapıldığı düşünülmektedir (Altun, 2011, s.128).

Firdevs köşkü, Meydan başından Nusaybin'e giderken yolun sağ tarafında Vali konağının yanındadır. Dıştan yolun kenarında, düzgün kesme taş olarak görülen köşk, batıya açılan eyvanlar, arada iki katlı mekanlar ve üstte de cihannması ile ağaçlıklı bir bahçe içinde bulunmaktadır. Birçok kısmı kapalı olan köşkte, bir iki aile oturmakta olduğu yapının eyvanı önünde geniş bir havuz yer almaktadır. Havuzun arkasında geniş ve yüksek eyvan bulunmaktadır. Bütün Mardin'i gören ve Mezopotamya ovasına doğru eşsiz bir manzaraya sahip bulunan ve devamlı rüzgar alması, özellikle yaz aylarında tercih edildiğine kanıt olmaktadır. Bütün Mardin hakimleri tarafından kullanıldığı ve zaman içinde bu oranda değiştiği düşünülmektedir. Melik Salih şemseddin Mahmud tarafından 1312-1363 yılları arasında yaptırılmıştır (Altun, 2011, s.131-133).

Dara antik kenti

Dara antik kenti günümüzde ismi ile dara köyü, Mardin'in 30 km güneydoğusunda, Nisibis-Nusaybin'in batısında, Suriye tarafında sınıra yakın Amuda köyünün 7 km kuzeyinde bulunmaktadır. Coğrafi konum olarak Mezopotamya ovasının bitip Tur Abidin Dağları'nın başladığı yerdedir. Kireçtaşı ana kaya üzerine kurulmuştur. Ortasından bir dere akmaktadır ve bu derenin iki tarafında da yerleşme vardır. Bu dere antik kaynaklarda da geçmekte ve Dara'nın yaklaşık 5 km kuzeyindeki antik Cordis günümüz Kurdis ve Aydere köylerinden doğmaktadır (Marev, 2008, s.47).

Dara hakkında bilgileri yazılı kaynaklar ve gezginlerin anlattıklarından edinmemiz mümkündür. Dara'da görebildiğimiz büyük yapılar sayesinde dönemin bölge tarihi hakkında çok güzel bilgiler elde edilmektedir. Arkeolojik verilerin yanı sıra Dara'da yazılı kaynaklardan, kurulma öncesi, kurulması ve inşası hakkında bilgiler edinebildiğimiz gibi buradaki yapılar hakkında bilgiler mevcuttur. Ayrıca burada gerçekleşen savaşlar hakkında da detaylı bilgiler bulunmaktadır ve dönemin siyasi, diplomatik ilişkileri öğrenmemiz açısından önemlidir.

Dara adının kökenine ilişkin ilk akla gelen ve bazı kaynaklarda öne sürülen görüş Pers kralı Darius III'ten (Krallık dönemi: M.Ö 336-330) geldiği yönündedir. İmparator Anastasius I'in kente yaptığı geniş bayındırlık faaliyetleri nedeniyle kentin adı 506 yılında imparatora ithafen "Anastasiapolis" olarak değiştirilmiştir. İmparator Justinianus I tarafından yapılan bir dizi onarım çalışmaları yapmış Surların duvarları tamir edilmiş ve içteki sur duvarı yeni eklemelerle 2 katına çıkartılarak yaklaşık 20 m yüksekliğe ulaşmıştır. Kulelerde arttırılmış ve yaklaşık 30 m'ye çıkartılmıştır. Kalenin etrafına hendekler kazılmış ve içerisine su doldurulmuştur. Dara'nın tarihi çoğunlukla imparator Anastasius I'e dayandırılrsa da, kazılarda daha erken dönemlere ait kalıntı ve buluntuların ele geçmesi, kentin tarihsel ve kültürel geçmişinin daha eskilere dayandığını kanıtlar. Anastasiapolis, imparator Anastasius I döneminde (Krallık dönemi: 491-518) Bizans-Sasani sınırının güvenliğini sağlamak amacıyla askeri bir üs olarak birkaç yıl içinde kurulmuştur. Şehir 639 yılına kadar Sasani ve Bizanslılar arasında sürekli el değiştirmiş ve savaşlara sahne olmuştur. 639 yılında, bölgenin diğer kentleri gibi Dara da Arap hâkimiyetine girer ve artık idari anlamda Nisibis'e (Nusaybin) bağlıdır. 13. YY ortalarına kadar eski öneminden

yoksun olarak varlığını sürdürmüştür. 18. YY da günümüzdeki Dara köyü harabelerin üzerine inşa edilmiştir (www.mardin.gov.tr; Ahunbay, 2005, s.41-74).

Kentte bulunan mimari kalıntıların çoğunluğu erken Bizans dönemine aittir ve bu kalıntıların toprak üstünde görünen kısımlarının yanı sıra antik Dara'nın birçok yapısının günümüz köy evleri ve toprak altında hala ayakta oldukları tespit edilmiştir. Yazılı kaynaklarda geçen Dara'daki yapıları savunma amaçlı yapılar, surlar ve kuleler; sur içi yapıları, kiliseler, hamamlar, saraylar, askerlerin barınacağı yapılar, sütunlu cadde, depo ve küçük sivil yapılar; sur dışı yapıları: hendek ve baraj olarak gruplamak mümkündür. Antik yazar Procopius'un (6. yy) yazdığı Building adlı eserinde: Dara'da dini yapılar, 2 tane kilise, halk hamamları, Pazar (Agora), sarnıçlar, depo ve Anastasius'un heykeli bulunduğunu belirtmiştir (www.sanattarihi.org).

Su Sarnıçları

Dara' nın kuzeybatısında bulunan sarnıç, birbiri ile bağlantılı ve gözlü yapısıyla oldukça kalabalık bir nüfusa yetecek miktarda su depolayabilmekteydi. Yarı seviyeye kadar tek parça kayaya oyularak yapılmış olan sarnıcın geri kalan kısımları tuğla ve taşlardan yapılan tonozlarla kapatılmıştır. Yapı şehrin kurulduğu dönem olan M.S. VI yy'la tarihlenmektedir.

Surlar

4 km'lik uzunluklarıyla şehri tamamen çevreleyen sur duvarları, şehrin savunma sisteminin temel unsurlarının başında gelmektedir. Surun üzerinde biri kuzeyde diğeri güneyde olmak üzere şehre girişi sağlayan iki ana kapı bulunmaktadır.

Agora

Anastasiopolis Agorası başka bir deyişle çarşısı şehrin güneyinde nehrin hemen batı kıyısında bulunmaktadır. Saray yolu olarak ta bilinen yol boyu sıralanan dükkânlar yapılan kazılar ile her geçen gün biraz daha anlaşılır bir hal almaktadır.

Necropol Alanı Ve Kilise

M.S VI. Yy Geç Roma- Erken Bizans Dönemine tarihlenen Necropol Alanı, mezarların kayalara oyulması suretiyle ortaya çıkmıştır. Oldukça büyük ve çok katlı örnekleri de bulunan kaya mezarlar, Roma/Bizans İmparatorluğu'nun Hıristiyanlığa geçiş dönemini yansıtan güzel örneklerle sahiptir. Çeşitli

kaynaklarda bu alanda bazı kiliselerin varlığından söz edilmektedir. Bu alanda sözü edilen kiliseler, muhtemelen Hristiyanlığa geçişten sonra bazı büyük mezar odalarının ibadethaneye dönüştürülmesi şeklinde yapılmışlardır. Nekropol Alanı'nda yapılan çalışmalar, bu alanın tek parça blok kireç taşı yüzeyinden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Basamaklı yüzeylerin ve çıkarma izlerinin alanın her tarafında yoğun olarak görülmesi, alanın şehrin kurulma aşamasında öncelikle taş ocağı olarak kullanıldığını daha sonra da mezarlık haline getirildiğini göstermektedir.

Romalılar bu alanda genel olarak iki ya da üç nefli oda mezarlar ile tabana oyulmuş lahit mezarlar yapmışlardır. Lahit mezarlar tek parça olabildiği gibi ana kayaya oyulmuş kapaklı sanduka şeklinde mezarlardan oluşmaktadır. Çeşitli ebatlardaki oda mezarlar yön birliği olmaksızın kireçtaşı blokların cephelerine oyulmuştur. Bu alandaki mezarlar hem kendi döneminde hem de daha sonraki dönemlerde farklı kültürler tarafından kullanılmaya devam etmişlerdir (Sasaniler, Nasturiler, Süryaniler). Özellikle Süryaniler'e ait mezarları, mezarlık alanının belli yerlerini doldurarak dolgunun üzerine yaptıkları kapaklı, kesme taş sanduka mezarlardan anlamaktayız. Zaman aralığı tam olarak bilinmeyen; 1878 (93 Harbi) sırasında olduğu düşünülen ve Dara'ya gelen Müslüman toplulukların mezarlığı da, küçük bir tepe şeklinde bu alanda yer almaktadır. Yakın dönemde ev ve barınak olarak da kullanılmışlardır.

Büyük Galeri Alanı

Bizanslılar tarafından M.S 5 yy ortalarında yapılan büyük galeri, kireçtaşı bloklarının oyulması sonucu oluşturulmuştur. Genel mimari özelliklerine bakıldığında alt, orta ve üst olmak üzere üç kattan oluşmaktadır. Büyük galeriye giriş, üzerinde kabartmalar bulunan görkemli bir kapıyla sağlanmaktadır. Giriş kapısı üzerinde bulunan tasvirler kabartma tekniğiyle şekillendirilmişlerdir. Kabartmaların üzerinde konu olarak ölümlerin yeniden diriltilmesi işlenmiştir. Kapıdan içeri girildiğinde üst katta "U" şeklinde bir koridor yer almaktadır. Bu katla orta katı birbirine bağlayan 10 basamaklı dairesel bir merdiven yer almaktadır.

Güncel girişi, orta galerinin doğu kenarında bulunan orta kat dikdörtgen form göstermektedir. Bu giriş mimariye ait bir unsur olmayıp, tahribat sonucu oluşmuştur. Orta katın dört bir yanında bitişik halde çoklu gömünüm yapıldığı tonozlu sanduka mezarlar bulunmaktadır. Kuzey doğu köşesinde yer alan

merdivenler alt kata geçiş sağlamaktadır. Alt katta duvara oyulmuş bir sanduka mezar dışında birçok insan kemiği düzensiz bir biçimde, st üste yığılmış halde yer almaktadır.

Bu üç kat mimari açıdan bütünlük gösterse de katların işlevsel olarak birbirinden ayrıldığı: alt katta toplu gmler için, orta katın dört kenarında bulunan tonozlu mezarların çoklu gm için, st katın ise ritüel sahnelerin sergilendiği bir alan olarak kullanıldığı görülmektedir.

İlgili araştırmalar

Tarihi ve kültürel varlıkları koruma ile ilgili pek çok araştırma (Sarı, 2007; Dalkılıç, 2004; Altun, 1978 vb.) yapıldığı görülmektedir. Ancak bu çalışmaların bir kısmı Mardin'in özgün taş mimarisini konu alırken; bir kısmı sosyal yapıyı ya da bir kısmı da çok kültürlülük konularını ele almıştır. Doğrudan tarihi ve kültürel varlıkların korunmasına ilişkin bilinçlilik durumunu konu alan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Konu ile ilgili olduğu dşnlen iki araştırmanın sonuçları özetle aşağıda verilmiştir.

Sarı (2007)'nın yaptığı Kültür, Kimlik, Politika; Mardin'de Kültürlerarasılık konulu doktora tezi çalışmasın da; kültür, kimlik, politika arasındaki bağlantıların niteliğini, kültürlerarası iletişim ve ilişkilere odaklanarak incelemiştir. Bu bağlantılar, kültür, kimlik, politikanın birbirine temas ettiği yerlerde, bu kavramaları ortak "sınır"larında irdelemiştir. Kültür ve kimliğin sınırlarının gözlenebileceği en verimli maceranın kültürlerarası iletişim ve ilişkiler olduğunu düşünmüştür. Bu simgesel sınır, kültürlerin ve kimliklerin karşılaştığı ya da yan yana geldiği yerde açığa çıkar ve bu sınırlar kültürü ve kimliği tespit etme olanağı sağlamaktadır. Kültürlerarası iletişimde gözlenebilen bu simgesel sınırları hareket noktası olarak ele almış, kültür, kimlik ve politikanın birbirleriyle nasıl ilişkilendiğini ve bu kategorilerde anlamı kuran ayrımların nasıl yapıldığını incelemiştir.

Dalkılıç (2004)'ın Midyat ilçesindeki kültürel zenginliğin oluşturduğu geleneksel mekansal dizgenin korunması için bir yöntem araştırması konulu doktora tezi çalışmasın da; geleneksel yapıların eski kullanıcıları tarafından

kullanılması; kültürel ve sosyal yapının sürekliliğinin sağlanması ve mimari dokunun korunması açısından oldukça önemlidir. Midyat geleneksel konutlarındaki kullanıcı-mekan etkileşimini analiz ve değerlendirilmesinin yapıldığı bu çalışmada; özgün kullanıcıların, ailelerine, anılarına ve mazilerine dair izleri görebildikleri için, evlerini ve çevrelerini korumaya dair yüksek bir duyarlılığa sahip oldukları görülmüştür. Bu durum, Midyat'taki kültürel çeşitliliğin oluşturduğu geleneksel konut biriminin korunabilmesi için mimari ve sosyal yapının birlikte korunması gerekliliği hipotezini kanıtlamıştır. Midyat'ta yapılacak koruma projelerinde sosyal yapıyı oluşturan kullanıcılar ile birlikte koruma gerçekleştirilmeli, kültürel çeşitliliğin ve mimari fonksiyonların sürekliliğinin sağlanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Çalışmasını hem sosyal yapı açısından, hem de mimari yapı açısından değerlendirmiştir.

BÖLÜM III

TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASI KORUMA İLE İLGİLİ POLİTİKALAR

Bu bölümde doğal ve kültürel varlıkların korunması için Dünyadaki ve Türkiye'deki uygulanan politikalar, doğal ve kültürel varlıkların korunması ile ilgili yasalar ve uygulamalar, Türkiye'nin de taraf olduğu uluslar arası kuruluşlar ve uluslar arası sözleşmeler bulunmaktadır.

DÜNYADA TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASI KORUMA İLE İLGİLİ POLİTİKALAR

Ülkemizin de taraf olduğu Avrupa Konseyi Parlamenterler Assamblesi'nin 1963 yılında yapılan toplantısında, 1969 yılında Brüksel'de ilk Tarihi Doku ve Kültürel Mirastan Sorumlu Bakanlar Avrupa Konferansı'nın düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. 1963 yılında başlatılan bu hareket sonucu 1964'de uluslararası koruma uzmanlarınca Tarihi Doku ve Abideler Uluslararası Konseyi (ICOMOS) toplanarak Venedik sözleşmesini hazırlamışlardır. Bu sözleşme, UNESCO tarafından yürütülen 1972'de Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Konvansiyonunun formüle edilmesi için önemli bir adım olmuştur. 1969'da Brüksel'de yapılan Avrupa Konferansı Sorumlu Bakanlar toplantısında ise özellikle Avrupa ülkelerinin koruma politikalarına yaklaşımları belirlenmeye çalışılmıştır. 1960'lı yıllar boyunca hazırlanan beş sempozyumda çeşitli ülke deneyimleri ve uzmanlarınca yapılan tartışmalar sonucu Brüksel toplantısının amacı "Geçmişimiz için gelecek" (Future for our past) sloganı altında belirlenmiş ve koruma kavramını "mimari miras" (architectural heritage) deyimi ile çevresiyle uyumlu ilişkiler içinde ve kent planlama politikaları ile bütünleşmiş bir kavram olarak kabulüne karar verilmiştir.

Avrupa tarihi, peyzajı ve yaşam tarzını yansıtan her türlü doku, mimari miras deyimi içinde değerlendirilerek, mimari mirası ekonomik ve toplumsal yaşam ile bütünleyici kullanım biçimleri ve yaşamını sürdürebilmesi için gerekli koşulların araştırılması konusu 1964 Venedik ve 1968 Quito sözleşmeleri ile tartışma gündemine getirilmiştir. Bu tartışmalar ışığında 25-27 Kasım 1969

tarihinde Brüksel'de yapılan Avrupa Konseyi Tarihi Doku ve Kültürel Mirastan Sorumlu Bakanlar Konferansı Çözümleri ortaya çıkmıştır.

Brüksel Konferansı'nda karara bağlanan, bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları şunlardır;

- 1- Çözümde hükümetlere getirilen tavsiyeler arasından; Avrupa Kültürel mirasının dokümantasyonunun yapılması ve mevcut mevzuatın,
 - a- Entegre koruma kavramına uyumunun sağlanması,
 - b- Avrupa Tarihi Doku ve Kültürel mirası kavramı ile bütünleşmiş ülke ve kent planlama politikalarının oluşturulması ve her düzeydeki koruma ve planlamadan sorumlu kuruluşlar arasında genel politikalar açısından koordinasyonun sağlanması,
 - c- Koruma ve iyileştirme için daha büyük mali kaynakların ayrılması kamu idarelerinin bu konuya katılımlarının arttırılması,
 - d- Avrupa Tarihi Doku ve Kültürel Mirasının kullanıcıları veya sahibi olan kişilerce restorasyon veya rehabilitasyonunun sağlanabilmesi için miras, vergilendirme kolaylıkları ve teşviklerin idari önlemlerinin alınarak bireysel teşebbüsün güçlendirilmesi ve teşviki,
 - e- İnşaat maliyetleri bütçesine kamu ve özel işler nedeni ile taşınmazın zarar görmesine karşı koruma ve kurtarma maliyetleri ile ön arkeolojik araştırmaların yapılma maliyetlerinin eklenmesi,
 - f- Bu konuda çalışacak personelin eğitilmesi ve yetkin personel sayısının arttırılması,
 - g- Kamuoyunun konuya duyarlılığını arttırıcı önlemlerin alınarak, basın, radyo, televizyon gibi etkinlikler yolu ile halkın bilgilendirilmesi,
 - h- Eğitim faaliyetleri içinde düzenlenecek faaliyetler yolu ile gençlere kültürel miras konusunda sorumluluk duygusu aşılması yer almıştır.

Brüksel konferansı sonuçları ışığında 1975 Avrupa Mimari Miras Yılı olarak ilan edilmiştir.

Entegre koruma kavramı çerçevesinde ele alınan etkinliklerden biri olan 1975 Avrupa Mimari Miras Yılı'nın ardından 1976 yılında yapılan Berlin Sempozyumu'nda büyük kentlerde karşılaşılan koruma sorunları, 1977'de Granada'da ise kırsal mirasın korunma sorunsalı, 1978'de Ferrara Sempozyumunda tarihi binaların yaşanabilirliğinin kır ile kent arasındaki dengeli gelişme ile sağlanabilirliği, gene 1978'de Ravello'da kent plancıları, inşaat

mühendisleri ve mimarlar için entegre koruma kavramı konulu eğitim seminerleri düzenlemiştir.

1980-81 yılları arasında Avrupa Konseyi Kentsel Yenileşme Kampanyası'nı başlatmıştır. Bu kampanya, Kentsel Miras ışığında kent planlama konusundaki gelişmelerin geniş bir perspektif içinde tartışılmasını amaçlanmıştır.

1982 yılında Berlin'de yapılan kampanyanın kapanış konferansında kentlerin gelişme ve işletilmesinde insan faktörünün yerinin restorasyonunun gerekliliği ve çevre ve sosyo-kültürel bir varlık olarak komşuluk üniteleri ile eski merkezlerin toplumsal bir yeniden üretim merkezi olarak rehabilitasyonu ve nüfus çekim gücünün artırılması konuları tartışılmıştır. Bu tartışmalarda yerel yönetimlerin kentsel çevrenin düzenlenmesi ve daha büyük halk kitlelerinin katılımı ile toplumsal bütünleşmeyi sağlayıcı işlevler için daha fazla para, zaman ve yardım sağlamaları konuları üzerinde önemle durulmuştur.

1975 yılında ana hatları belirlenen 1980-81 yılları arasında geliştirilen prensipler doğrultusunda 1981-1986 yılları için Avrupa Konseyi'nin Orta Vadeli Çalışma Planı belirlenmiştir. Bu plana göre, Mimari Miras ve Kentsel Planlama Komitesi çalışmalarına başlayarak kent planlama ve mimari miras konularında ortak faaliyet alanları ve ülke, bölge ve kent planlama politikalarının da uygulanması gereken genel politikaları saptanmaya çalışılmıştır.

Tarihi dokunun korunmasında ortak kent planlama politikaları arayışları şu ana başlıklar altında düzenlenmeye çalışılmıştır.

- Kentsel açık alanların oluşturulmasında merkezi veya yerel idarelerin rolü ve uygulanması gereken kentleşme politikaları (1983 Durham İngiltere Semineri)
- Yeni teknolojilerin kentsel gelişmeye etkileri (Swensa-İngiltere Semineri 1983)
- Avrupa'da geleneksel endüstri yolu ile kentsel yenileşme (1983 Lille- Fransa Semineri)
- Okullarda kentsel çevre duyarlılığının artırılması (1983 Çalışma Grubu Sonuçları)
- Teknolojik ve toplumsal değişimin kent politikalarına etkileri (1984 programı çalışması)
- Kent işletmeciliğinde koruma politikalarının yeri (1984 programı çalışması)
- Ekonomik yenilenmede yaşam kalitesini artırıcı politikaların katkıları (1985 Dortmund Konferansı)
- Kırsal mimari mirasın korunması (1983 Val d'Aosta)

- El zanaatları-Karşılaşılan sorunlar ve koruma politikaları (1982 Venedik)
- Endüstriyel mirası koruma stratejileri (1985-Lyons)
- İnşaat mühendisliği işleri ve kültürel miras (1986 Madrid)
- Kent planlamasındaki gelişmelerle ilişkilendirilerek arkeolojik değerlerin korunması (1984-Tuszczay)

Bu ana başlıklar dışında, Avrupa Konseyi, hükümetlere, talepleri halinde, teknik uzmanlar komitesi göndererek planlama ve koruma politikalarının tespiti ve örnek kentler için uygulamalarda teknik yardımda bulunmaktadır. Nitekim, Breisach, Oldenburg, Toledo, Evora, Salamanca, Guimaraes ve Seville bu teknik yardımdan yararlanarak koruma politikaları ve planlarını saptamışlardır.

Tarihi dokunun korunması gerçeği Birinci Dünya Savaşı'nın yıkımı yaşandıktan sonra uluslararası planda tartışılmaya başlanmıştır. Türkiye'nin de taraf olduğu bazı uluslararası antlaşmalara kısaca değinecek olursak,

1931 Atina Uluslararası Konferansı: Uluslararası miras ve uluslar arası dayanışmanın yasal ve bilimsel olarak ele alındığı ilk yaklaşımdır.

1933 Şehir Planlama Sözleşmesi (Atina Sözleşmesi): Uluslararası Modern Mimari Kongresi sırasında Atina'da ele alınan sözleşme Le Corbusier tarafından düzenlenerek 1941'de basılmıştır.

1954 Kültür Varlıklarının Silahlı Müdahale Hallerinde Korunma Sözleşmesi: UNESCO tarafından hazırlanmıştır.

1964 Venedik Sözleşmesi: Tarihi Abide Mimar ve Teknikerleri Uluslar arası II. Kongresi tarafından hazırlanmıştır.

1965 Wersaw'da ICOMOS Vakfı'nın Kurulması Kararı: UNESCO tarafından kültürel varlıklara ilişkin araştırma, dokümantasyon hizmetleri ile teknik yardım amaçlı vakıf, ülkemizin de katılımı ile uluslararası platformda çalışmalara başlamıştır.

1969 İlk Avrupa Tarihi Doku ve Kültürel Mirasın Korunması ve Rehabilitasyonundan Sorumlu Bakanlar Toplantısı.

1970/75 - Avrupa Mimari Miras Yılı

- Avrupa Mimari Miras Kongresi (21-25 Ekim 1975, Amsterdam)
- Avrupa Mimari Miras Sözleşmesi ve Amsterdam Deklarasyonu

1980/81 Kentsel Yenilenme Avrupa Kampanyası

1985 2.Mimari Mirastan Sorumlu Bakanlar Avrupa Konferansı (3-5 Ekim 1985 Granada)

Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesinin imzaya açılması (Eke, Ve Özcan, 1987, s. 34-36).

TÜRKİYE’DE TARİHİ VE KÜLTÜREL MİRASI KORUMA İLE İLGİLİ POLİTİKALAR

Tarih boyunca çok çeşitli kültür ve uygarlıkların birleşme ve çatışma noktasında yer alan ve bugün de bu özelliğini koruyan Anadolu ve Trakya, üzerinde birçok halkın bugüne bıraktığı kültür mirasını taşımaktadır. Ülkemiz sınırları içerisinde yer alan bu mirasın köklerinde eski Anadolu kültürleri (Hitit, Likya, Karya, Frig gibi), Akdeniz ve Ege kültürleri (Miken, Hellen, Roma, Bizans gibi), Orta Asya, İran, Arap etkileri ile Selçuklu ve Osmanlı kaynakları bulunmaktadır (Akurgal, 1998, s.9-18). Bu çeşitlilik ve zenginlik, Türkiye’yi belki de dünyada tek örnek yaparken, bu mirası korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak için belirlenecek politika ve stratejiler için çok büyük çabalar harcanmasını da zorunlu kılmaktadır.

Osmanlı Dönemi

Osmanlı döneminde özellikle vakıflar parasal kaynak ayırarak yapıların bakım ve onarımını yaparken, hazine bayındırlık yapıları ve savunma yapılarının, sarayların onarımına destek verir, vakıf kaynaklarının yetersiz kaldığı durumlarda devreye girerlerdi. Uygulamalar bu alanda yetişmiş meslek adamlarının sorumluluğunda gerçekleşirdi (Sey, 1998, s.200). Osmanlı’nın batılılaşma sürecine girmesi ve dünya kapitalizmine eklemlenmesiyle yasal düzenlemeler yapılmaya başlandı. 1869, 1874, 1884 tarihli Asar-ı Atika Nizamnameleri (Eski Eserler Tüzükleri) ilke olarak eski eserlerin (miras, kültür varlığı gibi terimlerin literatüre girmesi 20. Yüzyılın ortalarına rastlamaktadır) devlet malı olduğu ve Osmanlı öncesi dönemlerle sınırlandırıldığını benimsemiştir (Tapan, 1998, s.200). 19. yy.ın ikinci yarısından sonra Klasik Osmanlı Döneminde kadının yönlendiriciliğinde, mimarbaşı ve muhtesibin denetiminde ve vakıfların sağladığı hizmetlerle düzenlenen bir kentsel yaşam, yeni dönemin gereksinmelerini karşılayamazken, bunun yerini “Sehremaneti” yani Belediye yönetimi almış ve ilk olarak İstanbul’da 1855’te kurulmuştur.

1877 Birinci Meşrutiyet döneminde de Dersaadet ve diğer vilayetler için çıkartılan “Belediye Kanunları”yla bu yeni yönetim biçimi tüm imparatorluğa

yayılmıştır. Bundan sonra ise 1882 tarihli Ebniye Kanunu yürürlüğe konmuştur. Osmanlı imparatorluğunda planlamayı yönlendiren bu Kanun, kent yollarının genişletilmesiyle ilgili içeriği ile önem kazanmıştır (Tekeli, 1998, s. 64). Tanzimat'la birlikte başlayan koruma düşüncesi ilk baslarda salt taşınır eser kapsamış, bunu daha sonraları anıtsal yapı koruması izlemiştir. Avrupa'da yaşanan kapitalist gelişme sonucu doğan sanayi kentinin sağlık sorunlarına çözüm bulma kaygısından kaynaklanan modern kent planlamasına karşın Türkiye'de bu dönemlerde, kentsel ölçekli bir koruma düşüncesi henüz oluşmamıştır ve buna bağlı olarak da kentsel dokular korunamamış ve tahrip olmuştur. Genel olarak batıda modern kent planlaması çalışmaları, Osmanlı kentlerinde yangınların önlenmesi, yolların genişletilmesi ve kent çevresinde yeni mahalleler kurulması şeklinde yansımaları bulmuş ve Cumhuriyet Türkiye'sine aktarılan kavramların temelini oluşturmuştur (Dinçer, Ve Akın, 1994, s. 28). Bu arada Osman Hamdi Bey öncülüğünde müzecilik çalışmaları başlamıştır. 1906 tarihli son Asar-ı Atika Nizamnamesi 67 yıl yürürlükte kalmış, 1917'de Asar-ı Atika Encümen-i Daimisi örgütü miras korumayla görevlendirilmiştir.

Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet döneminde Türk Tarih Kurumu adını alan Türk Tarih Tetkik Cemiyeti (1931), Türk Dil Kurumuna dönüşen Türk Dili Tetkik Cemiyeti (1932), Darülfünun'dan dönüştürülerek İstanbul Üniversitesi (1933) ve Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi (1936) kuruldu, kültürün diğer alanlarının oluşup gelişmesi için de halk evleri, Güzel Sanatlar Akademisi, Devlet Konservatuvarı, müzeler gibi kurumlar oluşturuldu (Mumcu, A. 1986, s.156-158).

1930-1935 yılları arasında çıkarılan yasalarla kentlerin sağlığın, temizliğin, güzelliğin ve modern kültürün örneği olması doğrultusunda, yabancı uzmanların da eşliğinde kent planlaması çalışmaları başlatıldı. Bu yasalar, 1930 yılında çıkarılan ve her belediyeye plan yapma zorunluluğu getiren 1580 sayılı Belediye Kanunu ve yine aynı yıl çıkarılan 1593 sayılı "Umumi Hıfzısıhha Kanunu" ile 2033 sayılı "Belediye Bankası Kuruluş Kanunu"dur (Dinçer, Ve Akın, s. 33). 1930 yıllarından sonra eski eser anlayışı içine taşınmazların da girmesiyle koruma anlayışı genişlemiştir. Bu dönemde ülke genelinde 3500 eser uzmanlar tarafından saptanmıştır. Cumhuriyet dönemini takiben 1930'lu yıllarda başlayan

kurumsal yapıda oluşturulmaya çalışılan sistem, 1980’li yıllara kadar sürmüştür (Tekeli, 1985, s.50).

2 Temmuz 1951 tarihinde 5805 sayılı “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun”la merkezi bir örgüt olan Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) kurulmuş, koruma ile ilgili ilkeleri ve müdahale biçimlerini belirlemek, rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri hakkında karar vermek gibi görevleri üstlenmiştir.

1960 yılı Türkiye Anayasasının 41. Maddesi’nde “İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek, bu maksatla milli tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak devletin ödevidir” ifadesi yer almış, böylece kültürel gelişmenin bütüncül ve planlı olması ilkesi benimsenmiştir. Bundan sonraki süreçte hazırlanan beş yıllık kalkınma planlarında, yıllık programlarda ve icra planlarında tarihi anıtlar, sanat yapıları, ören yerleri ve diğer kültürel kalıntıların korunması gerektiği, kültür erozyonunun önlenmesi için yasal, örgütsel ve parasal önlemlerin alınması gerektiği belirtildi. Bu dönemde uluslararası alanda Venedik Sözleşmesi (1965) ve Dünya Doğal ve Kültürel Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (1972) imzalandı, ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) ve ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi) gibi kurumlar oluşturuldu. Türkiye de bunlara taraf olarak sürece dâhil oldu (Özel, 1998; www.mevzuatdergisi.com).

25.04.1973 ve 1710 sayılı “Eski Eserler” yasası ile tarihi eserlerin korunmasına ciddi ilk adım atılmıştır. Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte, kültürel miras ve kültürel çevremizin korunması ile ilgili çalışmalar 5805 ve 1710 sayılı yasalar kapsamında sürdürülmüştür. Bu kanunla, taşınır ve taşınmaz eski eserlerin ayrıca, anıt, külliye, tarihi sit, arkeolojik sit, tabii sit kavramları belirtilmiştir.

1980 yılı, Türkiye’nin bir kırılma noktası yaşadığı söylenebilir. Türkiye yeni bir Anayasa ile yönetilmeye başlanmıştır. 1982 Anayasasında bir önceki Anayasa’da olduğu gibi, koruma konusunda hükümler yer almış, koruma yasal yaptırımlarla, kamu yararı adına gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde de kültür ve tabiat varlıklarının korunması anayasal güvence altına alınmıştır. 1982

Anayasası'nın 63. Maddesine "Devlet tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır, bu varlık ve değerlerden özel mülkiyet konusu olanlara getirilecek sınırlamalar ve bu nedenle hak sahibine yapılacak yardımlar ve tanınacak muafiyetler kanunla düzenlenir" hükmü konmuştur. Bu amaçla kentsel koruma çalışmalarında yetersiz kalan 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, 21 Temmuz 1983 yılında yürürlükten kaldırılmış, yerine 2863 Sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla korunması gerekli taşınmaz kültür ve doğa varlıkları yeniden saptanmış ve GEEAYK kaldırılmıştır. Çeşitli açılardan 1710sayılı yasanın geliştirilmiş bir devamı sayılabilecek yasa sit, kültür varlığı, tabiat varlığı, koruma, korunma gibi kavramları tanımlamış, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını örneklendirerek listelemiş, bunların devlet malı niteliğinde olduğunu hükme bağlamıştır. Kültür Bakanlığı miras korumanın birçok alanında yetkili ve sorumlu kılınmıştır. Yasanın getirdiği bakım ve onarım sorumluluklarını yerine getirmekte aczi olanların mülklerinin kamulaştırılması, Kültür Bakanlığı'nın koruma konusunda ayni, nakdi ve teknik yardımda bulunması, bu amaçla gelirleri devlet bütçesinden ayrılacak ödeneklerle verilecek kredi faizlerinden oluşan bir fon oluşturulması hususları yasada yer almıştır (Yalçın, 1997).

1990'larda kültür mirasının korunması görevini ağırlıklı olarak Kültür Bakanlığı yürütürken, 1983 tarihli 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve 1991 tarihli 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname gereği kültür mirasının bir bölümü milli park ve özel çevre koruma bölgelerinde yer alarak, bunların korunmasında Orman ve Çevre Bakanlıkları da görevli ve yetkili kılınmıştır (Karakaş, 1997).

2000'li yıllarda Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin zorlamaları nedeni ile kültürel mirasın korunmasında yeni yasal düzenlemelere yol açmıştır. Bu düzenlemelerin içinde en önemlisi 14 Temmuz 2004 tarihli ve 5226 sayılı yasa ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasasında yapılan değişikliklerdir. Bu değişiklikler, korumaya ilişkin politika oluşturma çabasının yanı sıra, kültür mirasının korunmasında kimi uluslararası belgelerde yer alan ve dünya örneklerinde uzun süredir var olan ancak Türkiye için yeni denebilecek kavramları da içermektedir. Bunlardan bazıları, yasayla tanımlanan içerikleri tartışılmakla birlikte, koruma için operasyonel araç olabilecek

düzenlemelerdir. Şehircilik, planlama ve şehir planlama disiplinlerini de yakından ilgilendiren bu kavramların en önemlileri şunlardır: Ören yeri, çevre düzenleme projesi, yönetim alanı, yönetim planı, bağlantı noktası. Koruma amaçlı imar planı ise yasada tanımlanarak bir içeriğe kavuşturulmuş, planın hazırlanma ve onay sürecinde pratikte yaşanan sorunlar bir ölçüde giderilmeye çalışılarak, son aşamada Koruma Kurullarının plan onaylaması olanaklı kılınmıştır. Planların uygulanmasına yönelik olarak büyükşehir belediyeleri, valilik ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca izin verilecek belediyelerde bürolar kurulması sağlanmıştır.

KORUNMASI GEREKEN KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARI VE KORUNMASI İLE İLGİLİ MEVZUAT

Doğal ve kültürel varlıkların korunması, bakımı ve bizden sonraki nesillere aktarabilmesi konusu bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi yurdumuzda önemli bir sorun haline gelmiş bulunmaktadır.

Hızla değişen yaşam şartları, hızlı kentleşme, nüfus artışı, doğal kaynakların giderek artan tahribi, endüstrileşme ve teknik gelişmeler, bilinçli ya da bilinçsiz ellerin gerçekleştirdiği tahribat ile kültür varlıklarımızın yağmalanması, geçmişten günümüze kalan kültürel değerlerin korunmasını zorunlu hale getirmektedir.

Kültür Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Çevre Genel Müdürlüğü, Belediyeler, Üniversiteler ve İl Özel İdareleri kendi yasaları çerçevesinde taşınmaz kültür varlıklarını korumaya çalışmaktadır. Ancak burada 2863 sayılı yasa ve bu yasanın bazı maddelerini değiştiren 3386 sayılı yasa çerçevesinde açıklamada bulunulacaktır.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları

Kaya mezarlıkları, yazılı-resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, Tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve istihkâmlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler; köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular, tarihi yol kalıntıları, mesafe

taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar; sunaklar, tersaneler, rıhtımlar: tarihi saraylar, köşkler, evler, yalılar ve konaklar, camiler, mescitler, musallalar, namazgâhlar, çeşme ve sebiller: imarethane, darphane, şifahane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazineler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, steller, sinagoglar, bazilika, kilise ve manastırlar; külliye, eski anıt ve duvar kalıntıları: freskler, kabartmalar, mozaikler ve benzer taşınmazlar taşınmaz kültür varlığı örneklerindendir (www.kultur.gov.tr).

Ait oldukları devirlerin mimari özelliklerini yansıtan cami, han, hamam ve bedesten gibi anıtsal yapıların yanı sıra, tarihi evlerin ve bunları tamamlayan doğal güzelliklerin ve anıtların birlikte meydana getirdikleri tarihsel kent dokularının tahrip edilmesi ve yok olması, ilerde giderilemeyecek kayıplara neden olmaktadır.

1973 yılına kadar eski eserlerin korunması, 10 Nisan 1930 tarihli “Asar-ı Atika Nizamnamesi”, 17 Temmuz 1946 tarihli “Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi”, 13 Mart 1958 tarihli “Esvar ve Kla-i Atikadan Belediyelere, Vilayete Terk Olunacak Yerler Hakkında Kanun” ile yürütülmüştür. Ne var ki, bu tarihe kadar Anadolu medeniyetlerinin armağan ve insanlık tarihinin ortak mirası olan kültür ve tabiat varlıklarının pek çoğu Anadolu’dan sökülüp götürülmüştür.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunma ve değerlendirilmelerinin ilk aşaması olan tespit ve tescil çalışmaları, 1983 yılına kadar 06.04.1973 gün ve 14527 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 1710 sayılı “Eski Eserler Kanunu” doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

1710 sayılı Kanun’un uygulama dönemi, yurdumuzda eski eser kavramının ve korunmasının ilk uygulama dönemi olması nedeniyle, çalışmalarda ilkeler açıkça belirlenememiştir. Ancak, uygulama dönemi belirli bir zaman süreci geçirdikten sonra korunacak değerlere ilişkin envanter gerçekleştirildikçe neyin nasıl korunacağı konusu giderek açıklık kazanmıştır.

Bunun sonucunda 1710 sayılı Kanun yerine, 23 Temmuz 1983 gün ve 18113 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”, korunacak değerlere ilişkin tanım ve ilkeleri getirmiştir.

Korunması Gereken Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları (2863 sayılı Kanun’un 6. Maddesi):

- a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19 uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,
- c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,

d) Milli tarihimizdeki önlemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler.

Ancak, Koruma Kurullarınca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğer önem ve özellikleri bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmazlar.

Taşınmaz Kültür Varlıklarının Fonksiyonlarına göre sınıflandırması:

- 1- Dini ve Kültürel yapılar:** Tiyatro, stadyum, tapınak, agora, kilise, cami, han, hamam, bedesten, türbe, mezar v.b.
- 2- Askeri yapılar:** Kale, burç, askeri depolar, tabyalar, surlar v.b.
- 3- İdari yapılar:** Saray, vilayet konakları, halkevi v.b.
- 4- Sivil yapılar:** Yalılar, konaklar, evler, dükkânlar v.b.
- 5- Endüstriyel yapılar:** Atölye, fabrika, imal v.b.

Korunması Gereken Taşınmaz Kültür Varlıklarının Ana Koruma Gruplarına göre sınıflandırması:

(Yüksek Kurulun 04.03.1988 gün ve 14 sayılı İlke Kararı):

I.Grup yapılar: İçi ve dışı ile olduğu gibi korunması gereken, malzeme değişikliği yapılmadan, sadece bakım, koruma ve onarımı gerçekleştirilebilecek, ayrıca binanın yaşamını devam ettirebilmesi için zorunlu tesisatın korunabileceği veya mevcudun değiştirilebileceği yapılar.

II.Grup yapılar: Özellikle çevresel niteliklerinin önemi açısından gabarisinde ve cephesinde değişiklik olmamak koşulu ile taşıyıcı sisteminde, iç kısmında, iç ve dış malzemesinde değişiklik yapılabilecek yapılar.

III.Grup yapılar: Özellikle çevresel niteliklerinin önemi açısından cephe özelliğine sadık kalmak üzere, gabarisinde bazı değişiklikler yapılabileceği gibi, yeni yeri belirlenmek koşulu ile taşınabilecek, taşıyıcı sisteminde, iç kısmında, iç ve dış malzemesinde değişiklik yapılabilecek, yenilenebilecek yapılar.

IV.Grup yapılar: Çevresinin gerek mimari, gerekse gabari bakımından tümü ile yenilenmiş ve tek başına korunması şansını kaybetmiş veya mimari özelliğini tümü ile yitirmiş veya kamu yararına kaldırılması gerekli olan taşınmaz kültür varlığı olup ta gerek görüldüğünde rölöveleri veya yeterli miktarda fotoğrafları koruma kuruluna iletilip karar alındıktan sonra, yıkılacak yerine Koruma Kurulu'nun önerisi doğrultusunda uygulama yapılabilecek yapılar.

Sit Bölgeleri

Sit bölgeleri (korunması gerekli alanlar) özelliklerine göre şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- 1- **Kentsel Sit:** Bir araya gelişleri ile teker teker taşıdıkları değerlerin toplamından daha fazla ve değişik bir değer oluşturan doğal ve insan ürünü çevre elemanları (bitki örtüsü, sokak dokusu, duvar, çeşme v.s.) homojen oluşları estetik, tarihi açıdan taşıdıkları değer nedeni ile bütünlük gösteren alanlardır (Örnek olarak; Kütahya, Mardin, Amasya ve Bursa'nın eski dokusu verilebilir).
- 2- **Tarihi Sit:** Önemli tarihi olayların geçtiği ve bu sebeple korunması gerekli yerlerdir (Örnek olarak; Conkbayırı, Lassos Ovası).

- 3- **Arkeolojik Sit:** Antik bir yerleşmenin veya eski bir medeniyetin kalıntılarının bulunduğu yer veya altında bilinen veya meydana çıkarılan alanlardır (Ephessos, Miletos Aphrodisias, Acemhöyük, Boğazköy gibi antik yerleşmeler).
- 4- **Doğal Sit:** Korunması gerekli doğal ve jeolojik olayların oluşturduğu ilginç görünüşlerinin, asırlık ağaç topluluklarının bulunduğu alanlardır (Örneğin; Pamukkale, Ürgüp Peri Bacaları, Abant Gölü, Ihlara Vadisi, Damlatas Mağarası, Manavgat Çağlayanı, Düden Şelalesi).
- 5- **Karışık Sitler:** Alanın özelliğine göre yukarıda belirtilen sitlerin birkaçını içine alan sitlerdir (Örneğin; Alanya Kalesi ve çevresi, Doğal Arkeolojik ve Kentsel Sit, Boğaziçi Doğal ve Arkeolojik Siti oluşturmaktadır).

Sitlerin Korunma Grupları:

Arkeolojik Sit Alanı (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 04.03.1988 gün ve 6 sayılı İlke Kararı):

- I.Derece Arkeolojik Sit Alanı: Korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanıdır.
- II. Derece Arkeolojik Sit Alanı: Korunması gereken, ancak kullanma şekli ve ölçüleri Koruma Kurulları tarafından tayin edilecek sit alanlarıdır.
- III. Derece Arkeolojik Sit Alanları: Gelişmeye yönelik koruma- kullanma plan kararlarının getirilmesine Koruma Kurulunca izin verilebilecek sit alanlarıdır.

Doğal Sitler: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 28.06.1988 gün ve 24 sayılı İlke Kararı):

- I.Derece Doğal Sit Alanı: İlginç özellik ve güzelliğe sahip olması ve ender bulunması nedeniyle mutlak korunması gerekli olan ve korunmaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır.
- II. Derece Doğal Sit Alanı: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı göz önüne alınarak kullanıma açılacak alanlardır.

Tespit ve tescil:

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tespiti, Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşü alınarak yapılır.

Yapılacak tespitlerde, kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınır. Devletin imkanları göz önünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenir.

Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılan tespitler koruma bölge kurulu kararı ile tescil olunur.

Tespit ve tescil ile ilgili usuller, esaslar ve kıstaslar yönetmelikte belirtilir.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde veya denetiminde bulunan mazbut ve mülhak vakıflara ait taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, gerçek ve tüzelkişilerin mülkiyetinde bulunan cami, türbe, kervansaray, medrese han, hamam, mescit, zaviye, sebil, mevlevihane, çeşme ve benzeri korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespiti, envanterlenmesi Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılır.

Tescil kararlarının ilanı, tebliği ve tapu kütüğüne işlenmesi ile ilgili hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları ile ilgili yapılan tespitler, Koruma Kurulu kararı ile tescil olunur. 2863 sayılı Kanun ve 3386 sayılı Kanun'un 2. Maddesi uyarınca gerçekleştirilen yönetmelikte Korunması Gereken Taşınmaz Kültür Varlıklarının tespitlerinde esas alınan kriterler şunlardır:

- 1- Taşınmazın 19. yy. sonuna kadar yapılmış olması,

- 2- 19. yy. sonunda yapılmış dahi olsa önem ve özellik açısından korunmaya gerekli görülmesi,
- 3- Taşınmazın sit alanı içinde bulunması (sit alanı içinde olmasa da tek başına korunmaya alınabilir),
- 4- Taşınmazın milli tarihimizdeki önemleri nedeniyle zaman unsuru ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve TC'nin kuruluşunda büyük tarihsel olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile M.K. Atatürk tarafından kullanılmış evlerden olması gibi ana kriterler göz önüne alınmaktadır.

Bu ana kriterler çerçevesinde, taşınmazın sanat değeri, mimari, tarihsel estetik, yöresel, arkeolojik değerler kapsamı içinde; strüktürel, dekoratif, yapısal durum, malzeme, yapım teknolojisi, şekil bakımından özellik göstermesi dikkate alınmaktadır. 3386 sayılı Kanun'un 2. Maddesinde anılan kriterler çerçevesinde, "Devletin olanakları göz önünde tutularak örnek durumunda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eser korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenir." hükmü getirilmiştir.

Tescil:

Tespit edilen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı ile tescil edilmesidir.

Tespit sonucunda, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının özelliklerinin tanımlandığı tespit fişi, fotoğraf, sit alanları için; fotoğraflardan oluşan albüm, taşınmazların işaretlendiği ve sit sınırlarının belirlendiği haritalar, slaytlar, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının adı, adresi, kadastro durumlarının belirtildiği listeler, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını tarif eden ve tespit ekibinin görüşünün yer aldığı ayrıntılı rapor, ayrıca tespit ekibince gerekli görülen diğer belgeler, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarında değerlendirilir, korunması gerekli olan taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile sit sınırları karar ile tescil edilir.

Tescil kararının maliklere bildirimi, Bakanlık adına taşınmazın bulunduğu yerdeki Bakanlık teşkilatı tarafından yapılır. Tescil edilen, korunması gerekli

taşınmaz kültür ve tabiat merkez ilçede ise Valilikçe, ilçe sınırları içinde ise Kaymakamlıkça, tescil kararının Valiliğe veya Kaymakamlığa tebliğ tarihinden itibaren en geç üç gün içinde ilen tahtalarına asmak, belediye hopörleriyle duyurmak veya köy muhtarlığına bildirmek suretiyle ilan edilir. Bu ilana ait tutanak Bakanlığın en yakın temsilcisine teslim edilir.

Bu işlemler tamamlandıktan sonra, Valinin veya Kaymakamın yazısı üzerine, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlığı tapu kütüğünün beyanlar hanesine, korunması gerekli taşınmaz kültür veya tabiat varlığı olduğuna dair kayıt konur.

KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARININ KORUNMASIYLA İLGİLİ MEVZUAT

1983 yılında yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun bazı maddeleri, 1987 yılında 3386 sayılı kanun ile değiştirilmiştir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun amacı (madde 1): Korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir. Bu kanunun 23. maddesine göre korunmayı gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

“Jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji, sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan ve ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özellikleri ile seviyesini yansıtan her türlü kültür ve tabiat varlıkları; her çeşit hayvan ve bitki fosilleri, insan iskeletleri, çakmak taşları (sleksi), volkan camları (obsidyen), kemik veya madeni her türlü aletler, çini, seramik benzeri kap kacaklar, heykeller, figürinler, tabletler, kesici, koruyucu ve vurucu silahlar, putlar (ikon), cam eşyalar, süs eşyaları (hülliyyat), yüzük taşaları, küpeler, iğneler, askılar, mühürler, bilezik ve benzerleri, maskeler, taclar (diadem), deri, bez, papirüs, parşomen veya madeni üzerine yazılı veya tasvirli belgeler, tartı araçları, sikkeler, damgalı veya yazılı levhalar, yazma veya tezhipli kitaplar, minyatürler, sanat değeri taşıyan gravür, yağlı boya veya sulu boya tablolar, nişanlar, madalyalar, çini, toprak, cam, ağaç, kumaş ve benzeri taşınır eşyalar ve bunların parçaları (www.kultur.gov.tr).

Halkın sosyal hayatını yansıtan, insan yapısı araç gereçler dahil, bilim, din ve mihaniki sanatlarıyla ilgili etnografik nitelikteki kültür varlıkları, Osmanlı padişahlarından Abdülmecit, Abdülaziz, V. Murat, II. Abdülhamit, V. Mehmet Reşat ve Vahdettin'e ait ve aynı çağdaki sikkeler, bu kanuna göre tescile tabi olmaksızın yurtiçinde alınıp satılabilirler.

Bu madde kapsamına girmeyen sikkeler bu kanunun genel hükümlerine tabidir. Bu kanunun beşinci maddesi "Devlete, kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar ile özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazlarda varlığı bilinen veya ileride meydana çıkacak olan korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları devlet malı niteliğindedir" ve 24. maddesi; "Devlet malı niteliği taşıyan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının Devlet elinde ve müzelerde bulundurulması ve bunların korunup değerlendirilmeleri Devlete aittir. Bu gibi varlıklardan gerçek ve tüzel kişilerin ellerinde bulunanlar, değeri ödenerek Bakanlık tarafından satın alınabilir" hükümleri ile ülkemizdeki taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının devlete ait oldukları, bunlardan özel ve tüzel kişilerin ellerinde bulunanların da devletin kontrolü altında bulunduğu vurgulanmıştır.

Ayrıca kanunun 4. maddesine göre; "Bakanlıkça daha önce tespiti yapılan veya mevcudiyeti bilinen taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının dışında, taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını bulanlar, malik oldukları ve kullandıkları arazinin içinde kültür ve tabiat varlığını bilenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler bunu en hızlı haberleşme aracı ile köylerde muhtar veya güvenlik makamlarından birine, ilçe ve illerde en yakın müze müdürlüğüne, kültür müdürlüğüne, güvenlik makamlarına ve mülki idare amirlerinden herhangi birine bildirmeye mecburdurlar."

Müze, Özel Müze ve Koleksiyonculuk:

2863 sayılı kanunun 26. maddesine göre; Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilerle vakıflar, Kültür Bakanlığı'ndan izin almak şartıyla, kendi hizmet konularının veya amaçlarının gerçekleştirilmesi için her çeşit kültür varlığından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilir ve müzeler kurabilirler. Ancak, gerçek ve tüzel kişilerle vakıflar tarafından kurulacak

müzelerin faaliyet konuları ve alanları, yapılacak başvuruda beyan olunan istekleri değerlendirerek, Kültür Bakanlığı'nca verilen izin belgesinde belirlenir. Bu kanuna bağlı olarak çıkarılan 15 Mart 1984 tarih ve 18342 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelik" çerçevesinde koleksiyonculuk yapmak isteyenlere müze müdürlüklerince belge verilmektedir. Koleksiyonerler bağlı bulundukları müze müdürlerince yılda bir defa denetlenmektedir.

Yine aynı kanuna bağlı olarak çıkarılan ve 22 Ocak 1984 tarih ve 18289 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik" gereğince bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilerle vakıflar, Kültür Bakanlığı'ndan izin almak şartıyla kendi hizmet konularının veya amaçlarının gerçekleştirilmesi için yönetmelikte belirtilen şartlar çerçevesinde her çeşit kültür ve tabiat varlığında oluşan müzeler kurabilirler.

Define Kazıları

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 50. maddesi ile Medeni Kanun'un 772. ve 773. maddeleri uyarınca hazırlanan, 27 Ocak 1984 tarih ve 18294 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Define Arama Yönetmeliği" hükümlerine göre, define aramak isteyenlere Kültür Bakanlığı'nca define arama ruhsatnamesi verilebilir. Bakanlığımıza yapılan başvurular, ilgili müze müdürlüklerimizce incelenmekte, kültür ve tabiat varlığı olarak belirtilen yerler ile tespit ve tescil edilen sit alanları ve mezarlıklar içinde olmayan, define kazısı yapılmasında sakınca bulunmayan yerlere yönetmelikte belirtilen şartlar çerçevesinde izin verilmekte, sonuç raporları Genel Müdürlükçe değerlendirilmektedir.

Kültür Varlığı Ticareti

2863 sayılı kanunun 25. maddesi, "Dördüncü maddeye göre Kültür Bakanlığı'na bildirilen taşınır kültür ve tabiat varlıkları ile 23. maddede belirtilen korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları, Kültür Bakanlığı tarafından bilimsel esaslara göre tasnif ve tescille tabi tutulurlar" ve "Tasnif ve Tescil dışı bırakılan ve müzelere alınması gerekli görülmeyenler, sahiplerine bir belge ile

iade olunurlar. Belge ile iade olunan kültür varlıkları üzerinde, sahipleri her türlü tasarrufta bulunabilirler". Bu kapsamda 27. maddeye göre "Yirmi beşinci madde gereğince tasnif ve tescil dışı bırakılan ve devlet müzelerine alınması gerekli görülmeyen korunması gerekli taşınır kültür varlıklarının ticareti Kültür Bakanlığı'nın izni ile yapılır" hükmü ve bu kanuna bağlı olarak çıkarılan 11 Ocak 1984 tarih ve 18287 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Taşınır Kültür ve Tabiat Varlığı Ticareti ve Bu Ticarete Ait İşyerleri ile Depoların Denetimi Hakkındaki Yönetmelik" hükümlerine göre Bakanlığa yapılan başvurular, ilgili müze müdürlüklerince incelenmekte, kanun kapsamına girmeyen eserlerin alım satımı için uygun görülen başvurulara eski eser ticaret ruhsatı verilmektedir. Ticaret ruhsatı sahipleri, ilgili müze müdürlükleri tarafından her zaman denetlenebilmektedir.

Yurtiçinde Alım Satım

2863 sayılı kanunun 23. Maddesinde belirlenen ve yine aynı kanunun 3386 sayılı kanunla değişik yirmi dördüncü maddesine dayalı olarak çıkarılan, 3 Mayıs 1988 tarih ve 19803 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Etnografik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkında Yönetmelik" in üçüncü maddesine göre "Müze koleksiyonlarını tamamlayıcı nitelikte olmayan ve belge değeri taşımayan etnografik nitelikteki kültür varlıkları ile Osmanlı padişahlarından Abdülmecit, Abdülaziz, V. Murat, II. Abdülhamit, V. Mehmet Reşat ve Vahdettin'e ait ve aynı çağdaki sikkelerin alımı, satımı ve devri serbest olup ayrıca tescile tabi değildirler". Bu eserler yurtiçinde alınıp satılabilir, ancak yurtdışına çıkarılamazlar.

Mevzuat Değişiklikleri

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve buna bağlı olarak çıkarılan yönetmeliklerin günümüz koşullarına uyarlanması amacıyla bazı değişiklikler yapılmaktadır. 2863 sayılı kanuna bağlı olarak çıkarılan ve 15 Mart 1984 tarih ve 18342 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelik'in on dördüncü maddesinde değişiklik yapılmasına ve koleksiyonculuk belgesinin iptaline dair ek madde ilave edilmesine yönelik olarak hazırlanan "Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları

Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” 18 Mayıs 1998 tarihli ve 23346 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 29 Nisan 1999 tarih ve 23680 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan bir yönetmelikle söz konusu yönetmeliğin 14. maddesi yeniden değiştirilmiş ve ek madde birin (a) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

Yurtdışına Çıkarma Yasağı

2863 sayılı kanunun 5. Ve 24. Maddeleri gereği devlet malı niteliği taşıyan, devlet elinde ve müzelerde bulundurulması ve korunup değerlendirilmesi devlete ait olan kültür ve tabiat varlıklarımız, aynı kanunun 32. maddesine göre yurtdışına çıkarılamazlar. Ancak, aynı maddeye göre kültürel tanıtım amacıyla “milli çıkarlarımız dikkate alınarak, bunların her türlü hasar, zarar, tehdit ve tecavüz ihtimaline karşı, gideceği ülke makamlarından teminat almak ve sigortalanmak şartı ile yurtdışında geçici olarak sergilendikten sonra geri getirilebilirler”.

Yurtdışına Çıkarılamayacak Etnografik Nitelikteki Kültür Varlıkları

“Etnografik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkında Yönetmelik” in 4. maddesine göre “Jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup; jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji, sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan ve ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özellikleri ile seviyesini yansıtan her türlü kültür ve tabiat varlıkları ile Osmanlı İmparatorluğu dönemi sonuna kadar olan Türk milletinin gelenek ve göreneklerini, dini inançlarını sembolize eden, nadir olan, müze koleksiyonlarını tamamlayıcı nitelikte bulunan, belge değeri taşıyan etnografik nitelikteki kültür varlıkları ile Milli Mücadeleye, Türkiye Cumhuriyeti tarihine ve Atatürk’e ait korunması gerekli taşınır kültür varlıkları, yurtdışına çıkarılamaz”.

Yurtdışına Çıkarılacak Etnografik Nitelikteki Kültür Varlıkları

“Etnografik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkında Yönetmelik” in 5. maddesine göre, “dördüncü madde kapsamı dışında kalan etnografik nitelikteki taşınır kültür varlıkları yurtdışına çıkarılabilir. Yurtdışına çıkarılmak istenenlerin kontrolü Kültür Bakanlığı’na bağlı müzelerce yapılır”.

ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ

Kültür Bakanlığı, kültürel ve doğal varlıklarını uluslararası alanda korunması, bilimsel ve teknik açıdan değerlendirilmesi, ülkemizden mevzuatımıza aykırı olarak yurtdışına kaçırılan eserlerimizin iadeleri ile ilgili alınan ulusal tedbirlere ek olarak, İnterpol, Avrupa Konseyi ve UNESCO gibi uluslararası kurumlar ile işbirliği içinde çalışmaktadır.

Uluslararası Kriminal Polis Örgütü

Bugün 179 üyesi olan, İnterpol'ün temelleri; uluslararası özellik taşıyan suç ve suçlularla daha etkin, daha süratli ve sürekli bir şekilde mücadele edebilmek, ülkeler arasında ortak bir polisiye işbirliği mekanizması oluşturmak amacıyla ilk kez, 1914 yılında Monaco'da on dört ülkenin polis ve yargıçlarının katılımlarıyla düzenlenen "1. Uluslararası Kriminal Polis Kongresi" ile atılmıştır.

1923 yılında Viyana'da "Uluslar arası Polis Komisyonu" nun teşkil edilmesiyle resmi statü kazanarak kurulmuş, 1946 yılında merkezi Paris'e alınmıştır. 1956 yılında İnterpol adını almış, 1989 yılında da merkezi Lyon'a taşınmıştır. Ülkemiz İnterpol'e, Ulu Önder Atatürk'ün imzasını taşıyan Ocak 1930 tarih ve 8761 sayılı kararname ile üye olmuştur.

Avrupa Konseyi (AK)

Avrupa Kıtası'nın en eski ve en demokratik ülkelerini bir araya getiren hükümetler arası bir örgüt olup, 1949 yılında kurulmuştur. Merkezi Strasburg'dadır. Ülkemizin de kurucu üye olarak içinde bulunduğu AK'nin; insan hakları, hukuk alanında işbirliği, ekonomik ve sosyal konular, eğitim, kültür, spor, gençlik, sağlık ve çevre alanlarında çok yönlü faaliyetleri bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ulusalcılık akımları sonucu, 1945 yılında 51 kurucu üye ile oluşturulan "Birleşmiş Milletler" örgütü içinde UNESCO, özellikle çatışma nedeniyle zarar gören kültürel varlıkların onarılması ve gelecekte doğal yollarla veya insan eliyle gerçekleştirilecek tahribat ve yıkımdan korunması ana fikri ile kurulmuştur. Merkezi Paris'te olan UNESCO,

savaş sonrası dönemde eğitim, bilim ve kültür aracılığı ile uluslararası işbirliğini ilerletmek yoluyla barış ve güvenliğe katkı sağlamak amacıyla tesis edilmiştir. Ülkemiz 1980 yılı itibarıyla UNESCO'nun faal üyesidir.

UNESCO ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'NİN ÜYE OLDUĞU KURULUŞLAR

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM)

UNESCO'nun teşebbüsü ile 1947 yılında Paris'te kurulmuş olan ICOM'a Türkiye 1970 yılında üye olmuştur. ICOM Tüzüğü çerçevesinde "Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği", 11 Aralık 1970 tarih ve 13691 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Amacı: Türkiye müzelerini, müzecilik mesleğini uluslararası seviyeye yükseltmek, müzeleri ve müzecilik mesleğini korumak ve geliştirmek, bilgilerin yayılmasına yönelik işbirliğini sağlamaktır.

Kültürel Varlıkların Korunması ve Restorasyonu Çalışmaları Uluslararası Merkezi (ICCROM)

Koruma ve restorasyon alanında UNESCO'ya bağlı bir kuruluş olup 1959 yılında Roma'da kurulmuştur. Türkiye'nin 1969 yılında üye olduğu kuruluşun merkezi Roma'dadır. Amacı kültürel varlıkların korunması ve restorasyonu alanlarında üye ülkelere gerekli bilimsel ve teknik destek sağlamak, düzenlediği kurslarla uygulama çalışmalarına yönelik yerel işgücü oluşturmak ve standartları yükseltmektir.

Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS)

UNESCO'nun bir kolu olarak 1965 yılında Paris'te kurulan ICOMOS'a Türkiye, 1974 yılında üye olmuştur. Merkezi Paris'te bulunan ICOMOS Tüzüğü'nün ilgili hükümlerine uygun "Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği", 18 Mayıs 1974 tarih ve 14890 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Amacı: Türkiye'deki anıtların ve sitlerin incelenmesini (tanınmasını) özendirmek, korunmasını ve değerlendirilmesini sağlamak, bu eserlere diğer

Ülkelerin ilgisini yönlendirmek (tanıtmak) ve bilgilerin yayılmasına yönelik uluslararası işbirliğini teşvik etmektir.

KÜLTÜREL VE DOğAL VARLIKLARIN KORUNMASI ALANINDA TARAF OLDUğUMUZ ULUSLARARASI SöZLEşMELER

A- Avrupa Konseyi Bünyesinde

1- Avrupa Kültür Antlaşması:

Amacı: Avrupa kültürünün korunması, geliştirilmesi, uygarlık, tarih ve dillerin bilimsel incelemelere açılmasıdır.

Paris: 19 Aralık 1954

Türkiye: 17 Haziran 1957

2- Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi:

Amacı: Kentsel ve kırsal çevreleri geliştirme çabalarına yönelik bölgelerin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan kalkınmaları sırasında mimari mirasın korunması ve bu korumanın yaygınlaştırılması ile gelecek nesillere kültürel kaynaklar sistemi devretmektedir.

Granada: 3 Ekim 1985

Türkiye: 20 Nisan 1989

3- Avrupa Arkeolojik Mirasın Korunması Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş, No: 143)

Amacı: Tarihi ve bilimsel çalışmalara konu olan taşınır ve taşınmaz arkeolojik mirasın korunması ve değerlendirilmesidir.

Valetla: 17 Ocak 1992

Türkiye: 30 Mayıs 2000

B- UNESCO Bünyesinde

1- Silahlı Bir atışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına Dair Sözleşme (Tatbikatına Ait Tüzük ve Protokol)

Amacı: 1809 ve 1907 tarihli La Haye Sözleşmeleri ile 1935 tarihli Washington Pakti'nda tespit edilen prensipler çerçevesinde, dünya kültürüne ait eserleri olabilecek her türlü saldırılardan korumaktır.

La Haye: 14 Mayıs 1954

Türkiye: 11 Nisan 1965

2- Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin nlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme

Amacı: Devletlerin sahip olduğu kültürel varlıkların hırsızlık, kaçak kazı, yasadışı ithal, ihraç ve mülkiyet transferinin önlenmesi için uluslar arası saygı, manevi sorumluluk ve bilinçlenmeyi geliştirmektir.

Paris: 17 Kasım 1970

Türkiye: 16 Ocak 1980

3- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme

Amacı: Kültürel ve doğal varlıkları geleneksel, sosyal ve ekonomik şartların değişmesi sonucu bozulma ve her türlü tahribe ilişkin tehditlerden korumaktır.

Paris: 16 Kasım 1972

Türkiye: 20 Nisan 1982

YURTDIŞINA KAÇIRILAN TÜRKİYE KAYNAKLI ESERLERİN İADESİ KONUSUNDA TARAF OLDUĞUMUZ ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER Avrupa Konseyi (Avrupa Arkeolojik Mirasın Korunması Sözleşmesi)

“Arkeolojik Mirasın Korunması Avrupa Sözleşmesi (No: 66)”, ilk kez 5 Mayıs 1969 günü imzaya açılmış ve yirmi iki ülke tarafından imzalanmıştır.

Ülkemiz, “kaçırılan kültürel varlıkların kaynak ülkeye iadesini sağlayan” bir hüküm içermesi nedeniyle, anılan sözleşmeye taraf olmamıştır. Daha sonra, genel istek doğrultusunda Malta’da 1992 yılında yeniden imzaya açılan şekli (Gözden Geçirilmiş, No: 143), ülkemiz tarafından 5 Ağustos 1999 tarihinde kabul edilmiş, 8 Ağustos 1999 gün ve 23780 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak, 30 Mayıs 2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

UNESCO (Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme)

UNESCO Genel Konferansı’nın 12 Ekim-14 Kasım 1970 tarihlerinde Paris’te gerçekleştirdiği XVI. dönem toplantısında: “Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme”, 14 Kasım 1970 günü kabul edilmiş, ülkemiz tarafından da 6 Ocak 1980 tarih ve 16861 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe geçirilmiştir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve çalışma grubu, veri toplama aracı ve geliştirilmesi, verilerin toplanması, verilerin analizi yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Mardin’de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıtmaya ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun ne olduğunu ortaya koymayı temel alan bu çalışma, var olan bir durumu betimlemeyi amaçladığından tarama modelindedir (Balcı,2010). Tarama modeli geçmişte ve halen var olan durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar,2011).

Bu çalışma, nitel ve nicel yöntemin birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Karma yöntemde araştırmacı, araştırmanın bir aşamasında nitel araştırma yöntemini, bir aşamasında da nicel araştırma yöntemini kullanabilmektedir (Balcı, 2010).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; Mardin’de yaşayan, 18 yaş ve üstü yetişkinlerden oluşmaktadır. TÜİK 2012 verilerine göre Mardin merkez ilçesinin toplam nüfusu 139.254 kişidir. 18 yaş ve üstü nüfusta 75.853 kişi olarak belirtilmiştir. Araştırma bu yetişkinlerden alınan bir örneklem üzerinden yapılmıştır. Mardin merkez ilçesinde bulunan mahalle sayısı ve büyüklükleri şöyledir; Cumhuriyet Mahallesi 705 hane (8 kişi), Çabuk Mahallesi 1188 hane (13 kişi), Diyarbakır Kapı Mahallesi 608 hane (6 kişi), Eminettin Mahallesi 327 hane(4 kişi), Ensar Mahallesi 1276 hane (13 kişi), Evren Mahallesi 720 hane (8 kişi), Gül Mahallesi 851 hane (9 kişi), İstasyon Mahallesi 1362 hane (14 kişi), Kayacan Mahallesi 653 hane (7 kişi), Latifiye Mahallesi 272 hane (3 kişi), Medrese Mahallesi 562 hane (6 kişi), Necmettin Mahallesi 319 hane (4 kişi), Nur Mahallesi 2201 hane (22 kişi), Ofis Mahallesi 469 hane (5 kişi), Onüç Mart Mahallesi 7185 hane (75 kişi), Saraçoğlu Mahallesi 1268 hane (13 kişi), Savurkapı Mahallesi 1762 hane (18 kişi), Şar Mahallesi 1413 hane (14 kişi),

Şehidiye Mahallesi 675 hane (7 kişi), Teker Mahallesi 1160 hane (11 kişi), Ulu Cami Mahallesi 480 hane (5 kişi), Yenikapı Mahallesi 500 hane (5 kişi) ve Yenişehir Mahallesi 6131 hane (62 kişi) (Ek: 3). Örneklem, Mardin'deki mahallelerin büyüklükleri göz önüne alınarak gönüllük esasına dayalı amaçlı örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılacak veriler, gerekli literatür taraması yapıldıktan sonra araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu maddeleri havuzu oluşturuldu. Bu havuzdan alınarak hazırlanan görüşme formu taslağı hazırlanmıştır. Hazırlanan formun geliştirilmesi ve yüz geçerliliğinin sağlanması için alan uzmanlarının¹ görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşlerinden yararlanılarak geliştirilen görüşme formuna son şekli verilmiştir (Ek: 1). Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “Kişisel bilgiler”, ikinci bölümde ise “Tarihi ve Kültürel Mirası” Tanıma, Tanıtma ve Koruma ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Alan uygulaması için Mardin Valiliği'nden gerekli izin alınmıştır (Ek: 2). Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından Mardin Valiliği'ne gönderilen izin yazısı valilik tarafından önce Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne sevk edilmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü nasıl bir cevap yazacaklarını bilmediklerini ifade etmiş, yazıyı benim takibim sonucu altı ay sonra tekrar Mardin Valiliği'ne sevk etmişlerdir. Bundan sonra yazı Mardin Valiliği tarafından yeniden İl Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şubesi'ne sevk edilmiştir. Güvenlik Şubesi benimle irtibata geçerek böyle bir yazıya yapacakları bir şey olmadığını söyledikten sonra tekrar Valiliğe göndermişlerdir. Mardin Valiliği daha önce böyle bir yazı ile karşılaşmadıklarını ve ne yapacaklarını bilmediklerini söyleyerek Kültür ve Turizm İl Müdürlüğüne sevk etmiştir. Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü en sonunda yazıya cevap yazmış ve çalışmama onay vermiştir.

Verilerin toplanması aşamasında, Mardin'de yol yapım çalışmalarının devam etmesi nedeniyle ulaşımда güçlükler yaşandı. Görüşmeye gidilen hanelerde

¹ Prof.Dr.Cevat Geray, Prof.Dr.Meral Uysal, Prof.Dr.Rifat Miser, Doç.Dr.Hayat Boz, Doç.Dr.Ahmet Yıldız, Öğr.Gör.Dr.Fevziye Sayılan, Öğr.Gör.Dr.Niyazi Altunya.

genelde daha ileri olan yaş grupları görüşme yapmak istemedi, daha genç nüfusla görüşme yapmamız önerildi. Görüşülen kişilerden genelde kendi etnik köken veya dinleri konusunda neden daha fazla soruya yer verilmediği için sitemler dinlendi. Görüşülen yetişkinlerin bu tarz çalışmalarla fazla karşılaşmadıkları yönünde söylemleri ve buna ilişkin tedirginlikleri gözlemlendi. Esnafın ve üniversite öğrencilerinin çalışmaya katılma talepleri yüksek oranlardaydı. Eğitim düzeyi daha yüksek olan grubun bu tür çalışmaların daha fazla yapılması yönünde talepleri bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan veriler, bilgisayar ortamında, SPSS istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmiş, çözümlenen bilgiler çizelgeler haline getirilmiştir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda görüşme yöntemi ile toplanan veriler bilgisayar ortamına aktararak metin belgesine dönüştürülmüştür. Daha sonra veriler, içerik analizi ve betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen yetişkin görüşleri, görüşme formundaki sıra temel alınarak incelenmiştir. “Evet” / “Hayır” şeklindeki görüşler tablolastırılarak frekans (f) ve yüzdeler (%) kullanılarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, araştırma konusuyla ilişkili olduğu düşünülen bazı önemli değişkenler ile bağlantılı olarak (Örneğin; cinsiyet, eğitim seviyesi, yaş grupları ve Mardin’deki yaşam süresi) Ki-kare analizi yapılmıştır. Ki-kare analizi yapılırken beklenen frekansların sıfır olmaması ve gözleneklerin % 20’sinde beş’ den küçük olmaması kuralları dikkate alınmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde literatür taraması ve görüşme formu ile araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara dayalı yorumlar yer almaktadır. Bulgular ve yorumlar kişisel bilgiler, araştırmanın temel amaçlarına dayalı olarak tarihi ve kültürel mirası tanıma, tanıtmaya ve koruma ve birlikte yaşamanın harcı (tutkalı) olan hoşgörü kültürünü besleyen ifadeler alt başlıkları altında verilmiştir.

A- Kişisel Bilgiler İle İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan yetişkinlerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, Mardin'deki yaşam süresi, sahip olunan çocuk sayısı ile cinsiyetin eğitim düzeyine oranı ve cinsiyetin yaş aralığına oranına ait bulgular çizelge haline getirilmiştir.

Tablo 2. Görüşülenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde %
Kadın	181	54,5
Erkek	151	45,5
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %54,5'i kadınlardan, %45,5'i de erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 3. Görüşülenlerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş Aralığı	Frekans (f)	Yüzde%
18-27 yaş	166	50
28-37 yaş	101	30,4
38-47 yaş	36	10,8

48-57 yaş	12	3,6
58 ve üzeri yaş	17	5,1
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %50'si 18-27 yaş aralığı ve %30,4'ü 28-37 yaş aralığındadır. En az %3,6 oranla 47-58 yaş gurubu ile görüşme yapılmıştır.

Tablo 4. Görüşülenlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Frekans (f)	Yüzde %
Okuryazar değil	18	5,4
İlkokul	38	11,4
Ortaokul	35	10,5
Lise	109	32,8
Ön lisans	44	13,3
Lisans	78	23,5
Yüksek lisans	10	3
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin çoğu %32,8 ile lise mezunları ve %23,5 ile lisans mezunlarından, en az olanda %3'lük oranla yüksek lisans mezunlarından oluşmaktadır. Yetişkinlerin %5,4'lük oranı da okuryazar olmayan gurubu oluşturmaktadır.

TÜİK 2012 verilerine göre Türkiye'de 18 yaş ve üstü okuma yazma bilmeyen 2.774.515 yetişkin bulunmakta, Mardin ili için ise bu rakam 69.046 yetişkin olarak vermektedir.

Tablo 5. Görüşülenlerin Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Medeni Durum	Frekans (f)	Yüzde %
Evli	154	46,4
Bekâr	171	51,5
Boşanmış/Dul	7	2,1
Toplam	332	100

Yetişkinlerin yarısından çoğu %51,5 oranında bekârlardan oluşmaktadır.

Tablo 6. Görüşülenlerin Mardin'deki yaşam süresine Göre Dağılımı

Mardin'deki yaşam süresi	Frekans (f)	Yüzde %
Doğduğumdan beri	177	53,3
Bir yıldan az	42	12,7
1-2 yıl	23	6,9
3-5 yıl	23	6,9
6-10 yıl	24	7,2
11-15 yıl	12	3,6
15 yıldan fazla	31	9,3
Toplam	322	100

Görüşülen yetişkinlerin yarısından çoğu %53,3'lük oranla doğduğundan beri Mardin'de yaşadığını beyan etmişlerdir. Geriye kalan katılımcılardan %12,7'si bir yıldan az, yaklaşık %14'ü de 1-5 yıldır Mardin'de yaşadığını belirtmiştir. Bu durum Mardin'in son yıllarda kırdan kente göç aldığını göstermektedir.

Tablo 7. Görüşülenlerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

Çocuk sayısı	Frekans (f)	Yüzde %
Çocuğu yok	199	59,9
Bir çocuk	33	9,9
İki çocuk	40	12
Üç çocuk	22	6,6
Dört ve daha fazla	38	11,4
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %59,9'u çocuk sahibi olmadığını ve bunların %51,5'i , %11,4'ü de dört ve daha fazla çocuğa sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılanların %51,5'nin (n=171) bekar olduğu düşünüldüğünde evli olup da çocuğu olmayan yetişkin sayısı yirmisekiz (28) kişi, oranı yaklaşık %8,4'tür.

Tablo 8. Görüşülenlerin Cinsiyet Ve Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Cinsiyet	Kadın		Erkek	
Eğitim durumu	f	%	f	%
Okur-yazar değil	14	7,7	4	2,6
İlkokul	28	15,5	10	6,6
Ortaokul	25	13,8	10	6,6
Lise	52	28,7	57	37,7
Önlisans	24	13,3	20	13,2
Lisans	36	19,9	42	27,8
Yüksek lisans	2	1,1	8	5,3
Toplam	181	100	151	100

Görüşülen kadınların %28,7'si lise mezunu iken, erkeklerin %37,7'si lise mezunlarından oluşmaktadır. Kadınların %7,7'si okuryazar değilken, erkeklerde bu oran %2,6'da kalmaktadır. Ortaokul ve ilkokul mezunu kadınların oranı, ortaokul ve ilkokul mezunu erkeklerin oranının iki katından fazlasını oluşturmaktadır.

Tablo 9. Görüşülenlerin Cinsiyet Ve Yaş Aralığına Göre Dağılımı

Cinsiyet	Yaş Aralığı	Frekans (f)	Yüzde %
Kadın	18-27 yaş aralığı	112	61,9
	28-37 yaş aralığı	45	24,9
	38-47 yaş aralığı	14	7,7
	48-57 yaş aralığı	2	1,1
	58 ve üzeri yaş aralığı	8	4,4
Erkek	18-27 yaş aralığı	54	35,8
	28-37 yaş aralığı	56	37,1
	38-47 yaş aralığı	22	14,6
	48-57 yaş aralığı	10	6,6
	58 ve üzeri yaş aralığı	9	6

Toplam (N)	332	100
-------------------	-----	-----

Görüşülen kadınların çoğu %61,9'u 18-27 yaş aralığından, erkeklerin %37,1 ile 28-37 yaş aralığı ve %35,8'lik oranla 18-27 yaş aralığından oluşmaktadır. Görüşmeyi kabul eden grup daha çok genç kesimden oluşmaktadır.

B- Tarihi Ve Kültürel Mirası Tanıma Boyutu İle İlgili Bulgular

Bu bölümde tarihi ve kültürel mirası tanıma boyutu ile ilgili bulgular cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve Mardin'deki yaşam süresine göre tablolar halinde verilmektedir.

Tablo 10. Mardin'de Yaşama İsteğine Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	234	70,5
Hayır	98	29,5
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %70,5'i Mardin'de yaşamak istediğini ifade etmişlerdir.

Tablo 11. Mardin'de Yaşama İsteğinin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Kadın		Erkek		X²	sd	P
	f	%	f	%			
Evet	119	65,7	115	76,2	4,291	1	,038
Hayır	62	34,3	36	23,8			
Toplam	181	100	151	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin'de yaşama isteği arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2 (1)=4,291$, $p < 0,05$]. Cinsiyet değişkenine göre Mardin'de yaşama isteği durumuna baktığımızda, kadınların %65,7'si (n=119) erkeklerin ise %76,2'si (n=115) Mardin'de yaşamayı tercih etmektedir. Görüldüğü gibi erkek yetişkinler kadın yetişkinlerden daha fazla

Mardin'de yaşamak istediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun geleneksel yapı içinde kadına biçilen rolden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 12. Mardin'de Yaşama İsteğinin Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	17-27yaş		28-37yaş		38-47yaş		48-57yaş		58 + yaş		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Evet	103	62	79	78,2	28	77,8	10	83,3	14	82,4	11,606	4	.021
Hayır	63	38	22	21,8	8	22,2	2	16,7	3	17,6			
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, yaş değişkeni ile Mardin'de yaşama isteği arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [χ^2 (4)=11,606, $p < 0,05$]. Yaş değişkenine göre Mardin'de yaşama isteği durumuna baktığımızda, 48-57 yaş grubunun %83,3'ü (n=10) 58 ve üst yaş grubu %82,4'ü (n=14) Mardin'de yaşamayı tercih ederken 17-27 yaş grubundakilerin ise ancak %62'si (n=103) Mardin'de yaşamayı tercih ederken, %38'i ise Mardin'de yaşamak istememektedir. Bu görüşe, Mardin'de iş ve çalışma alanlarının sınırlı olmasının neden olduğu düşünülmektedir. Özellikle iktisaden faal nüfus grubunu oluşturan 18-45 yaş aralığında olan %35'lik oran dikkat çekicidir. Genel olarak bütün yaş grupları Mardin'de yaşama istediklerinin yüksek oranlarda olması Mardin'de yaşama koşullarının kolay olması ve şehrin küçük olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 13. Mardin'de Yaşama İsteğinin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Okuryazar değil	14	77,8	4	22,2	18	100	13,745	6	,033
İlkokul	28	73,7	10	26,3	38	100			
Ortaokul	31	88,6	4	11,4	35	100			
Lise	78	71,6	31	28,4	109	100			
Önlisans	32	72,7	12	27,3	44	100			
Lisans	44	56,4	34	43,6	78	100			
Yüksek lisans	7	70	3	30	10	100			
Toplam	234	70,5	98	29,5	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin'de yaşama isteği arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=13,745$, $p < 0,05$]. Eğitim durumu değişkenine göre Mardin'de yaşama isteği durumuna

baktığımızda, ortaokul mezunu grubun %88,6'sı (n=31), okuryazar olmayan grubun %77,8'i (n=14), ilkokul mezunu grubun %73,7'si (n=28) Mardin'de yaşamayı tercih ederken, lisans mezunu grubundakilerin ise ancak %56,4'ü (n=44) Mardin'de yaşamayı tercih etmektedir. %43,6'sının Mardin'de yaşamak istememesi 17-27 yaş grubunun bu yöndeki görüşleriyle örtüşmektedir. Görüşülen yetişkinlerin büyük çoğunluğu eğitim durumu fark etmeksizin yüksek oranlarla Mardin'de yaşama istediklerinin, görüşülenlerin yarısından fazlasının doğduğundan beri burada yaşaması ve Mardin'de yapılan etkinliklerin bütün eğitim düzeyindeki yetişkinlere hitap etmesinin bu duruma etki ettiği düşünülmektedir.

Tablo 14. Mardin'de Yaşama İsteğinin Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Doğduğundan beri	142	80,2	35	19,2	177	100	48,784	6	,000
1 yıldan az	13	31	29	69	42	100			
1-2 yıl	17	73,9	6	26,1	23	100			
3-5 yıl	12	52,2	11	47,8	33	100			
6-10 yıl	14	58,3	10	41,7	24	100			
11-15 yıl	10	83,3	2	16,7	12	100			
15 yıldan fazla	26	83,9	5	16,1	31	100			
Toplam	234	70,5	98	29,5	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, Mardin'deki yaşam süresi değişkeni ile Mardin'de yaşama isteği arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=48,784$, $p < 0,05$]. Mardin'deki yaşam süresi değişkenine göre Mardin'de yaşama isteği durumuna baktığımızda, 15 yıldan fazla yaşayan grubun %83,9'u (n=26), 11-15 yıl yaşayan grubun %83,3'ü (n=10), doğduğundan beri yaşayan grubun %80,2'si (n=142) Mardin'de yaşamayı tercih ederken, 1 yıldan az süredir yaşayan gruptakilerin ise ancak %31'i (n=13) Mardin'de yaşamayı tercih etmektedir. Tablo 14'teki veriler bütünüyle değerlendirildiğinde; Mardin'de yaşama isteğinin, Mardin'deki yaşam süresine bağlı olarak arttığı görülmektedir. Mardin'de yaşamak isteğinin Mardin'de bulunma süresine göre farklılık göstermekle birlikte, yaşam süresi az olan 1 yıldan az süredir yaşayan grubun Mardin'in yaşamına alışmadığı düşünülmektedir.

Tablo 15. Mardin’de Yaşama İsteğine Şehrin Tarihi Olmasının Etken Olması Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	125	37,7
Hayır	207	62,3
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %62,3’ü Mardin’de yaşama isteklerine şehrin tarihi olmasının etken olmadığını, ancak %37,7’si Mardin’de yaşama isteklerine şehrin tarihi olmasının etken olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 16. Mardin’de Yaşama İsteğine Şehrin Tarihi Olmasının Etkisinin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Kadın		erkek		χ^2	sd	P
	f	%	f	%			
Evet	58	32	67	44,4	5,328	1	,021
Hayır	123	68	84	55,6			
Toplam	181	100	151	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin’de yaşama isteği ile Mardin’in tarihi bir kent olmasının etkisi arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2 (1)=5,328$, $p < 0,05$]. Cinsiyet değişkenine göre Mardin’de yaşama isteği ile şehrin tarihi olmasının etkisi durumuna baktığımızda, kadınların %68’i (n=123) erkeklerin ise %55,6’sı (n=84) Mardin’de yaşamayı tercih etmelerinde şehrin tarihi olmasının etkili olmadığını söylemişlerdir. Kadınlar ile erkeklerin arasındaki bu fark, kadınların tarihi mekânlara daha az gittiklerini ve tarih bilincinin yeterince gelişmediğini düşündürmektedir.

Tablo 17. Mardin’de Yaşama İsteğine Şehrin Tarihi Olmasının Etken Olmasının Yaşa Göre Dağılımı

		Frekans (f)	Yüzde %
18-27 yaş	Evet	62	37,3
	Hayır	104	62,7
28-37 yaş	Evet	35	34,7

	Hayır	66	65,3
38-47 yaş	Evet	15	41,7
	Hayır	21	58,3
48-57 yaş	Evet	6	50
	Hayır	6	50
58 ve üzeri yaş	Evet	7	41,2
	Hayır	10	58,8
Toplam(N):332	Evet : %37,7 (n=125)		
	Hayır:%62,3 (n=207)		
	Toplam:%100(n=332)		

Görüşülen yetişkinlerden en yüksek oranla 28-37 yaş arası grup %65,3 ile Mardin'de yaşamak istediğine şehrin tarihi etkili olmadığını söylemişlerdir. 18-27 arası yaş grubu %62,7 ile ikinci sırada ve 58 yaş ve üzeri yaş grup da %58,8 ile bunları takip etmektedir. 38-47 yaş arası grup %58,3 ile 48-57 yaş aralığı olan grup %50 oranla diğerlerine göre daha az oranda şehrin tarihi olmasının etken olmadığını söylemişlerdir. Genel olarak bütün yaş grupları büyük oranla Mardin'de yaşamak isteklerine şehrin tarihi olmasının etken olmadığını ifade etmişlerdir. Bütün yaş gruplarında tarihi bilincin yeterince gelişmediği ve tarihi mekânlara yeterince ziyarete gitmedikleri düşünülmektedir.

Tablo 18. Mardin'de Yaşamak İsteğinde Şehrin Tarihi Olmasının Etkisinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil	İlkokul	Orta Okul	Lise	Ön lisans	Lisans	Yüksek lisans
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %
Evet	6 (33,3)	9 (23,7)	19(54,3)	44(40,4)	16(36,4)	25 (32,1)	6 (60)
Hayır	12(66,7)	29(76,3)	16(45,7)	65(59,6)	28(63,6)	53 (67,9)	4 (40)
Toplam	(N):332						

Görüşülen yetişkinlerden en yüksek oranla %60 ile yüksek lisans mezunu grup ve %54,3 ile ortaokul mezunu grubun Mardin'de yaşamak isteğinde şehrin tarihi olmasının etkili olduğunu söylemişlerdir. En düşük oranın %23,7 ile ilkokul mezunlarında olduğu görülmektedir. En yüksek oranın yüksek lisans mezunlarının

olması eğitimin Mardin’de yaşama isteğinde Mardin’in tarihi bir kent olmasının etken olduğu düşünülmektedir. Eğitim düzeyi ile tarih bilincinin geliştiği düşünülmektedir.

Tablo 19. Mardin’de Yaşama İsteğine Şehrin Tarihi Olmasının Etkisinin Mardin’deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Doğduğumdan beri	60	33,9	117	66,1	177	100	20,242	6	,003
1 yıldan az	10	23,8	32	76,2	42	100			
1-2 yıl	17	73,9	6	26,1	23	100			
3-5 yıl	9	39,1	14	60,9	23	100			
6-10 yıl	8	33,3	16	66,7	24	100			
11-15 yıl	5	41,7	7	58,3	12	100			
15 yıldan fazla	16	51,6	15	48,4	31	100			
Toplam	125	37,7	207	62,3	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, Mardin’deki yaşam süresi değişkeni ile Mardin’de yaşama isteği ile Mardin’in tarihi kent olmasının etkisi arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=20,242$, $p < 0,05$]. Mardin’deki yaşam süresi değişkenine göre Mardin’de yaşama isteği ile şehrin tarihi olmasının etkisi durumuna baktığımızda, 1 yıldan az süredir yaşayan grubun %76,2’i (n=32), 6-10 yıl yaşayan grubun %66,7’si (n=16), doğduğundan beri yaşayan grubun %66,1’i (n=117) Mardin’de yaşamayı tercih etmelerinde şehrin tarihi olmasının etkili olmadığını, 1-2 yıl yaşayan gruptakilerin ise %73,9’u (n=17) Mardin’de yaşamayı tercih etmelerinde şehrin tarihi olmasının etkili olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 20. Mardin’de Yaşayan Farklı Kültürleri; Dil, Din ve Etnik Köken Açısından Sınıflandırmasına Göre Dağılımı

		Frekans (f)	Yüzde %
Din	İslamiyet	174	52,4
	Hristiyanlık	159	47,9
	Zerdüştlük	99	29,8
Dil	Türkçe	143	43,1
	Kürtçe	178	53,6
	Arapça	170	51,2
	Süryanice	98	29,5

	Zazaca	38	11,4
Etnik köken	Türk	110	33,1
	Kürt	156	47
	Arap	145	43,7
	Süryani	87	26,2
	Ermeni	47	14,2
	Zaza	24	7,2

Mardin’de hala Müslümanlar, Hristiyanlar ve Zerdüştlər yaşamaktadır. Görüşülen yetişkinlerin %52,4’ü Müslümanları, %47,9’u Hristiyanları ve %29,8’i Zerdüştləri sıralayabilmiştir. Mardin’de Türkçe, Kürtçe, Arapça, Süryanice, Ermenice ve çok az oranda Zazaca dilleri konuşulmaktadır. Görüşülen yetişkinlerin %43,1’lik oranla Türkçe, %53,6’sı Kürtçe, %51,2’si Arapça, %29,5’i Süryanice ve %11,4’nün Zazaca konuşulduğunu ifade etmişlerdir. Mardin’de etnik köken olarak Türk, Kürt, Arap, Süryani, Ermeni ve Zazalar yaşamaktadır. Görüşülenlerin %33,1’i Türkleri, %47’si Kürtleri, %43,7’si Arapları, %26,2’si Süryanileri, %14,2’si Ermenileri ve %7,2’si Zazaları sayabilmişlerdir. Mardin’in bu çok dinliliği, çok dilliliği ve birden çok etnik köken barındırması çok kültürlülüğünü oluşturmaktadır.

Tablo 21. Mardin’de Yaşayan Farklı Kültürleri; Dil, Din ve Etnik Köken Açısından Sınıflandırmanın Cinsiyete Göre Dağılımı

		Kadın		Erkek	
		f	%	f	%
Din	İslamiyet	89	49,2	85	56,3
	Hristiyanlık	83	45,9	76	50,3
	Zerdüştlük	49	27,1	50	33,1
Dil	Türkçe	79	43,6	64	42,4
	Kürtçe	97	53,6	81	53,6
	Arapça	91	50,3	79	52,3
	Süryanice	45	24,9	53	35,1
	Zazaca	21	11,6	17	11,3
Etnik köken	Türk	59	32,6	51	33,8
	Kürt	79	43,6	77	51
	Arap	75	41,4	70	46,4
	Süryani	44	24,3	43	28,5

Ermeni	23	12,7	24	15,9
Zaza	12	6,6	12	7,9

Görüşülen kadınların %49,2'si İslamiyeti, %45,9'u Hristiyanlığı, %27,1'i Zerdüştlük dinini, erkeklerin ise %56,3'ü İslamiyeti, %50,3'ü Hristiyanlığı, %33,1'i Zerdüştlük dinlerini sınıflandırabilmişlerdir.

Kadınların % 43,6'sı Türkçeyi, %53,6'sı Kürtçeyi, %50,3'ü Arapçayı, %24,9 'u Süryaniceyi, %11,6'sı Zazacayı, erkeklerin ise %42,4'ü Türkçeyi, %53,6'sı Kürtçeyi, %52,3'ü Arapçayı, %35,1'i Süryaniceyi, %11,3'ü Zazaca dillerini sınıflandırmışlardır.

Etnik kökenin sınıflandırmasına bakıldığında, kadınların %32,6'sı Türkleri, %43,6'sı Kürtleri, %41,4'ü Arapları, %24,3'ü Süryanileri, %12,7'si Ermenileri, %6,6'sı Zazaları, erkeklerin %33,8'i Türkleri, %51'i Kürtleri, %46,4'ü Arapları, %28,5'i Süryanileri, %15,9'u Ermenileri, %7,9'u Zazaları sıralamışlardır. Görüşülen kadınların da erkeklerin de dil, din, etnik köken konusunda yeterince bilinçli oldukları düşünülmektedir.

Tablo 22. Mardin'de Yaşayan Farklı Kültürleri; Dil, Din Ve Etnik Köken Açısından Sınıflandırılmanın Yaşa Göre Dağılımı

		18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Din	İslamiyet	82	(49,4)	59	(58,4)	17	(47,2)	4	(33,3)	12	(70,6)
	Hristiyanlık	75	(45,2)	54	(53,5)	15	(41,7)	4	(33,3)	11	(64,7)
	Zerdüştlük	42	(25,3)	39	(38,6)	9	(25)	1	(8,3)	8	(47,1)
Dil	Türkçe	75	(45,2)	43	(42,6)	14	(38,9)	3	(25)	8	(47,1)
	Kürtçe	86	(51,8)	60	(59,4)	17	(47,2)	4	(33,3)	11	(64,7)
	Arapça	81	(48,8)	58	(57,4)	17	(47,2)	4	(33,3)	10	(58,8)
	Süryanice	43	(25,9)	39	(38,6)	8	(22,2)	3	(25)	5	(29,4)
	Zazaca	18	(10,8)	13	(12,9)	4	(11,1)	2	(16,7)	1	(5,9)
Etnik köken	Türk	53	(31,9)	35	(34,7)	14	(38,9)	2	(16,7)	6	(35,3)
	Kürt	72	(43,4)	55	(54,5)	16	(44,4)	3	(25)	10	(58,8)
	Arap	65	(39,2)	51	(50,5)	16	(44,4)	3	(25)	10	(58,8)
	Süryani	41	(24,7)	30	(29,7)	8	(22,2)	1	(8,3)	7	(41,2)
	Ermeni	22	(13,3)	14	(13,9)	8	(22,2)	1	(8,3)	2	(11,8)
	Zaza	11	(6,6)	9	(8,9)	4	(11,1)	0		0	

Görüşülen yetişkinlerden en yüksek oranlarla %70,6 ile İslamiyet, %64,7 ile Hristiyanlık, %47,1 ile Zerdüştlük dinlerini 58 yaş ve üstü grubun, en düşük oranla da 48-57 yaş grubunun Zerdüştlük dinini %8,3 ile bildikleri görülmektedir. Dinler konusundaki bilginin yaş ile birlikte artış gösterdiği ve bu konudaki birikimin arttığı düşünülmektedir.

Görüşülen yetişkinlerden en yüksek oranlarla 58 yaş ve üstü grup diller konusunda genel olarak daha bilgili oldukları görülmektedir. Süryanice konusunda 28-37 yaş grubunun %38,6 ve 48-57 yaş grubunun Zazaca dilini %16,7 ile daha yüksek oranlarla bilmesinin nedeni olarak bu yaş grubundaki kişilerin bu dilleri kullanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Görüşülen yetişkinlerden %38,9 ile 38-47 yaş grubu Türkleri, %58,8 ile 58 yaş ve üstü grup Kürtleri ve Arapları, %41,2 ile 58 yaş ve üstü grup Süryanileri, %22,2 ile 38-47 yaş grubu Ermenileri ve %11,1 ile 38-47 yaş grubu ile Zazaları bildiklerini söylemişlerdir. Görüşülen yaş gruplarından böyle farklı sonuçların çıkması kişilerin kendi etnik kökenlerine göre cevap vermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 23. Mardin’de Yaşayan Farklı Kültürleri: Dil, Din, Etnik Köken Açısından Sınıflandırmanın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

		Okur-yazar değil		İlkokul		Orta Okul		Lise		Ön lisans		Lisans		Yüksek lisans	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Din	İslamiyet	12	(66,7)	14	(36,8)	13	(37,1)	50	(45,9)	26	(59,1)	52	(66,7)	7	(70)
	Hristiyanlık	10	(55,6)	12	(31,6)	10	(28,6)	44	(40,4)	24	(54,5)	52	(66,7)	7	(70)
	Zerdüştlük	6	(33,3)	8	(21,1)	9	(25,7)	25	(22,9)	9	(20,5)	37	(47,4)	5	(50)
Dil	Türkçe	10	(55,6)	14	(36,8)	13	(37,1)	37	(33,9)	20	(45,5)	42	(53,8)	7	(70)
	Kürtçe	11	(61,1)	18	(47,4)	13	(37,1)	48	(44)	26	(59,1)	55	(70,5)	7	(70)
	Arapça	10	(55,6)	17	(44,7)	10	(28,6)	46	(42,2)	25	(56,8)	55	(70,5)	7	(70)
	Süryanice	4	(22,2)	6	(15,8)	6	(17,1)	26	(23,9)	12	(27,3)	39	(50)	5	(50)
	Zazaca	1	(5,6)	3	(7,9)	3	(8,6)	8	(7,3)	3	(6,8)	19	(24,4)	1	(10)
Etnik köken	Türk	6	(33,3)	11	(28,9)	10	(28,6)	30	(27,5)	14	(31,8)	34	(43,6)	5	(50)
	Kürt	9	(50)	16	(42,1)	10	(28,6)	41	(37,6)	24	(54,5)	48	(61,5)	8	(80)
	Arap	9	(50)	14	(36,8)	10	(28,6)	38	(34,9)	21	(47,7)	46	(59)	7	(70)
	Süryani	5	(27,8)	5	(13,2)	4	(11,4)	21	(19,3)	14	(31,8)	34	(43,6)	4	(40)
	Ermeni	2	(11,1)	4	(10,5)	1	(2,9)	10	(9,2)	5	(11,4)	21	(26,9)	4	(40)
	Zaza	1	(5,6)	3	(7,9)	0		7	(6,4)	3	(6,8)	10	(12,8)	0	

Görüşülen yetişkinlerden en yüksek oranla % 70 ile yüksek lisans mezunları İslamiyeti ve Hristiyanlığı, %50 ile Zerdüştlüğü, %66,7 ile okuryazar olmayan grupta İslamiyeti, 55,6 ile Hristiyanlığı ve %33,3 ile Zerdüştlüğü, %66,7 ile lisans mezunları İslamiyeti ve Hristiyanlığı, %47,4 ile Zerdüştlüğü bildiklerini söylemişlerdir. Okuryazar olmayan grubun bu bilgiye sahip olması eğitimden ziyade yaşanmışlığın da bilinçte etkili olduğunu düşündürmektedir.

Görüşülen yetişkinlerden lisans ve yüksek lisans mezunlarının Mardin'de konuşulan diller konusunda yüksek oranlarla bilgi sahibi olması eğitimin bu konuda oldukça önemli bir yere sahip olduğunu düşündürmektedir.

Görüşülen yetişkinlerden okuryazar olmayan grup, lisans ve yüksek lisans mezunlarının Mardin'de bulunan etnik kökenler konusunda yüksek oranlarla bilgi sahibi olması eğitimin yaşanmışlıkla beraber bu konuda oldukça önemli bir yere sahip olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 24. Mardin'de Yaşayan Farklı Kültürleri: Din, Dil, Etnik Köken Açısından Sınıflandırmanın Mardin'de Bulunma Süresine Göre Dağılımı

		Doğumdan beri		1 yıldan az		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Din	İslamiyet	91 (51,4)		23 (54,8)		13 (56,5)		14 (60,9)		13 (54,2)		5 (41,7)		15 (48,4)	
	Hristiyanlık	85 (48)		22 (52,4)		13 (56,5)		11 (47,8)		11 (45,8)		4 (33,3)		13 (41,9)	
	Zerdüştlük	44 (24,9)		15 (35,7)		11 (47,8)		8 (34,8)		10 (41,7)		3 (25)		8 (25,8)	
Dil	Türkçe	78 (44,1)		19 (45,2)		10 (43,5)		11 (47,8)		12 (50)		5 (41,7)		8 (25,8)	
	Kürtçe	94 (53,1)		24 (57,1)		14 (60,9)		14 (60,9)		13 (54,2)		4 (33,3)		15 (48,4)	
	Arapça	89 (50,3)		24 (57,1)		13 (56,5)		12 (52,2)		13 (54,2)		5 (41,7)		14 (45,2)	
	Süryanice	56 (31,6)		13 (31)		6 (26,1)		4 (17,4)		8 (33,3)		2 (16,7)		9 (29)	
	Zazaca	20 (11,3)		6 (14,3)		1 (4,3)		1 (4,3)		4 (16,7)		2 (16,7)		4 (12,9)	
Etnik köken	Türk	61 (34,5)		10 (23,8)		9 (39,1)		7 (30,4)		12 (50)		3 (25)		8 (25,8)	
	Kürt	82 (46,3)		18 (42,9)		12 (52,2)		12 (52,2)		14 (58,3)		4 (33,3)		14 (45,2)	
	Arap	75 (42,4)		15 (35,7)		13 (56,5)		11 (47,8)		14 (58,3)		4 (33,3)		13 (41,9)	
	Süryani	42 (23,7)		12 (28,6)		7 (30,4)		4 (17,4)		8 (33,3)		3 (25)		11 (35,5)	
	Ermeni	23 (13)		8 (19)		3 (13)		1 (4,3)		3 (12,5)		2 (16,7)		7 (22,6)	
	Zaza	12 (6,8)		3 (7,1)		2 (8,7)		0		2 (8,3)		1 (8,3)		4 (12,9)	

Görüşülen yetişkinlerden tüm yaşam sürelerine göre Mardin’de bulunan dinlerden Hristiyanlık ve İslamiyet %50’nin üzerinde oranlarla bilinirken, Zerdüştlük dini daha düşük oranlarda bilindiği görülmektedir. Genel olarak bütün yaşam sürelerindeki yetişkinlerin dinler konusunda Zerdüştlük dini dışındaki dinler konusunda yüksek oranlarla bilgi sahibi oldukları tabloda görülmektedir.

Görüşülen yetişkinlerden en yüksek oranlarla 6-10 yıl arası yaşayan grubun %50 ile Türkçeyi, %33,9 ile Süryaniceyi, %16,7 ile Zazacayı bildikleri, 1-2 yıl ve 3-5 yıl arası yaşayan grupların %60,9 ile Kürtçeyi bildikleri ve 1 yıldan az süredir yaşayan grubun %57,1 ile Arapçayı bildikleri görülmektedir.

Görüşülen yetişkinlerden 15 yıldan fazla yaşayan grubun %35,5 ile Süryani, %22,6 ile Ermeni, %12,9 ile Zazaları bildikleri, 6-10 arası yaşayan grubun %50 ile Türkleri, %58,3 ile Kürtleri ve Arapları bildikleri görülmektedir. Bu iki grup Mardin’deki etkin kökenler konusunda diğer yaşam sürelerindeki gruplara göre daha yüksek oranlarla bilinçli oldukları tabloda görülmektedir.

Tablo 25. Mardin’in Mimarisi Ve Sanatında Etkili Olan Kùltürleri Sınıflandırma Durumuna Göre Dağılım

	Frekans (f)	Yüzde %
Balkan	15	4,5
Arap	189	56,9
İran	37	11,1
Osmanlı	171	51,5
Süryani	210	63,3
Türk	141	42,5
Diğer	105	31,6

Mardin’in mimarisi ve sanatını incelediğimizde Balkan, Arap, İran, Osmanlı, Süryani, Türk vb etkileri olduğu görülmektedir. Ara Altun’un 2011 yılında güncellediği *Mardin’de Türk Devri Mimarisi* isimli kitabında bu konuya geniş bir şekilde açıklama getirmiştir. Görüşülen yetişkinlerin büyük çoğunluğu sırasıyla %63,3’lük oranla Süryanilerin, %56,9’luk oranla Arapların, %51,5’lik oranla Osmanlıların, %42,5’lik oranla da Türklerin etkili olduğunu söylemişlerdir. Mardin’in mimarisi ile yapı

sanatının gelişmesinde Süryani taş ve yapı ustalarının etkili olduğu, bu araştırmanın bulgularıyla da desteklenmektedir.

Tablo 26. Mardin'in Mimarisi Ve Sanatında Etkili Olan Kültürlerin Sınıflandırmanın Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Balkan	10	5,5	5	3,3
Arap	108	59,7	81	53,6
İran	19	10,5	18	11,9
Osmanlı	91	50,3	80	53
Süryani	117	64,6	93	61,6
Türk	78	43,1	63	41,7
Diğer	49	27,1	56	37,1

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen kadınların en yüksek oranla %64,6'sı Mardin'in mimarisi ve sanatında Süryanilerin, ikinci sırada da %59,7'lik oranla Arapların etkisi olduğunu, erkeklerde de aynı şekilde en yüksek %61,6'lık oranla Süryanilerin ve takibinde %53,6'lık oranla Arapların, %50'lik oranla da Osmanlıların etkisi olduğunu düşünmüşlerdir. Erkeklerin ve kadınların farklı düşünmemelerinin sebebi olarak atalarından duydukları ile bu fikirlere sahip olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 27. Mardin'in Mimarisi Ve Sanatında Etkili Olan Kültürleri Bilme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Balkan	6	(3,6)	6	(5,9)	0	0	1	(8,3)	2	(11,8)
Arap	103	(62)	51	(50,5)	17	(47,2)	8	(66,7)	10	(58,8)
İran	21	(12,7)	9	(8,9)	3	(8,3)	1	(8,3)	3	(17,6)
Osmanlı	85	(51,2)	47	(46,5)	20	(55,6)	6	(50)	13	(76,59)
Süryani	101	(60,8)	74	(73,3)	20	(55,6)	6	(50)	9	(52,9)
Türk	74	(44,6)	4	(40,6)	13	(36,1)	6	(50)	7	(41,2)
Diğer	50	(30,1)	37	(36,6)	8	(22,2)	6	(50)	4	(23,5)

Görüşülen yetişkinlerden 58 yaş ve üzeri grubun Mardin'in mimarisi ve sanatında etkili olan kültürleri bilme konusunda yüksek oranlara sahip olduğu tabloda görülmektedir. 58 yaş ve üzeri grup en yüksek oranla %11,8 ile balkanların, %17,6 ile İranlıların, %76,59 ile Osmanlıların Mardin'in mimarisi ve sanatında etkili olduğunu, 48-57 yaş grubu da %66,7 ile Arapların, %50 ile Türklerin ve diğerlerinin etkili olduğunu, 28-37 yaş grubu ise en yüksek oranla %73,3 ile Süryanilerin etkili olduğunu söylemişlerdir. Daha ileri yaş grubunun yüksek oranlarla cevaplar vermeleri Yaş faktörünün Mardin'in mimarisi ve sanatında etkili olan kültürler konusunda bilinç sahibi olmayı etkilediği düşünülmektedir. Araştırmaya katılanlar bu soruya verdikleri yanıtlara, az ya da çok kendi etnik kökenlerinin (Arap, Süryani, Türk, Kürt) etkili olmuş olabileceği de düşünülebilir; çünkü Mardin mimarisinde Süryani (ermenî) taş ustalarının etkili olduğu öteden beri bilinen bir gerçektir.

Tablo 28. Mardin'in Mimarisi Ve Sanatında Etkili Olan Kültürleri Bilmenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil		İlkokul		Orta Okul		Lise		Ön lisans		Lisans		Yüksek lisans	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Balkan	1	(5,6)	1	(2,6)	4	(11,4)	4	(3,7)	2	(4,5)	1	(1,3)	2	(20)
Arap	10	(55,6)	21	(55,3)	23	(65,7)	54	(49,5)	27	(61,4)	48	(61,5)	6	(60)
İran	2	(11,1)	2	(5,3)	4	(11,4)	13	(11,9)	3	(6,8)	12	(15,4)	1	(10)
Osmanlı	8	(44,4)	16	(42,1)	18	(51,4)	59	(54,1)	22	(50)	42	(53,8)	6	(60)
Süryani	6	(33,3)	22	(57,9)	18	(51,4)	71	(65,1)	28	(63,6)	58	(74,4)	7	(70)
Türk	8	(44,4)	14	(36,8)	21	(60)	51	(46,8)	11	(25)	30	(38,5)	6	(60)
Diğer	2	(11,1)	8	(21,1)	8	(22,9)	34	(31,2)	12	(27,3)	33	(42,3)	8	(80)

Görüşülen yetişkinlerden yüksek lisans mezunu grubun diğer eğitim düzeylerine göre yüksek oranlarla bilgi sahibi olduğu tabloda görülmektedir. Eğitimin bu konudaki bilinci arttırdığı düşünülmektedir. Ayrıca okuryazar olmayan grubun da bu konuda iyi bir bilince sahip olduğu görülmektedir. Okuryazar olmayan grubun daha olgun yaş grubundan oluşması bu konuda yaşanmışlığın da bilinci arttırdığını düşündürmektedir.

Tablo 29. Mardin'in Mimarisi Ve Sanatında Etkili Olan Kùltürler Açısından Sınıflandırmanın Mardin'de Bulunma Süresine Göre Dağılımı

	Doğumdan Beri		1 yıldan Az	1-2 yıl	3-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	15 yıldan fazla
	f	%	f	%	f	%	f	%
Balkan	7	(4)	2 (4,8)	2 (8,7)	0	2 (8,3)	1 (8,3)	1 (3,2)
Arap	103	(58,2)	29 (69)	15 (65,2)	15 (65,2)	8 (33,3)	6 (50)	13 (41,9)
İran	17	(9,6)	6 (14,3)	3 (13)	7 (30,4)	2 (8,3)	1 (8,3)	1 (3,2)
Osmanlı	92	(52)	18 (42,9)	15 (65,2)	13 (56,5)	13 (54,2)	5 (41,7)	15 (48,4)
Süryani	112	(63,3)	25 (59,5)	16 (69,6)	18 (78,3)	13 (54,2)	8 (66,7)	18 (58,1)
Türk	78	(44,1)	14 (33,3)	10 (43,5)	15 (65,2)	9 (37,5)	5 (41,7)	10 (32,3)
Diğer	57	(32,2)	13 (31)	6 (26,1)	3 (13)	9 (37,5)	6 (50)	11 (35,5)

Görüşülen yetişkinlerin yaşam süresi ile Mardin'in mimarisi ve sanatına etkili olan kùltürleri bilme konusunda farklılık göstermediği düşünülmektedir. Tabloda tüm yaşam sürelerindeki oranların birbirine yakın olduğu görölmektedir. Bütün gruplar ile doğduğundan beri yaşayan yetişkinler arasında çok büyük bir fark olmadığı görölmektedir. En yüksek oranlarla 1-2 yıl arası yaşayan grup %8,7 ile Balkanlı ve %65,2 ile Osmanlıları, 1 yıldan az süredir yaşayan grup %69 ile Arapları, 3-5 yıldır yaşayan grup %30,4 ile İranlıları, %78,3 ile Süryanileri ve %65,2 ile Türklerin Mardin'in mimarisi ve sanatına etkili olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 30. Mardin'in Tarihi Yerlerini Bilme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	270	81,3
Hayır	62	18,7
Toplam	322	100

Görüşülen yetişkinlerin %81,3'ü Mardin'in tarihi yerlerini bildiklerini, %18,7'si de bilmediklerini söylemişlerdir.

Tablo 31. Mardin'in Tarihi Yerlerini Bilmenin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Kadın		erkek		χ^2	sd	P
	f	%	f	%			
Evet	140	77,3	130	86,1	4,145	1	,042
Hayır	41	22,7	21	13,9			
Toplam	181	100	151	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin'in tarihi yerlerini bilme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2 (1)=4,145$, $p <0,05$]. Cinsiyet değişkenine göre Mardin' in tarihi yerlerini bilme durumuna baktığımızda, kadınların %77,3'ü (n=140) erkeklerin ise %86,1'i (n=130) Mardin' in tarihi yerlerini bildiklerini söylemişlerdir. Erkekler kadınlara göre daha yüksek oranla bu bilgiye sahiptir. Erkeklerin daha fazla bilmesinin toplumsal rolden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 32. Mardin'in tarihi yerlerini bilme durumunun yaşa göre dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	128	(77,1)	88	(87,1)	29	(80,6)	10	(83,3)	15	(88,2)
Hayır	38	(22,9)	13	(12,9)	7	(19,4)	2	(16,7)	2	(11,8)
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100

Görüşülen yetişkinlerden tüm yaş grupları yüksek oranlarla Mardin'in tarihi yerlerini bildiklerini ifade etmişlerdir. Sırasıyla %88,2 ile 58 yaş ve üzeri grup, %87,1 ile 28-37 yaş grubu, %83,3 ile 48-57 yaş grubu, %80,6 ile 38-47 yaş grubu ve %77,1 ile 18-27 yaş grubu Mardin'in tarihi yerlerini bildiklerini söylemişlerdir. Mardin'in tarihi yerlerini bilmenin yaşa göre farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Tablo 33. Mardin'in Tarihi Yerlerini Bilmelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil		İlkokul		Orta Okul		Lise		Ön lisans		Lisans		Yüksek lisans	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	15	(83,3)	25	(65,8)	27	(77,1)	95	(87,2)	39	(88,6)	60	(76,9)	9	(90)
Hayır	3	(16,7)	13	(34,2)	8	(22,9)	14	(12,8)	5	(11,4)	18	(23,1)	1	(10)
Toplam	18	100	38	100	35	100	109	100	44	100	78	100	10	100

Görüşülen yetişkinlerden tüm eğitim düzeylerindeki Mardin'in tarihi yerlerini bildikleri tabloda yüksek oranlarla görülmektedir. En az oranla %65,8 ile ilköğretim mezunlarının daha az bildikleri görülmektedir. Eğitim değişkeni ile Mardin'in tarihi yerlerini bilme bakımından katılımcıların görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak toplam katılımcıların yaklaşık %22'sinin Mardin'in tarihi yerlerini bilmiyor olması, bu konuda bilgilendirme ve tanıtım çalışmaları yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Tablo 34. Mardin'in Tarihi Yerlerini Bilme Durumunun Mardin'de Bulunma Süresine Göre Dağılımı

	Doğumdan beri		1 yıldan az		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	157	(88,7)	17	(40,5)	21	(91,3)	18	(78,3)	21	(87,5)	11	(91,7)	25	(80,6)
Hayır	20	(11,3)	25	(59,5)	2	(8,7)	5	(21,7)	3	(12,5)	1	(8,3)	6	(19,4)
Toplam	177	100	42	100	23	100	23	100	24	100	12	100	31	100

Görüşülen yetişkinlerden Mardin'in tarihi yerlerini en az oranla %40,5 ile 1 yıldan az süredir yaşayanların bildiği, diğer grupların tamamının yüksek oranlarla bu konuda bilgi sahibi olduğu tabloda görülmektedir. Mardin'deki yaşam süresi uzadıkça Mardin'in tarihi yerlerini bilme konusunda bilginin arttığı düşünülmektedir.

Tablo 35. Mardin'in Tarihi Yerlerini Gezme Ve Görme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Kaleler	254	76,5
Külliyeler	268	80,7
Manastırlar	229	69
Çarşılar / Sivil Yapılar	250	75,3
Hamamlar	213	64,2
Dara Ören yeri	210	63,3

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin %80,7'si Külliye, Cami ve türbeleri, %76,5'i Kaleleri, %75,3'ü Çarşıları, %69'u Manastırları ve Kiliseleri, %64,2'si Hamamları ve %63,3'ü Dara Ören Yerini gezip gördüklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 36. Mardin'in Tarihi Yerlerini Gezme Ve Görme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Kaleler	127	70,2	127	84,1
Külliyeler	135	74,6	133	88,1
Manastırlar	107	59,1	122	80,8
Çarşılar / Sivil Yapılar	127	70,2	123	81,5
Hamamlar	101	55,8	112	74,2
Dara Ören yeri	100	55,2	110	72,8

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen kadınların %74,6'sı cami, medrese ve külliyesi, %70,2'si çarşı ve kaleleri, %59,1'i kilise ve manastırları, %55,8'i hamamları ve % 55,2'si dara ören yerini gördüklerini ifade etmişlerdir.

Erkeklerin %88,1'i cami, %84,1'i kaleleri, %81,5'i çarşıları, %80,8'i kilise ve manastırları, %74,2'si hamamları, %72,8'i dara ören yerini gördüklerini ifade

etmişlerdir. Erkeklerin de kadınların da Mardin'in tarihi yerlerini gezme konusunda yeterli bilince sahip olduğu düşünülmektedir.

Tablo 37. Mardin'in Tarihi Yerlerini Gezme Ve Görme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kaleler	122	(73,5)	82	(81,2)	24	(66,7)	11	(91,7)	15	(88,2)
Külliyeler	125	(75,3)	87	(86,1)	27	(75)	12	(100)	17	(100)
Manastırlar	98	(59)	78	(77,2)	28	(77,8)	11	(91,7)	14	(82,4)
Çarşılar	111	(66,9)	85	(84,2)	25	(69,4)	12	(100)	17	(100)
Hamamlar	92	(55,4)	70	(69,3)	25	(69,4)	11	(91,7)	15	(88,2)
Dara Ören yeri	91	(54,8)	74	(73,3)	22	(61,1)	10	(83,3)	13	(76,5)

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin tamamı yaşları fark etmeksizin yüksek oranlarla Mardin'in tarihi mekânlarını gezmeye gittiği tabloda görülmektedir. 28-37 yaş grubu haricinde diğer bütün yaş grupları en az oranlarla Dara Ören Yeri'ni gördüklerini söylemişlerdir. Mardin'in tarihi yerlerini gezmenin yaşa göre farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Tablo 38. Mardin'in Tarihi Yerlerini Gezme Ve Görme Durumunun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil		İlkokul		Orta Okul		Lise		Ön lisans		Lisans		Yüksek lisans	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kaleler	12	(66,7)	25	(65,8)	26	(74,3)	88	(80,7)	37	(84,1)	58	(74,4)	8	(80)
Külliyeler	14	(77,8)	23	(60,5)	27	(77,1)	95	(87,2)	40	(90,9)	60	(76,9)	9	(90)
Manastırlar	12	(66,7)	18	(47,4)	15	(42,9)	83	(76,1)	38	(86,4)	54	(69,2)	9	(90)
Çarşılar	14	(77,8)	25	(65,8)	22	(62,9)	87	(79,8)	40	(90,9)	53	(67,9)	9	(90)
Hamamlar	11	(61,1)	20	(52,6)	17	(48,6)	82	(75,2)	37	(84,1)	40	(51,3)	6	(60)
Dara Ören yeri	11	(61,1)	21	(55,3)	16	(45,7)	71	(65,1)	31	(70,5)	52	(66,7)	8	(80)

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin eğitim durumu fark etmeksizin yüksek oranlarla bütün grupların Mardin'in tarihi yerlerini ziyaret ettikleri tabloda görülmektedir. Okuryazar olmayan grup en yüksek oranla %77,8 ile külliye ve çarşıları, ilkokul mezunu grup %65,8 ile kaleler ve hamamları, ortaokul mezunu grup %77,1 ile külliye, lise mezunu grup %87,2 ile külliye, önlisans mezunu grup %90,9 ile külliye, lisans mezunu grup %76,9 ile külliye, yüksek lisans mezunları %60 ile hamamlar dışında kalan tarihi yerlerin hepsini yüksek oranlarla gördüklerini söylemişlerdir.

Tablo 39. Mardin'in Tarihi Yerlerini Gezme Ve Görme Durumunun Mardin'de Bulunma Süresine Göre Dağılımı

	Doğumdan beri		1 yıldan az		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kaleler	148	(83,6)	15	(35,7)	21	(91,3)	17	(73,9)	19	(79,2)	8	(66,7)	26	(83,9)
Külliye	153	(86,4)	18	(42,9)	21	(91,3)	17	(73,9)	19	(79,2)	11	(91,7)	29	(93,5)
Manastırlar	135	(76,3)	16	(38,1)	14	(60,9)	12	(52,2)	15	(62,5)	10	(83,3)	27	(87,1)
Çarşılar	151	(85,3)	18	(42,9)	16	(69,6)	9	(39,1)	17	(70,8)	11	(91,7)	28	(90,3)
Hamamlar	129	(72,9)	10	(23,8)	14	(60,9)	13	(56,5)	11	(45,8)	8	(66,7)	28	(90,3)
Dara Ören yeri	120	(67,8)	15	(35,7)	18	(78,3)	13	(56,5)	15	(62,5)	6	(50)	23	(72,4)

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerden 1 yıldan az süredir yaşayan grup dışındaki grupların tamamı yüksek oranlarla Mardin'in tarihi yerlerini ziyaret ettiklerini ifade etmişlerdir. En yüksek oranlarla doğduğundan beri yaşayan grup %86,4 ile külliye, 1 yıldan az süredir yaşayan grup %42,9 ile külliye ve çarşıları, 1-2 yıl arası yaşayan grup %91,3 ile kaleler ve külliye, 3-5 yıl arası yaşayan grup %73,9 ile kaleler ve külliye, 6-10 yıl arası yaşayan grup %79,2 ile kaleler ve külliye, 11-15 yıl arası yaşayan grup %91,7 ile külliye ve çarşıları, 15 yıldan fazla yaşayan grup %90,3 ile çarşı ve hamamları ziyaret etmişlerdir. Yaşam süresine göre Mardin'in tarihi yerlerini ziyaret etme oranı artış göstermekte, 1 yıldan az süredir yaşayanların gezme konusunu zamana ihtiyaçları olduğu düşünülmektedir.

Tablo 40. Mardin'in Tarihi ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Durumuna Göre Dağılım

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	175	52,7
Hayır	157	47,3
Toplam(N)	322	100

Görüşülenlerin %52,7'si tarihi ve turistik yerleri gezmeden önce tarihleri hakkında bilgi edindiklerini, %47,3'ü ise herhangi bir bilgi edinmediklerini söylemişlerdir.

Tablo 41. Mardin'in Tarihi Ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

		Frekans (f)	Yüzde %
Kadın	Evet	91	50,3
	Hayır	90	49,7
Erkek	Evet	84	55,6
	Hayır	67	44,4
Toplam (N)		332	100

Görüşülen kadınların %50,3'ü, erkeklerin ise %55,6'sı tarihi ve turistik yerleri gezmeden önce tarihleri hakkında bilgi edindiklerini söylemişlerdir. Erkeklerin dışarıda daha aktif olması, kadınların daha çok evde durmasının bu durumu yarattığı düşünülmektedir.

Tablo 42. Tarihi ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	86	(51,8)	57	(56,4)	19	(52,8)	9	(75)	4	(23,5)
Hayır	80	(48,2)	44	(43,6)	17	(47,2)	3	(25)	13	(76,5)
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100

Görüşülen yetişkinlerden %23,5 ile 58 yaş ve üzeri grubun tarihi ve turistik yerleri gezmeden önce en az bilgi edindikleri görülmektedir. En yüksek oranla %75 ile 48-57 yaş grubu tarihi ve turistik yerleri gezmeden önce bilgi edindiğini ifade etmişlerdir. Bu grup dışında kalan bütün gruplarının %50 civarı oranlarla bilgi edindikleri tablo 42’de görülmektedir. İleri yaş grubunun bu konuda daha az bilince sahip olduğu düşünülmektedir.

Tablo 43. Mardin’in Tarihi Ve Turistik Yerlerini Gezmeden Önce Bilgi Edinmenin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Okuryazar değil	6	33,3	12	66,7	18	100	12,632	6	,049
İlkokul	13	34,2	25	65,8	38	100			
Ortaokul	19	54,3	16	45,7	35	100			
Lise	63	57,8	46	42,2	109	100			
Önlisans	28	63,6	16	36,4	44	100			
Lisans	39	50	39	50	78	100			
Yüksek lisans	7	70	3	30	10	100			
Toplam	175		157		332	100			
	52,7		47,3						

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin’in tarihi ve turistik yerlerini gezmeden önce bilgi edinme arasında. 05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=12,632$, $p < 0,05$]. Eğitim durumu değişkenine göre Mardin’in tarihi ve turistik yerlerini gezmeden önce bilgi edinme durumuna baktığımızda, lisans mezunu grubun %70’i (n=7), önlisans mezunu grubun %63,6’sı (n=28),lise mezunu grubun %57,8’i (n=63) tarihi ve turistik yerlerini gezmeden önce bilgi edinmeyi tercih ederken, okuryazar olmayan grubun ise ancak %33,3’ü (n=6) Mardin’ tarihi ve turistik yerlerini gezmeden önce bilgi edinmeyi tercih etmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça bu konudaki bilincin de arttığı düşünülmektedir.

Tablo 44. Mardin’in Tarihi Ve Turistik Yerlerini Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Durumunun Mardin’de Bulunma Süresine Göre Dağılımı

	Doğumdan beri	1 yıldan az	1-2 yıl	3-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	15 yıldan fazla
--	---------------	-------------	---------	---------	----------	-----------	-----------------

	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	97	(54,8)	18	(42,9)	14	(60,9)	11	(47,8)	10	(41,7)	6	(50)	19	(61,3)
Hayır	80	(45,2)	24	(57,1)	9	(39,1)	12	(52,2)	14	(58,3)	6	(50)	12	(38,7)
Toplam	177	100	42	100	23	100	23	100	24	100	12	100	31	100

Görüşülen yetişkinlerden en az oranla 6-10 arası yaşayan grup %41,7 ile 1 yıldan az süredir yaşayan grubun %42,9 ile tarihi ve turistik yerleri gezmeden önce bilgi edindikleri görülmektedir. Bu grup dışında kalan bütün gruplarının %50'nin üstünde oranlarla daha fazla bilgi edindikleri tabloda görülmektedir. Mardin'deki yaşam süresi ile tarihi ve turistik yerleri gezmeden önce bilgi edinme bilincinin farklılık gösterdiği 15 yıl ve daha fazla yaşayan grubun daha çok tarihi turistik yerler hakkında daha fazla bilgi edindikleri düşünülmektedir.

Tablo 45. Mardin'in Tarihi ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinilen Kaynak Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Kitaplardan	40	12
İnternette	78	23,5
Rehberlerden	40	12
Aile, arkadaş veya çevreden	127	38,3

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin %38,3'lük oranla çoğunluğu bilgi kaynağı olarak aile, arkadaş ve çevreden edindiklerini ve %23,5'i ise interneti kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 46. Mardin'in Tarihi Ve Turistik Yerleri Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Kaynağının Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Kitaplardan	13	7,2	27	17,9
İnternette	32	17,7	46	30,5
Rehberlerden	21	11,6	19	12,6

Kitaplardan	0	2 (5,3)	2 (5,7)	15 (13,8)	5 (11,4)	11 (14,1)	5 (50)
İnternetten	3 (16,7)	6 (15,8)	8 (22,9)	26 (23,9)	12 (27,3)	16 (20,5)	7 (70)
Rehberlerden	0	0	5 (14,3)	16 (14,7)	3 (6,8)	12 (15,4)	4 (40)
Aile, arkadaş veya çevreden	4 (22,2)	11 (28,9)	16 (45,7)	43 (39,4)	19 (43,2)	32 (41)	2 (20)

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin eğitim düzeyinin bilgi edinme kaynağını oldukça fazla etkilediği düşünülmektedir. Yüksek lisans mezunlarının bilinç gerektiren kaynaklardan %50'si kitap, %70'i internet ve %40'ı rehberleri en yüksek oranlarla kullandıkları görülmektedir. %20'si Aile, arkadaş ve çevreden daha az bilgi edindikleri tabloda en az oranla görülmektedir. Okuryazar olmayan grubun kitapları ve rehberleri hiç kullanmaması ile interneti de %16,7 oranında az da olsa kullanmaları eğitimin bilinç üzerine ne kadar çok etkili olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 49. Mardin'in Tarihi Ve Turistik Yerlerini Gezmeden Önce Tarihleri Hakkında Bilgi Edinme Kaynağının Mardin'de Bulunma Süresine Göre Dağılımı

	Doğumdan beri		1 yıldan az		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kitaplardan	22	(12,4)	1	(2,4)	4	(17,4)	2	(8,7)	2	(8,3)	0		9	(29)
İnternetten	39	(22)	6	(14,3)	5	(21,7)	6	(26,1)	6	(25)	6	(50)	10	(32,3)
Rehberlerden	16	(9)	9	(21,4)	5	(21,7)	3	(13)	4	(16,7)	1	(8,3)	2	(6,5)
Aile, arkadaş veya çevreden	75	(42,4)	14	(33,3)	9	(39,1)	7	(30,4)	8	(33,3)	3	(25)	11	(35,5)

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin Mardin'deki yaşam süresi ile bilgi edinme kaynağı arasında bir farklılık olmadığı düşünülmektedir. Bütün yaşam sürelerinin bilgi edinme konusunda yetersiz kaldığı tabloda görülmektedir. Doğduğundan beri Mardin'de yaşayanlar %42,2 ile aile, arkadaş ve çevreden bilgi edinmeyi tercih ederken, 11-15 yıl arası yaşayan grubun en yüksek oranla %50 ile interneti kullanması ve kitaplardan hiç yararlanmaması ilginç bir sonuç olarak görülmekte, okuryazar olmayan grubun bu yaş grubunda yoğun olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 50. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü Ve CD'si Olduğunu Bilme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	117	35,2
Hayır	215	64,8
Toplam	332	100

Mardin Valiliği ve Turizm İl Müdürlüğü'nün birlikte hazırladığı tanıtım CD'si ve broşürü isteyen herkese ücretsiz olarak verilmektedir. Görüşülen yetişkinlerin bu tanıtım materyallerinden haberdar olma durumuna baktığımızda %64,8'lik oranla bilmedikleri görülmektedir.

Tablo 51. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü ve CD'sini Bilmenin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Kadın		Erkek		χ^2	sd	P
	f	%	f	%			
Evet	51	28,2	66	43,7	8,702	1	,003
Hayır	130	71,8	85	56,3			
Toplam	181	100	151	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2 (1)=8,702$, $p < 0,05$]. Cinsiyet değişkenine göre Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilme durumuna baktığımızda, kadınların %28,2'si (n=51) erkeklerin ise %43,7'si (n=66) Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bildiklerini söylemişlerdir. Kadınların %71,8'i ile erkeklerin de %56,3'ü Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım CD'si ve broşüründen haberdar olmadıklarını dile getirmişlerdir. Kadınların bu konuda daha az bilgi sahibi olmasının sebebi olarak dışarı yaşamı ile daha az ilişkili olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 52. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü ve CD'sini Bilmenin Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	17-27yaş		28-37yaş		38-47yaş		48-57yaş		58 + yaş		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Evet	43	25,9	43	42,6	16	44,4	9	75	6	35,3			

Hayır	123	74,1	58	57,4	20	55,6	3	25	11	64,7	18,370	4	.001
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, yaş değişkeni ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(4)=18,370$, $p < 0,05$]. Yaş değişkenine göre Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilme durumuna baktığımızda, 48-57 yaş grubunun %75'i (n=9) 38-47 yaş grubunun %44,4'ü (n=16) ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sini biliyorken, 17-27 yaş grubundakilerin ise ancak %25,9'u (n=43) ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilmektedir. 18-27 yaş grubunun bu konuda en az bilgiye sahip olması genç yaş grubun tarihi konularla en az uğraştığını düşündürmektedir.

Tablo 53. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü ve CD'sini Bilmenin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Okuryazar değil	2	11,1	16	88,9	18	100	32,819	6	,000
İlkokul	7	18,4	31	81,6	38	100			
Ortaokul	9	25,7	26	74,3	35	100			
Lise	36	33	73	67	113	100			
Önlisans	30	68,2	14	31,8	44	100			
Lisans	28	35,9	50	64,1	78	100			
Yüksek lisans	5	50	5	50	10	100			
Toplam	117	35,2	215	64,8	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=32,819$, $p < 0,05$]. Eğitim durumu değişkenine göre Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilme durumuna baktığımızda, önlisans mezunu grubun %68,2'si (n=30), yüksek lisans mezunu grubun %50'si (n=5), lisans mezunu grubun %35,9'u (n=28) Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sini bilirken, okuryazar olmayan grubun ise ancak %11,1'i (n=2) Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sini bilmektedir. Bu sonuç eğitimin bilinç üzerindeki etkisini göstermektedir.

Tablo 54. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü ve CD'sini Bilmenin Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Doğduğumdan beri	70	39,5	107	60,5	177	100	24,050	6	,001
1 yıldan az	8	19	34	81	89	100			
1-2 yıl	3	13	20	87	23	100			
3-5 yıl	5	21,7	18	78,3	23	100			
6-10 yıl	6	25	18	75	24	100			
11-15 yıl	7	58,3	5	41,7	12	100			
15 yıldan fazla	18	58,1	13	41,9	31	100			
Toplam	117	35,2	215	64,8	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, Mardin'deki yaşam süresi değişkeni ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=24,050$, $p < 0,05$]. Mardin'deki yaşam süresi değişkenine göre Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilme durumuna baktığımızda, 11-15 yıl arası yaşayan grubun %58,3'ü (n=7), 11-15 yıl arası yaşayan grubun %58,1'i (n=18), doğduğundan beri yaşayan grubun %39,5'i (n=70) Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bildikleri, 1-2 yıl yaşayan gruptakilerin ise ancak %13'ü (n=3) Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilmektedir. Görüşülen yetişkinlerin Mardin'deki yaşam süreleri arttıkça Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si bilmelerinin arttığı görülmektedir.

Tablo 55. Mardin'e Tarih Boyunca Hükmeden Uygarlıkları Bilme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Subariler	15	4,5
Akadlar	53	16
Elamlılar	33	9,9
Babiller	78	23,5
Hititler	73	22
Asurlular	112	33,7
Aramiler	33	9,9
Medler	74	22,3
Persler	83	25

Hamdaniler	22	6,6
Sasaniler	46	13,9
Mervaniler	37	11,1
Artukoğulları	244	73,5
Eyyubiler	62	18,7
Harzemşahlar	33	9,9
Anadolu Selçukluları	99	29,8
Karakoyunlular	53	16
Akkoyunlular	77	23,2
Safaviler	35	1,5
Osmanlı İmparatorluğu	201	60,5
Türkiye Cumhuriyeti	217	65,4

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Mardin'e tarih boyunca hükmeden uygarlıklara problem kısmında geniş bir şekilde değinilmiştir. Görüşülen yetişkinlerin en yüksek oranla %73,5'i Artukoğulları'nın, en az oranla da %1,5 ile Safaviler'in hükmettiğini bildiklerini söylemişlerdir. Mardin'e en uzun süre 300 yıl kadar Artukoğulları hükmetmiştir.

Tablo 56. Mardin'e Tarih Boyunca Hükmeden Uygarlıkları Bilme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Subariler	5	2,8	10	6,6
Akadlar	21	11,6	32	21,2
Elamlılar	15	8,3	18	11,9
Babiller	37	20,4	41	27,2
Hititler	33	18,2	40	26,5
Asurlular	54	29,8	58	38,4
Aramiler	12	6,6	21	13,9
Medler	25	13,8	49	32,5
Persler	29	16	54	35,8
Hamdaniler	6	3,3	16	10,6
Sasaniler	17	9,4	29	19,2
Mervaniler	10	5,5	27	17,9
Artukoğulları	120	66,3	124	82,1
Eyyubiler	23	12,7	39	25,8

Harzemşahlar	17	9,4	16	10,6
Anadolu Selçukluları	45	24,9	54	35,8
Karakoyunlular	21	11,6	32	21,2
Akkoyunlular	27	14,9	50	33,1
Safaviler	12	6,6	23	15,2
Osmanlı İmparatorluğu	103	56,9	98	64,9
Türkiye Cumhuriyeti	110	60,8	107	70,9

Görüşülen kadınların Mardin'e tarih boyunca hükmeden uygarlıkları bilme durumuna baktığımızda %66,3'lük oranla en fazla Artukoğullarını, %60,8 ile Türkiye Cumhuriyetini, %56,9'la Osmanlı imparatorluğunu ve en az oranla %2,8 ile Subarileri bildiklerini söylemişlerdir.

Görüşülen erkeklerin Mardin'e tarih boyunca hükmeden uygarlıkları bilme durumuna baktığımızda kadınlarla aynı şekilde %82,1'lik oranla en fazla Artukoğullarını, %70,9 ile Türkiye Cumhuriyetini, %64,9'la Osmanlı imparatorluğunu ve en az oranla %6,6 ile Subarileri bildiklerini söylemişlerdir.

Kadınların daha çok kulaktan dolma bilgilere, erkeklerin ise daha çok görerek veya okuyarak bu bilgiyi edindiği düşünülmektedir.

Tablo 57. Mardin'e Tarih Boyunca Hükmeden Uygarlıkları Bilme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Subariler	3	1,8	6	5,9	2	5,6	2	16,7	2	11,8
Akadlar	26	15,7	17	16,8	6	16,7	3	25	1	5,9
Elamlılar	16	9,6	11	10,9	3	8,3	1	8,3	2	11,8
Babiller	34	20,5	27	26,7	9	25	3	25	5	29,4
Hititler	38	22,9	19	18,8	10	27,8	4	33,3	2	11,8
Asurlular	55	33,1	39	38,6	9	25	4	33,3	5	29,4
Aramiler	12	7,2	13	12,9	5	13,9	2	16,7	1	5,9
Medler	35	21,1	24	23,8	9	25	2	16,7	4	23,5
Persler	36	21,7	33	32,7	8	22,2	3	25	3	17,6
Hamdaniler	3	1,8	11	10,9	3	8,3	2	16,7	3	17,6
Sasaniler	22	13,3	16	15,8	5	13,9	1	8,3	2	11,8
Mervaniler	11	6,6	12	11,9	8	22,2	3	25	3	17,6

Artukoğulları	117	70,5	76	75,2	28	77,8	12	100	11	64,7
Eyyubiler	26	15,7	20	19,8	11	30,6	1	8,3	4	23,5
Harzemşahlar	18	10,8	8	7,9	4	11,1	1	8,3	2	11,8
Anadolu Selçukluları	46	27,7	32	31,7	10	27,8	5	41,7	6	35,3
Karakoyunlular	19	11,4	20	19,8	6	16,7	3	25	5	29,4
Akkoyunlular	28	16,9	32	31,7	7	19,4	7	58,3	3	17,6
Safaviler	17	10,2	12	11,9	2	5,6	2	16,7	2	11,8
Osmanlı İmparatorluğu	91	54,8	71	70,3	20	55,6	8	66,7	11	64,7
Türkiye Cumhuriyeti	93	56	77	76,2	25	69,4	9	75	13	76,5

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerden tüm yaş gruplarının genel olarak Mardin'e tarih boyunca hükmeden uygarlıklar konusunda bilgiye sahip olduğu tabloda görülmektedir. 28-37 yaş grubunun bu konuda genel olarak daha yüksek oranlarla bilgi sahibi olması üniversite yıllarından yeni çıkmalarına ve bilgilerinin henüz taze olmasına bağlanmaktadır. 58 yaş ve üstü grubun bilgisinin azımsanmayacak düzeyde olması yılların birikimi olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 58. Mardin'e Tarih Boyunca Hükmeden Uygarlıkları Bilmelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil		İlkokul		Orta Okul		Lise		Ön lisans		Lisans		Yüksek lisans	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Subariler	1	5,6	2	5,3	2	5,7	1	0,9	2	4,5	5	6,4	2	20
Akadlar	0		3	7,9	3	8,6	19	17,4	6	13,6	19	24,4	3	30
Elamlılar	0		2	5,3	1	2,9	10	9,2	5	11,4	10	12,8	5	50
Babiller	2	11,1	2	5,3	8	22,9	29	26,6	14	31,8	20	25,6	3	30
Hititler	1	5,6	6	15,8	5	14,3	27	24,8	12	27,3	17	21,8	5	50
Asurlular	3	16,7	6	15,8	6	17,1	43	39,4	18	40,9	31	39,7	5	50
Aramiler	1	5,6	1	2,6	1	2,9	9	8,3	3	6,8	15	19,2	3	30
Medler	0		6	15,8	2	5,7	28	25,7	7	15,9	23	29,5	8	80
Persler	1	5,6	1	2,6	3	8,6	32	29,4	10	22,7	28	35,9	8	80
Hamdaniler	1	5,6	2	5,3	2	5,7	6	5,5	3	6,8	8	10,3	0	
Sasaniler	0		1	2,6	2	5,7	15	13,8	8	18,2	16	20,5	4	40

Mervaniler	0	3	7,9	2	5,7	12	11	2	4,5	14	17,9	4	40	
Artukoğulları	5	27,8	21	55,3	18	51,4	88	80,7	36	81,8	66	84,6	10	100
Eyyubiler	2	11,1	2	5,3	2	5,7	19	17,4	13	29,5	17	21,8	7	70
Harzemşahlar	0		1	2,6	4	11,4	13	11,9	3	6,8	9	11,5	3	30
Anadolu Selçukluları	0		8	21,1	8	22,9	34	31,2	12	27,3	31	39,7	6	60
Karakoyunlular	1	5,6	5	13,2	5	14,3	18	16,5	7	15,9	14	17,9	3	30
Akkoyunlular	0		4	10,5	7	20	22	20,2	14	31,8	24	30,8	6	60
Safaviler	0		2	5,3	2	5,7	6	5,5	5	11,4	15	19,2	5	50
Osmanlı İmparatorluğu	10	55,6	20	52,6	21	60	67	61,5	25	56,8	49	62,8	9	90
Türkiye Cumhuriyeti	12	66,7	26	68,4	28	80	69	63,3	25	56,8	48	61,5	9	90

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerden lisansüstü eğitim düzeyindeki grubun Mardin'e tarih boyunca hükmeden uygarlıklar konusunda bilgisinin yüksek yüzdelerde olduğu tabloda görülmektedir. Okuryazar olmayan grubunda tam tersi bilgi düzeyinin çok düşük yüzdelerde olduğu tabloda görülmektedir. Eğitim düzeyinin bu konuda oldukça etkili olduğu, eğitimin tarih konusunda yüksek bir bilinç oluşturduğu düşünülmektedir.

Tablo 59. Mardin'e Tarih Boyunca Hükmeden Uygarlıkları Bilme Durumunun Mardin'de Bulunma Süresine Göre Dağılımı

	Doğumdan beri		1 yıldan az		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Subariler	8	(4,5)	1	(2,4)	0		1	(4,3)	1	(4,2)	0		4	(12,9)
Akadlar	28	(15,8)	2	(4,8)	5	(21,7)	4	(17,4)	4	(16,7)	2	(16,7)	8	(25,8)
Elamlılar	18	(10,2)	2	(4,8)	2	(8,7)	1	(4,3)	4	(16,7)	1	(8,3)	5	(16,1)
Babiller	42	(23,7)	4	(9,5)	2	(8,7)	8	(34,8)	9	(37,5)	3	(25)	10	(32,3)
Hititler	40	(22,6)	6	(14,3)	3	(13)	9	(39,1)	5	(20,8)	2	(16,7)	8	(25,8)
Asurlular	64	(36,2)	8	(19)	6	(26,1)	8	(34,8)	9	(37,5)	5	(41,7)	12	(38,7)
Aramiler	13	(7,3)	2	(4,8)	1	(4,3)	4	(17,4)	5	(20,8)	2	(16,7)	6	(19,4)
Medler	33	(18,6)	5	(11,9)	6	(26,1)	5	(21,7)	8	(33,3)	4	(33,3)	13	(41,9)
Persler	41	(23,2)	7	(16,7)	7	(30,4)	9	(39,1)	6	(25)	2	(16,7)	11	(35,5)
Hamdaniler	8	(4,5)	0		0		2	(8,7)	2	(8,3)	2	(16,7)	8	(25,8)
Sasaniler	26	(14,7)	1	(2,4)	5	(21,7)	1	(4,3)	4	(16,7)	1	(8,3)	8	(25,8)
Mervaniler	14	(7,9)	1	(2,4)	3	(13)	5	(21,7)	5	(20,8)	0		9	(29)

Artukoğulları	124(70,1)	27(64,3)	19 (82,6)	17(73,9)	19(79,2)	11(91,7)	27(87,1)
Eyyubiler	30 (16,9)	4 (9,5)	5 (21,7)	2 (8,7)	7 (29,2)	2 (16,7)	12(38,7)
Harzemşahlar	19 (10,7)	3 (7,1)	5 (21,7)	1 (4,3)	3 (12,5)	0	2 (6,5)
Anadolu	54 (30,5)	10(23,8)	7 8(30,4)	8 (34,8)	7 (29,2)	3 (25)	10(32,3)
Selçuklular							
Karakoyunlular	29 (16,4)	2 (4,8)	2 (8,7)	5 (21,7)	4 (16,7)	2 (16,7)	9 (29)
Akkoyunlular	44 (24,9)	6 (14,3)	6 (26,1)	5 (21,7)	7 (29,2)	1 (8,3)	8 (25,8)
Safaviler	15 (8,5)	5 (11,9)	5 (21,7)	1 (4,3)	3 (12,5)	1 (8,3)	5 (16,1)
Osmanlı	116(65,5)	20(46,7)	15(65,2)	13(56,5)	14(58,3)	8 (66,7)	15(48,4)
İmparatorluğu							
Türkiye	120(67,8)	22(52,4)	14(60,9)	13(56,5)	16(66,7)	9 (75)	23(74,2)
Cumhuriyeti							

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin Mardin'deki yaşam süreleri uzadıkça tarih boyunca hükmeden uygarlıklar konusundaki bilgilerinin arttığı tabloda görülmektedir. Doğduğundan beri Mardin'de yaşayan grubun bu konuda bilgisinin daha az olması bu konu ile ilgilenmedikleri ve bu konuda tarihi kaynaklara ulaşmadıklarını düşündürmektedir.

Tarihi ve kültürel yerlerin eğitsel değeri hakkındaki fikirlerine ilişkin yorumlar

Görüşülen yetişkinlerin bu konudaki görüşleri, “ Tarihi ve kültürel yerlerin eğitsel değeri hakkında bilginiz varsa, kısaca yazar mısınız?” sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edilerek aşağıda özetlenmiştir.

- *Elbette var insanı düşündürmesi yeter ve daha önceki insanların yaşama biçimi ve günümüz arasında karşılaştırma yapmamıza neden oluyor (G, K: 8).*
- *Tarihi ve kültürel yerlerin çocuklarımızın tarihlerini bilmeleri bakımından önemlidir (G, K:33).*
- *Tarihi ve kültürel yerler geçmişe dair bilgiler taşır. Tarihi ve kültürel açıdan yeni nesillere bilgi verme açısından önemlidir (G, E:48).*
- *İnsanın geçmişini ve ecdadının ne koşullarda yaşadığını bilirse hayatına birçok anlam kazandırır (G, E:80).*
- *Tarihi ve kültürel yerler insanlar için çok önemlidir bana göre. Çünkü o tarihi yerler bizim kültürümüzü, gelenek ve göreneklerimizi ve tarihimizi yansıtır. Tarihini bilmeyen ve korumayan bir millet olmayalım (G, K:122).*
- *Mevcut bilgilerinizin daha somut hale getirmenize yardımcı olur (G, E:189).*

- *Nereden geldiğimizi görmemizi ve gelecek nesillere tarihi ve kültürlerinin nereden geldiğini görmelerini sağlar (G, E:241).*
- *Kiliseler sayesinde empati kurabilir ve tarihsel yaşamlarını, inanç değerlerini anlayabiliriz. Camilerde yine aynı şekilde ve buna ek olarak tarihi ve mimari özelliklerini görür, nelere önem verildiğini anlamamızı sağlarlar (G, E: 298).*
- *Deyrulzafaran Manastırının dünyada asırlık bir geçmişi olduğu, medreselerin ise eskiden bilim adamları, din adamlarını yetiştirildiği yer olarak bilinmektedir (G, K:320)*
- Tarihi ve kültürel yerlerin önceki insanların yaşamları ile günümüz insanların yaşantıları arasında köprü görevi görerek karşılaştırma imkanı sağladığı, geçmiş hakkında bilgi verdiği, tarihi ve kültürel açıdan yeni nesillere bilgi aktardığı, tarihi ve kültürel yerlerin bilim merkezleri olarak kullanıldığı, mimari özellikleri hakkında bilgi sağladığı ve soyut bilgilerin somut hale gelmesini sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Mardin'deki tarihi ve kültürel yapıların bazıları müze, sergi salonu ve kütüphane gibi eğitim ve kültür alanlarına, bazıları da otel ve restoran gibi hizmet alanlarına dönüştürülmüş olması katılımcıların olumlu yönde değerlendirme yapmalarına neden olmuştur.

C- Tarihi Ve Kültürel Mirası Tanıtma Boyutu İle İlgili Bulgular

Bu bölümde tarihi ve kültürel mirası tanıtma boyutu ile ilgili bulgular cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve Mardin'deki yaşam süresine göre tablolar halinde verilmektedir.

Tablo 60. Mardin'in Tarihi Ve Kültürel Yerleri Ziyaret Etme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	251	75,6
Hayır	81	24,4
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin büyük çoğunluğu %75,6'lık oranla tarihi ve kültürel yerleri ziyaret ettiklerini ancak %24,4'ü de tarihi ve kültürel yerleri ziyaret etmediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 61. Mardin'in Tarihi Ve Kültürel Yerlerini Ziyaret Etmenin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Kadın		erkek		X ²	sd	P
	f	%	f	%			
Evet	126	69,6	125	82,8	7,739	1	,005
Hayır	55	30,4	26	17,2			
Toplam	181	100	151	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret etme durumu arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [X² (1)=7,739, p <0,05]. Cinsiyet değişkenine göre Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret etme durumuna baktığımızda, kadınların %69,6'sı (n=126) erkeklerin ise %82,8'si (n=125) Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret ettiklerini söylemişlerdir. Bu durum cinsiyete göre farklılık göstermekte, erkek yetişkinler kadınlardan daha fazla ziyaret etmektedir.

Tablo 62. Mardin'deki Tarihi Yerleri Ziyaret Etme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	112	(67,5)	85	(84,2)	29	(80,6)	11	(91,7)	14	(82,4)
Hayır	54	(32,5)	16	(15,8)	7	(19,4)	1	(8,3)	3	(17,6)
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100

Görüşülen yetişkinlerden bütün yaş grupları yüksek oranlarla tarihi ve kültürel yerleri ziyaret ettiklerini söylemişlerdir. En yüksek oranla %91,7 ile 48-57 yaş grubu ve en az oranla da %67,5 ile 18-27 yaş grubu tarihi ve kültürel yerleri ziyaret etmişlerdir. Orta yaş gurubunun bu konuda daha duyarlı oldukları daha genç grubun bu konuda daha az bilinçli davrandıkları düşünülmektedir. Tarihi ve kültürel yerleri ziyaret etmenini yaşa göre farklılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 63. Mardin'deki Tarihi Yerleri Ziyaret Etmelerinin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Okuryazar değil	12	66,7	6	33,3	18	100	58,933	6	,000
İlkokul	24	63,2	14	36,8	38	100			
Ortaokul	29	82,9	6	17,1	35	100			
Lise	90	82,6	19	17,6	109	100			
Önlisans	32	72,7	12	27,3	44	100			
Lisans	55	70,5	23	29,5	78	100			
Yüksek lisans	9	90	1	10	10	100			
Toplam	251	75,6	81	24,4	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret etme durumu arasında. 05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=58,933$, $p < 0,05$]. Eğitim durumu değişkenine göre Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret etme durumuna baktığımızda, yüksek lisans mezunu grubun %90'ı (n=9), ortaokul mezunu grubun %82,9'u (n=29), lise mezunu grubun %82,6'sı (n=90) Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret ederken, önlisans mezunu grubun ise ancak %72,7'si (n=32) ve lisans mezunu grubun %70,5'i (n=55) Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret edebilmişlerdir. Görüşülen yetişkinlerin tarihi ve kültürel yerleri ziyaret etmesinde eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği düşünülmektedir.

Tablo 64. Mardin'deki Tarihi Yerleri Ziyaret Etmelerinin Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı

	Doğumda		1 yıldan		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
	n	beri	n	beri	n	beri	n	beri	n	beri	n	beri	n	beri
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	149	(84,2)	13	(31)	15	(65,2)	16	(69,6)	20	(83,3)	11	(91,7)	27	(87,1)
Hayır	28	(15,8)	29	(69)	8	(34,8)	7	(30,4)	4	(16,7)	1	(8,3)	4	(12,9)
Toplam	177	100	42	100	23	100	23	100	24	100	12	100	31	100

Görüşülen yetişkinlerin Mardin'deki yaşam süresi uzadıkça tarihi ve kültürel yerleri ziyaret etme oranı artmaktadır. 1 yıldan az süredir Mardin'de yaşayan

yetişkinler en az oranla %31 ile en yüksek oranla 11-15 yıldır yaşayanlar %91,7 ile tarihi ve kültürel yerleri ziyaret ettiklerini ifade etmişlerdir. En yüksek oranı %87,1 ile 15 yıldan fazla yaşayanlar ve %84,2 ile doğduğundan beri Mardin'de yaşayanlar takip etmektedir. Mardin'deki yaşam süresi uzadıkça tarihi ve kültürel yerleri ziyaret etme bilincinin ve tarihi yerleri görme merakının geliştiği düşünülmektedir.

Tablo 65. Mardin'i Tanımayan Konukları Geldiğinde Tarihi Ve Kültürel Yerleri Ziyarete Götürme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	219	66
Hayır	113	34
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %66'sı bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde, tarihi ve kültürel yerleri ziyarete götürdüklerini ancak %34'ü bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde, tarihi ve kültürel yerleri ziyarete götürmediklerini söylemişlerdir.

Tablo 66. Bölgeyi Tanımayan Konukları Geldiğinde Tarihi ve Turistik Yerlere Götürme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

		Frekans (f)	Yüzde %
Kadın	Evet	113	62,4
	Hayır	68	38,6
Erkek	Evet	106	70,2
	Hayır	45	29,8
Toplam(N)		332	100

Görüşülen yetişkin kadınların %62,4'ü, erkeklerin de %70,2'si bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde, tarihi ve kültürel yerleri ziyarete götürdüklerini söylemişlerdir. Bu durum cinsiyete göre çok büyük farklılık göstermemekle birlikte, erkeklerin bu konuda daha bilinçli davrandıkları düşünülmektedir.

Tablo 67. Bölgeyi Tanımayan Konukları Geldiğinde Tarihi Ve Turistik Yerlere Götürmenin Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	17-27yaş		28-37yaş		38-47yaş		48-57yaş		58 + yaş		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Evet	94	56,6	78	77,2	23	63,9	11	91,7	13	76,5			

Hayır	72	43,4	23	22,8	13	36,1	1	8,3	4	23,5	16,590	4	.002
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, yaş değişkeni ile bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [χ^2 (4)=16,590, $p < 0,05$]. Yaş değişkenine göre bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürme durumuna baktığımızda, 48-57 yaş grubunun %91,7'si (n=11) 28-37 yaş grubunun %77,2'si (n=78), 58 yaş ve üzeri grubun %76,5'i (n=13) bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürüyorken, ancak 38-47 yaş grubundakilerin ise %63,9'u (n=23) ve 18-27 yaş grubunun %56,6'sı (n=94) bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürmektedir.

Tablo 68. Bölgeyi Tanımayan Konukları Geldiğinde Tarihi Ve Turistik Yerlere Götürmenin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Okuryazar değil	11	61,1	7	38,8	18	100	16,590	6	,002
İlkokul	17	44,7	21	55,3	38	100			
Ortaokul	23	65,7	12	34,3	35	100			
Lise	75	68,8	34	31,2	109	100			
Önlisans	29	65,9	15	34,1	44	100			
Lisans	54	69,2	24	60,8	78	100			
Yüksek lisans	10	100	0	0	10	100			
Toplam	219	66	113	34	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=16,590$, $p < 0,05$]. Eğitim durumu değişkenine göre bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürme durumuna baktığımızda, yüksek lisans mezunu grubun %100'ü (n=10), lisans mezunu grubun %69,2'si (n=54), lise mezunu grubun %68,8'i (n=75), önlisans mezunu grubun %65,9'u (n=29), ortaokul mezunu grubun %65,7'si (n=23), bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürürken ancak okuryazar olmayan grubun %61,1'i (n=11) ve ilkokul mezunu grubun %44,7'si (n=17) bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürmüşlerdir.

Tablo 69. Bölgeyi Tanımayan Konukları Geldiğinde Tarihi Ve Turistik Yerlere Götürmenin Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Doğduğumdan beri	124	70,1	53	29,9	177	100	30,698	6	,000
1 yıldan az	14	33,3	28	66,7	42	100			
1-2 yıl	15	65,2	8	34,8	23	100			
3-5 yıl	12	52,2	11	47,8	23	100			
6-10 yıl	21	87,5	3	12,5	24	100			
11-15 yıl	10	83,3	2	16,7	12	100			
15 yıldan fazla	23	74,2	8	25,8	31	100			
Toplam	219	66	113	34	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, Mardin'deki yaşam süresi değişkeni ile bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=30,698$, $p < 0,05$]. Mardin'deki yaşam süresi değişkenine göre bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürme durumuna baktığımızda, 6-10 yıl arası yaşayan grubun %87,5'i (n=21), 11-15 yıl arası yaşayan grubun %83,3'ü (n=10), 15 yıldan fazla yaşayan grubun %74,2'si (n=23), doğduğundan beri yaşayan grubun %70,1'i (n=124) bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürdüklerini, 1-2 yıl yaşayan gruptakilerin ise ancak %33,3'ü (n=14) bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürmektedir.

Tablo 70. Mardin'i Tanımayan Biri Mardin'in Gezilecek Ve Görülecek Yerleri İçin Bilgi İsteme Durumunda Verilen Yanıtların Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Bu konuda ona yardım edemiyorum	122	36,7
Sorusuna doyurucu bilgiler veriyorum	124	37,3
Turizm danışma bürosuna yönlendiriyorum	51	15,4
Mardin kent müzesine yönlendiriyorum	48	14,5
Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini tavsiye ederim	51	15,4

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerden Mardin dışından gelen yerli veya yabancı biri Mardin'in gezilecek ve görülecek yerleri konusunda bilgi istediğinde; %37,3 ile sorusuna doyurucu bilgiler verdiğini, %36,7 ile bu konuda ona yardım edemediğini, %15,4 ile

turizm danışma bürosuna yönlendiğini ve Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini tavsiye ettiğini, %14,5 ile Mardin kent müzesine yönlendirdiğini söylemişlerdir.

Tablo 71. Mardin'i Tanımayan Birinin Mardin'in Gezilecek Ve Görülecek Yerleri Konusunda Bilgi İstedğinde Verilen Yanıtın Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Bu konuda ona yardım edemiyorum	72	39,8	50	33,1
Sorusuna doyurucu bilgiler veriyorum	54	29,8	70	46,4
Turizm danışma bürosuna yönlendiriyorum	26	14,4	25	16,6
Mardin kent müzesine yönlendiriyorum	22	12,2	26	17,2
Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini tavsiye ederim	30	16,6	21	13,9

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen kadınların en yüksek oranla %39,8 ile Mardin dışından gelen yerli ve yabancı biri ile karşılaştığında, Mardin'in gezilecek ve görülecek yerleri konusunda bilgi istediğinde ona yardımcı olamadığını ifade ederken, erkeklerin ise en yüksek oranla %46,6 ile sorusuna doyurucu bilgiler verdiğini ifade etmişlerdir. Kadınların tarihi ve kültürel yerler hakkında erkeklere göre daha az bilgiye sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca erkeklerin en az oranla %13,9 ile Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini tavsiye etmesi bu materyaller konusunda yeteri kadar haberdar olmadığını düşündürmektedir. Kadınların da en az oranla %12,2 ile Mardin kent müzesine yönlendirmesi müze konusunda yeteri kadar bilince sahip olmadıklarını düşündürmektedir.

Tablo 72. Mardin'i Tanımayan Birinin Mardin'in Gezilecek Ve Görülecek Yerleri Konusunda Verilen Bilgi Durumunun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bu konuda ona yardım edemiyorum	60	(36,1)	36	(35,6)	16	(44,4)	2	(16,7)	8	(47,1)
Sorusuna doyurucu bilgiler veriyorum	56	(33,7)	45	(44,6)	7	(19,4)	8	(66,7)	8	(47,1)
Turizm danışma bürosuna yönlendiriyorum	31	(18,7)	8	(7,9)	8	(22,2)	2	(16,7)	2	(11,8)

Mardin kent müzesine yönlendiriyorum	27 (16,3)	11 (10,9)	4 (11,1)	3 (25)	3 (17,6)
Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini tavsiye ederim	26 (15,7)	14 (13,9)	6 (16,7)	2 (16,7)	3 (17,6)

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerden 58 yaş ve üzeri grubun %47,1 ile Mardin'in gezilecek ve görülecek yerleri konusunda bilgi istendiğinde yardımcı olamadıklarını söylemeleri onların bu konuda yeteri kadar bilince sahip olmadıklarını düşündürmektedir. 48-57 yaş grubunun %66,7 ile bu konuda sorularına doyurucu bilgi veriyorum cevabıyla en bilinçli yaş grubu olduğu görülmektedir. Turizm danışma bürosuna yönlendirme, Mardin kent müzesine yönlendirme ve Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini tavsiye etme konusunda bütün yaş gruplarının yeteri kadar bilince sahip olmadıkları düşünülmektedir.

Tablo 73. Mardin'i Tanımayan Birinin Mardin'in Gezilecek Ve Görülecek Yerleri Konusunda Bilgi İsteme Durumunun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okuryazar değil		İlkokul		Ortaokul		Lise		Önlisans		Lisans		Yüksek lisans	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bu konuda ona yardım edemiyorum	12(66,7)		20(52,6)		12(34,3)		39(35,8)		17(38,6)		20(52,6)		2 (20)	
Sorusuna doyurucu bilgiler veriyorum	3 (16,7)		9 (23,7)		10(28,6)		39(35,8)		14(31,8)		41(52,6)		8 (80)	
Turizm danışma bürosuna yönlendiriyorum	3 (16,7)		6 (15,8)		4 (11,4)		24 (22)		5 (11,4)		8 (10,3)		1 (10)	
Mardin kent müzesine yönlendiriyorum	2 (11,1)		4 (10,5)		8 (22,9)		20(18,3)		8 (18,2)		6 (7,7)		0	
Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini tavsiye ederim	4 (22,2)		4 (10,5)		3 (8,6)		16(14,7)		13(29,5)		10(12,8)		1 (10)	

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerden Mardin dışından gelen biri Mardin'in gezilecek ve görülecek yerleri konusunda bilgi istediğinde en yüksek oranla %66,7 ile okuryazar olmayan grubun sorularına doyurucu bilgiler veremediği görülmektedir. Bu oranı takip eden en yüksek oranın ise %52,6 ile ilkokul ve lisans mezunları takip etmektedir. Yüksek lisans mezunlarının %80 ile sorusuna doyurucu bilgiler veriyorum demesi eğitim faktörünün bilinç konusunda etkinliğini düşündürmektedir. Turizm danışma bürosuna yönlendirme, Mardin kent müzesine yönlendirme ve Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini tavsiye etme konusunda bütün eğitim düzeyindeki yetişkinlerin yeteri kadar bilince sahip olmadıkları düşünülmektedir.

Tablo 74. Mardin Tanımayan Birinin Mardin'in Gezilecek Ve Görülecek Yerleri Konusunda Bilgi İsteme Durumunun Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı

	Doğumdan beri	1 yıldan az	1-2 yıl	3-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	15 yıldan fazla
	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %
Bu konuda ona yardım edemiyorum	65(36,7)	20(47,6)	7 (30,4)	5 (21,7)	12 (50)	2 (16,7)	11(35,5)
Sorusuna doyurucu bilgiler veriyorum	67(37,9)	8 (19)	10 (43,5)	8 (34,8)	9 (37,5)	6 (50)	16(51,6)
Turizm danışma bürosuna yönlendiriyorum	27(15,3)	8 (19)	5 (21,7)	2 (8,7)	2 (8,3)	0	7 (22,6)
Mardin kent müzesine yönlendiriyorum	28(15,8)	3 (7,1)	4 (17,4)	5 (21,7)	1 (4,2)	1 (8,3)	6 (19,4)
Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini tavsiye ederim	30(19,6)	5 (11,9)	0	5 (21,7)	4 (16,7)	3 (25)	4 (12,9)

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerden Mardin’de 1 yıldan az süre yaşayan grubun %47,6 ile Mardin dışından gelen biri Mardin’in gezilecek ve görülecek yerleri konusunda bilgi istediğinde sorusuna doyurucu bilgiler veremediğini söylemişlerdir. 15 yıldan fazla yaşayan grubun % 51,6 ile sorusuna doyurucu bilgiler veriyorum demesi ve Mardin’deki yaşam süresi uzadıkça bu bilincin daha yüksek olması yaşam süresi ile bilincin geliştiğini düşündürmektedir. Turizm danışma bürosuna yönlendirme, Mardin kent müzesine yönlendirme ve Mardin’in tanıtım broşürü ve CD’sini tavsiye etme konusunda bütün yaşam süresindeki yetişkinlerin yeteri kadar bilince sahip olmadıkları düşünülmektedir.

Tablo 75. Çocuklarını Tarihi Ve Kültürel Mekanlara Ziyarete Götürme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	141	42,5
Hayır	191	57,5
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin çoğu %57,5 ile çocuklarını tarihi ve turistik mekânlara gezmeye götürmediklerini söylemişlerdir.

Tablo 76. Çocuklarını Tarihi Ve Turistik Mekânlara Gezmeye Götürme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

		Frekans (f)	Yüzde %
Kadın	Evet	69	38,1
	Hayır	112	61,9
Erkek	Evet	72	47,7
	Hayır	79	52,3
Toplam (N)		332	100

Görüşülen yetişkin kadınların %61,9’u, erkeklerin ise %52,3’ü çocuklarını tarihi ve turistik mekânlara gezmeye götürmediklerini ifade etmişlerdir. Ebeveynlerde çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götürülmesi gerektiği bilincinin gelişmediği düşünülmektedir.

Tablo 77. Çocuklarını Tarihi Ve Turistik Mekanlara Götürme Durumunun Yaş Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	17-27yaş		28-37yaş		38-47yaş		48-57yaş		58 + yaş		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Evet	39	23,5	59	58,4	22	61,1	9	75	12	70,6	50,794	4	.000
Hayır	127	76,5	42	41,6	14	38,9	3	25	5	29,4			
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, yaş değişkeni ile çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götürme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [χ^2 (4)=50,794, p <0,05]. Yaş değişkenine göre çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götürme durumuna baktığımızda, 48-57 yaş grubunun %75'i (n=9), 58 yaş ve üzeri grubun %70,6'sı (n=12), 38-47 yaş grubunun %61,1'i (n=22) çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götürüyorken, 28-37 yaş grubunun ise ancak %58,4'ü (n=59) ve 18-27 yaş grubunun %23,5'i (n=39) çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götürmektedir. Bu duruma 18-27 yaş grubu yetişkinlerin daha az sayıda çocuk sahibi olmaması yada çocuklarının olmaması veya çocuklarını tarihi yerlere götüremeyecekleri kadar küçük olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 78. Çocuklarını Tarihi Ve Turistik Mekânlara Gezmeye Götürmelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okuryazar değil		İlkokul		Ortaokul		Lise		Ön lisans		Lisans		Yüksek lisans	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	9	(50)	17	(44,7)	15	(42,9)	40	(36,7)	18	(40,9)	36	(46,2)	6	(60)
Hayır	9	(50)	21	(55,3)	20	(57,1)	69	(63,3)	26	(59,1)	42	(53,8)	4	(40)
Toplam	18	100	38	100	35	100	109	100	44	100	78	100	10	100

Görüşülen yetişkinlerin tamamının büyük çoğunlukla çocuklarını tarihi ve turistik mekânlara gezmeye götürme durumuna eğitimin etkili olmadığı görülmektedir. Sadece yüksek lisans mezunlarında %60'lık oranla diğer eğitim düzeyindeki yetişkinlere farkla çocuklarını tarihi ve turistik mekânlara gezmeye götürdükleri görülmektedir. Bu durumun eğitime göre çok büyük farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Tablo 79. Çocuklarını Tarihi Ve Turistik Mekanlara Götürmenin Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Doğduğundan beri	73	41,2	104	58,8	177	100	28,919	6	,000
1 yıldan az	9	21,4	33	78,6	42	100			
1-2 yıl	8	34,8	15	65,2	23	100			
3-5 yıl	6	26,1	17	73,9	23	100			
6-10 yıl	14	58,3	10	41,7	24	100			
11-15 yıl	8	66,7	4	33,3	12	100			
15 yıldan fazla	23	74,2	8	25,8	31	100			
Toplam	141	42,5	191	57,5	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, Mardin'deki yaşam süresi değişkeni ile çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götürme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=28,919$, $p < 0,05$]. Mardin'deki yaşam süresi değişkenine göre çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götürme durumuna baktığımızda, 15 yıldan fazla yaşayan grubun %74,2'si (n=23), 11-15 yıl arası yaşayan grubun %66,7'si (n=8), 6-10 yıl arası yaşayan grubun %58,ü (n=14) çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götördüklerini, doğduğundan beri yaşayan gruptakilerin ise ancak %41,2'si (n=73) çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götürmektedir. Mardin'de yaşam süresi ile çocuklarını tarihi ve turistik mekânlara gezmeye götürme durumunun farklılık gösterdiği doğduğundan beri yaşayan grup dışında kalan gruplarda yaşam süresinin uzaması ile bu oranın arttığı görülmekte, yaşam süresinin bilinç ve merak duygusu oluşturduğu düşünülmektedir.

Tablo 80. Çocuklarının Tarihçi Olmasını İsteme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	140	42,2
Hayır	192	57,8
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %57,8'i çocuğunun tarihçi olmasını istemediklerini, %42,2'si tarihçi olmasını istediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 81. Çocuklarının Tarihçi Olmasını İsteme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

		Frekans (f)	Yüzde %
Kadın	Evet	77	42,5
	Hayır	104	57,5
Erkek	Evet	63	41,7
	Hayır	88	58,3
Toplam (N)		332	100

Görüşülen yetişkin kadınların çoğu %57,5'i, erkeklerin ise %58,3'ü çocuklarının tarihçi olmasını istemediklerini söylemişlerdir. Bunun nedeni olarak günümüz şartlarında iş bulma kaygısı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 82. Çocuklarının Tarihçi Olmasını İsteme Durumunun Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	17-27yaş		28-37yaş		38-47yaş		48-57yaş		58 + yaş		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Evet	55	33,1	45	44,6	21	58,3	10	83,3	9	52,9	18,798	4	.001
Hayır	111	66,9	56	55,4	15	41,7	2	16,1	8	47,1			
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, yaş değişkeni ile çocuklarının tarihçi olmasını isteme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [χ^2 (4)=18,798, $p < 0,05$]. Yaş değişkenine göre çocuklarının tarihçi olmasını isteme durumuna baktığımızda, 48-57 yaş grubunun %83,3'ü (n=10), 38-47 yaş grubunun %58,3'ü (n=21) 58 yaş ve üzeri grubun %52,9'u (n=9), çocuklarının tarihçi olmasını isterken, 28-37 yaş grubunun ise ancak %44,6'sı (n=45) ve 18-27 yaş grubunun %33,1'i (n=55) çocuklarının tarihçi olmasını istemektedir. Bu durum 18-27 yaş grubunun çocuk sahibi olmamalarına ya da daha genç yaş grubunun tarih bilincinin yeterince gelişmediğini düşündürmektedir. 48-57 yaş grubunun çocuklarının genellikle üniversite yaş grubu olması ve bu yaş grubunun daha önceki verilere dayanarak tarih bilincinin daha fazla gelişmiş olmasına bağlanmaktadır.

Tablo 83. Çocuklarının Tarihçi Olmalarını İstemelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur- yazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön lisans	Lisans	Yüksek lisans
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %
Evet	9 (50)	18(47,4)	17(48,6)	47(43,1)	23(52,3)	22(28,2)	4 (40)
Hayır	9 (50)	20(52,6)	18(51,4)	62(56,9)	21(47,7)	56(71,8)	6 (60)
Toplam	18 100	38 100	35 100	109 100	44 100	78 100	10 100

Görüşülen yetişkinlerden ön lisans mezunları %52,3 ile en yüksek oranla çocuklarının tarihçi olmasını istediklerini söylemişlerdir. En yüksek oranla istemeyen grup olarak %71,8 ile lisans mezunlarından oluşmaktadır. Tablo incelendiğinde eğitim durumuna göre çocuğunun tarihçi olmasını isteme arasında doğrudan bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Tablo 84. Çocuklarının Tarihçi Olmalarını İstemelerinin Mardin’de Yaşam Süresine Göre Dağılımı

	Doğumda n beri	1 yıldan az	1-2 yıl	3-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	15 yıldan fazla
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %
Evet	77 (43,5)	15(35,7)	8 (34,8)	10(43,5)	8 (33,3)	7 (58,3)	15(48,4)
Hayır	100(56,5)	27(64,3)	15(65,2)	13(56,5)	16(66,7)	5 (41,7)	16(51,6)
Toplam	177 100	42 100	23 100	23 100	24 100	12 100	31 100

Görüşülen yetişkinlerden Mardin’de yaşam süresine göre 11-15 yıl arası yaşayan grup dışında genel olarak tüm grupların çocuklarının tarihçi olmasını istemedikleri görülmektedir. Mardin’deki yaşam süresine göre çocuklarının tarihçi olmalarını isteme durumunu etkilemediği düşünülmektedir.

Tablo 85. Mardin İle İlgili Olarak Yapılmış Herhangi Bir Sempozyum, Panel vb. Tanıtım Toplantısına Katılma Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	87	26,2
Hayır	245	73,8
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %73,8'i Mardin ile ilgili olarak yapılmış sempozyum, panel vb. tanıtım toplantısına katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Mardin ile ilgili olarak Artuklu Üniversitesi'nin yapmış olduğu, Mardin'in tarihi ve kültürel değerlerinin konu edildiği 2006 yılı "I. Uluslar Arası Mardin Tarihi Sempozyumu", Süryaniler ve diğer kültürlerle etkileşimleri konulu 2012 yılı "I. Uluslar Arası Süryani Sempozyumu", 2002-2004-2006-2010-2013 yıllarında yapılan "İnanç Ve kültür Turizmi Sempozyumu" sempozyumları bulunmaktadır.

Tablo 86. Mardin İle İlgili Yapılmış Olan Sempozyum, Panel vb. Tanıtım Toplantısına Katılmanın Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Kadın		erkek		χ^2	sd	P
	f	%	f	%			
Evet	38	21	49	32,5	5,587	1	,018
Hayır	143	79	102	67,5			
Toplam	181	100	151	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılma durumu arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2 (1)=5,587$, $p < 0,05$]. Cinsiyet değişkenine göre Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılma durumuna baktığımızda, kadınların %79'unun (n=143) erkeklerin ise %67,5'nin (n=102) Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılmadıklarını görülmektedir. Kadınların katılmama oranı erkeklerden daha yüksektir. Her iki grubun oranının yüksek olmasına rağmen, kadınların daha yüksek oranda olmasının kadına biçilen toplumsal rolden, erkeklerin ise vakit ayıramamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 87. Mardin İle İlgili Yapılmış Herhangi Bir Sempozyum, Panel vb. Tanıtım Toplantısına Katılma Durumunun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	41	(24,7)	28	(27,7)	10	(27,8)	5	(41,7)	3	(17,6)
Hayır	125	(75,3)	73	(72,3)	26	(72,2)	7	(58,3)	14	(82,4)
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100

Görüşülen yetişkinlerin tüm yaş gruplarının Mardin ile ilgili olarak yapılmış sempozyum, panel vb. tanıtım toplantısına katılımlarının çok yetersiz olduğu tabloda görülmektedir. En yüksek oranla 58 yaş ve üzeri grup %82,4 ile Mardin ile ilgili olarak yapılmış sempozyum, panel vb. tanıtım toplantısına katılmamıştır. Yaş gruplarının Mardin ile ilgili olarak yapılmış sempozyum, panel vb. tanıtım toplantısına katılma durumunun farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Tablo 88. Mardin İle İlgili Yapılmış Olan Sempozyum, Panel vb. Tanıtım Toplantısına Katılmanın Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam				
	f	%	f	%	f	%			
Okuryazar değil	2	11,1	16	88,9	18	100	38,339	6	,000
İlkokul	3	7,9	35	92,1	38	100			
Ortaokul	7	20	28	80	35	100			
Lise	25	22,9	84	77,1	109	100			
Önlisans	24	54,5	20	45,5	44	100			
Lisans	19	24,4	59	75,6	78	100			
Yüksek lisans	7	70	3	30	10	100			
Toplam	87	26,2	245	73,8	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılma durumu arasında. 05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(6)=38,339$, $p < 0,05$]. Eğitim durumu değişkenine göre Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılma durumu baktığımızda, yüksek lisans mezunu grubun %70'i (n=7), önlisans mezunu grubun %54,5'i (n=24), lisans mezunu grubun %24,4'ü (n=19), Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılmışken, ancak ilkököl mezunu grubun %7,9'u (n=3) ve okuryazar olmayan grubunda %11,1'i (n=2) Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılmışlardır. Katılımın akademik çevre ile sınırlı kaldığı düşünülmektedir.

Tablo 89. Mardin İle İlgili Olan Sempozyum, Panel vb. Tanıtım Toplantısına Katılmanın Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Doğduğumdan beri	56	31,6	121	68,4	177	100	14,037	6	,029
1 yıldan az	3	7,1	39	92,9	42	100			
1-2 yıl	4	17,4	19	82,6	23	100			
3-5 yıl	4	17,4	19	82,6	23	100			
6-10 yıl	9	37,5	15	62,5	24	100			
11-15 yıl	3	25	9	75	12	100			
15 yıldan fazla	8	25,8	23	74,2	31	100			
Toplam	87	42,5	245	57,5	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, Mardin'deki yaşam süresi değişkeni ile Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılma durumu arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=14,037$, $p < 0,05$]. Mardin'deki yaşam süresi değişkenine göre Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılma durumuna baktığımızda, 6-10 yıl arası yaşayan grubun %37,5'i (n=9), doğduğundan beri yaşayan gruptakilerin %31,6'sı (n=56), 15 yıldan fazla yaşayan grubun %25,8'i (n=8) Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katıldıkları, 11-15 yıl arası yaşayan grubun ancak %25'i (n=3) ve 1 yıldan az süre yaşayan grubun ise %7,1'i (n=3) Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katıldıkları görülmektedir. Mardin ile ilgili olarak yapılmış sempozyum, panel vb. tanıtım toplantısına katılma durumunun Mardin'de yaşam süresine göre yeterli düzeyde olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 90. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü Ve CD'sinin Elinde Bulundurması Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	50	15,1
Hayır	282	84,9
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %84,9'u Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurmadıklarını söylemişlerdir.

Tablo 91. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü Ve CD'sini Elinde Bulundurma Durumunun Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Kadın		erkek		χ^2	sd	P
	f	%	f	%			
Evet	20	11	30	19,9	5,004	1	,025
Hayır	161	89	121	80,1			
Toplam	181	100	151	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurma durumu arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2 (1)=5,004$, $p < 0,05$]. Cinsiyet değişkenine göre Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurma durumuna baktığımızda, kadınların %89'unun (n=161) erkeklerin ise %80,1'nin (n=121) Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurmadıkları görülmektedir. Kadınlar erkeklere göre bu konuda daha az ilgili oldukları düşünülmektedir.

Tablo 92. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü Ve CD'si Elinde Bulundurma Durumunun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	18	(10,8)	18	(17,8)	8	(22,2)	3	(25)	3	(17,6)
Hayır	148	(89,2)	83	(82,2)	28	(77,8)	9	(75)	14	(82,4)
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100

Görüşülen bütün yaş grupları yüksek oranlarla Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurmadıklarını söylemişlerdir. En yüksek oranla 48-57 yaş grubu %25 ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurmaktadır. Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurma durumunun yaş grupları açısından farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Tablo 93. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü Ve CD'sini Elinde Bulundurma Durumunun Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Okuryazar değil	1	5,6	17	94,4	18	100	45,170	6	,000
İlkokul	2	5,3	36	94,7	38	100			
Ortaokul	3	8,6	32	91,4	35	100			
Lise	10	9,2	99	90,8	109	100			
Önlisans	20	45,5	24	54,5	44	100			
Lisans	10	12,8	68	87,2	78	100			
Yüksek lisans	4	40	6	60	10	100			
Toplam	50	15,1	282	84,9	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurma durumu arasında. 05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=45,170$, $p < 0,05$]. Eğitim durumu değişkenine göre Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurma durumuna baktığımızda, yüksek lisans mezunu grubun %40'i (n=4) , önlisans mezunu grubun %45,5'i (n=20), lisans mezunu grubun %12,8'i (n=10), Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundururken, ancak ilkokul mezunu grubun %5,3'ü (n=2) ve okuryazar olmayan grubunda %5,6'sı (n=1) Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurmaktadır. Görüşülen yetişkinlerin çoğu eğitim durumu fark etmeksizin Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurmadıklarını söylemişlerdir.

Tablo 94. Mardin Valiliği'nin Hazırladığı Tanıtım Broşürü Ve CD'si Elllerinde Bulundurmalarının Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı

	Doğumda		1 yıldan		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
	n	beri	n	az	n		n		n		n		n	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	31	(17,5)	2	(4,8)	1	(4,3)	2	(8,7)	3	(12,5)	4	(33,3)	7	(22,6)
Hayır	146	(82,5)	40	(95,2)	22	(95,7)	21	(91,3)	21	(87,5)	8	(66,7)	24	(77,4)
Toplam	177	100	42	100	23	100	23	100	23	100	12	100	31	100

Görüşülen yetişkinlerin çoğu Mardin'de yaşam süresi fark etmeksizin Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurmadıklarını söylemişlerdir. En yüksek oranla 11-15 yıl arası yaşayan grup %33,3 ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sini elinde bulundurmaktadır. Mardin

Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurma durumunun Mardin'de yaşam süresine göre farklılık göstermediği düşünülmektedir.

D- Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma Boyutu İle İlgili Bulgular

Bu bölümde tarihi ve kültürel mirası koruma boyutu ile ilgili bulgular cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve Mardin'deki yaşam süresine göre tablolar halinde verilmektedir.

Tablo 95. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Herhangi Bir Kuruma Müracaat Etme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	141	42,5
Hayır	191	57,5
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin çoğu %57,5'luk oranla tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etmezken, ancak %42,5'i tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etmektedir.

Tablo 96. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Herhangi Bir Kuruma Müracaat Etme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

		Frekans (f)	Yüzde %
Kadın	Evet	71	39,2
	Hayır	110	60,8
Erkek	Evet	70	46,4
	Hayır	81	53,6
Toplam (N)		332	100

Görüşülen yetişkin kadınların %60,8'i tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etmezken, erkeklerin ise %56,3'ü herhangi bir kuruma müracaat etmediklerini söylemişlerdir.

Görüşülen yetişkin kadınların sadece %39,2'si tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştığında herhangi bir kuruma müracaat ederken, erkeklerin ise %46,4'ü herhangi bir kuruma müracaat etmektedir.

Tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etme durumunun cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 97. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Herhangi Bir Kuruma Müracaat Etme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	70	(42,2)	39	(38,6)	15	(41,7)	10	(83,3)	7	(41,2)
Hayır	96	(57,8)	62	(61,4)	21	(58,3)	2	(16,7)	10	(58,8)
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100

Görüşülen yetişkinlerin tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etme durumlarına bakıldığında en yüksek oranla %83,3 ile 48-57 yaş aralığındakilerin müracaat ederken, yine en yüksek oranla %61,4 ile 28-37 yaş aralığındakilerin herhangi bir yere müracaat etmemektedir. Herhangi bir kuruma müracaat etmede yaş ortalamalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Bilincin yaşam ile geliştiği ve daha çok yetişkinlerin emeklilik dönemine de denk gelen 48-57 yaş aralığı en fazla müracaat eden grup olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 98. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Herhangi Bir Kuruma Müracaat Etmenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil		İlkokul		Orta Okul		Lise		Ön lisans		Lisans		Yüksek lisans	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	6	(33,3)	10	(26,3)	18	(51,4)	57	(52,3)	16	(36,4)	30	(38,5)	4	(40)
Hayır	12	(66,7)	28	(73,7)	17	(48,6)	52	(47,7)	28	(63,6)	48	(61,5)	6	(60)
Toplam	18	100	38	100	35	100	109	100	44	100	78	100	10	100

Görüşülen yetişkinlerden tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etme durumlarında en yüksek oranla %52,3 ile lise mezunları ve %51,4'le ortaokul mezunları bulunmaktadır. Herhangi bir kuruma müracaat etmeme

durumunda ise en yüksek oranla %73,7 ile ilkokul mezunları yer almaktadır. Herhangi bir kuruma müracaat etmeme durumuna eğitim düzeyinin oldukça etkili olduğu görülmektedir. En yüksek oranlı olan ilkokul mezunları ile okuryazar olmayan gurubun tarihi ve kültürel bilincin yeterli düzeyde gelişmediği düşünülmektedir.

Tablo 99. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Herhangi Bir Kuruma Müracaat Etmenin Mardin’de Yaşam Süresine Göre Dağılımı

	Doğumda n beri		1 yıldan az		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	75	(42,4)	17	(40,5)	11	(47,8)	10	(43,5)	10	(41,7)	5	(41,7)	13	(41,9)
Hayır	102	(57,6)	25	(59,5)	12	(52,2)	13	(56,5)	14	(58,3)	7	(58,3)	18	(58,1)
Toplam	177	100	42	100	23	100	23	100	24	100	12	100	31	100

Görüşülen yetişkinlerin Mardin’de yaşam sürelerine göre tamamı %50’nin altında bir oranla tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etmektedir. Herhangi bir kuruma müracaat etmeme durumuna göre en yüksek oranla %59,5 ile bir yıldan az süredir yaşayan yetişkinler yer almaktadır. Bunu %58,3 ile 6-10 yıl ile 11-15 yıl arası yaşayan yetişkinler takip etmektedir. Mardin’de yaşam süresinin herhangi bir kuruma müracaat etmede etkili olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 100. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Müracaat Edilen Kuruma Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Müze Müdürlüğü	82	24,7
Turizm Müdürlüğü	37	11,1
Valilik	35	10,5
Belediye Başkanlığı	14	4,2
Diğer	22	6,6

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında %24,7’si Müze Müdürlüğüne, %11,1’i Turizm Müdürlüğüne, %10,5’i Valiliğe, %6,6’sı diğer kurumlara ve %4,2’si Belediye Başkanlığına müracaat etmektedir.

Tablo 101. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Müracaat Ettiği Kurumun Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Müze Müdürlüğü	41	22,7	41	27,2
Turizm Müdürlüğü	22	12,2	15	9,9
Valilik	15	8,3	20	13,2
Belediye Başkanlığı	7	3,9	7	4,6
Diğer	10	5,5	12	7,9

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen kadınların tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etme durumlarına baktığımızda; %22,7 ile Müze Müdürlüğüne, %12,2 ile Turizm Müdürlüğüne, %8,3 ile Valiliğe, %5,5 ile diğer kurumlara ve en az oranla da %3,9 ile Belediye Başkanlığına müracaat etmektedir.

Görüşülen erkeklerin tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etme durumlarına baktığımızda; %27,2 ile Müze Müdürlüğüne, %13,2 ile Valiliğe, %9,9 ile Turizm Müdürlüğüne, %7,9 ile diğer kurumlara ve kadınlarda olduğu gibi en az oranla %4,6 ile Belediye Başkanlığına müracaat etmektedir.

Tarihi değeri olan bir şey ile karşılaşıldığında müracaat edilen kurumun türü ile cinsiyet arasında farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Tablo 102. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Müracaat Ettiği Kurumun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Müze Müdürlüğü	35	(21,1)	26	(25,7)	10	(27,8)	7	(58,3)	4	(23,5)
Turizm Müdürlüğü	21	(12,7)	6	(5,9)	5	(13,9)	4	(33,3)	1	(5,9)
Valilik	18	(10,8)	9	(8,9)	6	(16,7)	0		2	(11,8)
Belediye Başkanlığı	8	(4,8)	2	(2)	3	(8,3)	0		1	(5,9)
Diğer	16	(9,6)	4	(4)	0		0		2	(11,8)

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında müracaat ettikleri kurumun türüne göre bakıldığında en yüksek oranla %58,3 ile 48-57 yaş grubunun Müze Müdürlüğüne, %33,3 ile 48-57 yaş grubunun Turizm Müdürlüğüne, %16,7 ile 38-47 yaş grubunun Valiliğe, %8,3 ile 38-47 yaş grubunun Belediye Başkanlığına ve %11,8 ile 58 yaş ve üstü grubun diğer kurumlara müracaat etmektedir.

Tarihi değeri olan bir şey ile karşılaşıldığında müracaat edilen kurumun türü ile yaş faktörü arasında farklılık olduğu düşünülmektedir. En yüksek oranla 48-57 yaş aralığının Müze Müdürlüğüne müracaat etmesi bunu göstermektedir.

Tablo 103. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Müracaat Ettiği Kurumun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil		İlkokul		Ortaokul		Lise		Ön lisans		Lisans		Yüksek lisans	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Müze Müdürlüğü	5	(27,8)	7	(18,4)	12	(34,3)	28	(25,7)	12	(27,3)	15	(19,2)	3	(30)
Turizm Müdürlüğü	1	(5,6)	5	(13,2)	3	(8,6)	11	(10,1)	3	(6,8)	12	(15,4)	2	(20)
Valilik	2	(11,1)	2	(5,3)	5	(14,3)	16	(14,7)	4	(9,1)	5	(6,4)	1	(10)
Belediye Başkanlığı	1	(5,6)	0		2	(5,7)	7	8(6,4)	1	(2,3)	2	(2,6)	1	(10)
Diğer	1	(5,6)	0		2	(5,7)	11	(10,1)	1	(2,3)	5	(6,4)	2	(20)

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerden tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında müracaat ettikleri kurumun türüne göre bakıldığında; en yüksek oranlarla %34,3 ile ortaokul mezunu grubun Müze Müdürlüğüne, %15,4 ile lisans mezunu grubun Turizm Müdürlüğüne, %14,7 ile lise mezunu grubun Valiliğe, %10 ile yüksek lisans mezunu grubun Belediye başkanlığına ve %20 ile yüksek lisans mezunu grubun diğer kurumlara müracaat etmektedir. Müracaat edilen kurumun türü ile eğitim durumu arasında ciddi bir farklılık olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 104. Tarihi Değeri Olan Bir Şey İle Karşılaştığında Müracaat Ettiği Kurumun Mardin’de Yaşam Süresine Göre Dağılımı

	Doğumda n beri		1 yıldan az		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Müze Müdürlüğü	46	(26)	7	(16,7)	6	(26,1)	8	(34,8)	6	(25)	4	(33,3)	5	(16,1)
Turizm Müdürlüğü	18	(10,2)	8	(19)	3	(13)	3	(13)	1	(4,2)	1	(8,3)	3	(9,7)
Valilik	15	(8,5)	3	(7,1)	3	(13)	5	(21,7)	2	(8,3)	0		7	(22,6)
Belediye Başkanlığı	7	(4)	0		3	(13)	0		2	(8,3)	0		2	(6,5)
Diğer	13	(7,3)	4	(9,5)	2	(8,7)	1	(4,3)	2	(8,3)	0		0	

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etme durumuna bakıldığında; en yüksek oranla %34,8 ile 3-5 yıl arası yaşayan grup Müze Müdürlüğüne, %19 ile bir yıldan az yaşayan grup Turizm Müdürlüğüne, %22,6 ile 15 yıldan fazla yaşayan grup Valiliğe, %13 ile 1-2 yıl arası yaşayan grup Belediye Başkanlığına ve %9,5 ile bir yıldan az yaşayan grup diğer kurumlara müracaat etmektedir. Müracaat edilen kurumun türü ile Mardin’de yaşam süresi arasında bilinç farklılığının olduğu düşünülmektedir. Uzun süredir yaşayan yetişkinlerin bu bilince daha fazla sahip olduğu düşünülmektedir.

Tablo 105. Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Yasa, Yönetmelik vb. Bilme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	129	38,9
Hayır	203	61,1
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin çoğu %61,1’lik oranla tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. konusunda bilgileri bulunmamaktadır. Tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. bölüm III’de geniş şekilde değinilmiştir.

Tablo 106. Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Yasa, Yönetmelik vb. Bilme Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

		Frekans (f)	Yüzde %
Kadın	Evet	70	38,7
	Hayır	111	61,3
Erkek	Evet	59	39,1
	Hayır	92	60,9
Toplam (N)		332	100

Görüşülen yetişkin kadınların tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. bilme durumlarına bakıldığında %61,3'ü bilmediklerini, erkeklerin ise %60,9'u bilmediklerini söylemişlerdir. Tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. bilmenin cinsiyete göre farklılık göstermediği, her iki cinsinde bu konuda yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Tablo 107. Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Yasa, Yönetmelik vb. Bilme Durumunun Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş	28-37 yaş	38-47 yaş	48-57 yaş	58 ve üzeri yaş
	f %	f %	f %	f %	f %
Evet	65 (39,2)	38 (37,6)	17 (47,2)	5 (41,7)	4 (23,5)
Hayır	101 (60,8)	63 (62,4)	19 (52,8)	7 (58,3)	13 (76,5)
Toplam	166 100	101 100	36 100	12 100	17 100

Görüşülen yetişkinlerin tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. bilme durumlarına bakıldığında genel olarak bütün yaş guruplarının bilmedikleri görülmektedir. Yaş aralığına göre en yüksek oranla %76,5 ile 58 yaş ve üstü grubunun, %62,4 ile 28-37 yaş grubunun, %60,8 ile 18-27 yaş grubunun, %58,3 ile 48-57 yaş grubunun ve %52,8 ile 38-47 yaş grubunun tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. bilmedikleri görülmektedir. Tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. bilmenin yaşa göre farklılık gösterdiğini 58 yaş ve üzeri grubun en yüksek oranla bu konuda yetersiz bilgiye sahip olması göstermektedir.

Tablo 108. Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Yasa, Yönetmelik vb. Bilmenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil		İlkokul		Ortaokul		Lise		Ön lisans		Lisans		Yüksek lisans	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	5	(27,8)	11	(28,9)	12	(34,3)	46	(42,2)	16	(36,4)	33	(42,3)	6	(60)
Hayır	13	(72,2)	27	(71,1)	23	(65,7)	63	(57,8)	28	(63,6)	45	(57,7)	4	(40)
Toplam	18	100	38	100	35	100	109	100	44	100	78	100	10	100

Görüşülen yetişkinlerden tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. bilme durumuna bakıldığında en yüksek oranla %60 ile yüksek lisans mezunu grubun bildiği görülmektedir. En düşük oranla da %72,2 ile okuryazar olmayan grubun bilgisinin olmadığı görülmektedir. Tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. bilmenin eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Lise ve üstü eğitim düzeyindeki yetişkinlerin bu konuda daha bilgili olduğu görülmektedir.

Tablo 109. Tarihi Ve Kültürel Mirası Koruma İle İlgili Yasa, Yönetmelik vb. Bilmenin Mardin’de Yaşam Süresine Göre Dağılımı

	Doğumda n beri		1 yıldan az		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	68	(38,4)	17	(41,5)	12	(52,2)	10	(43,5)	6	(25)	3	(25)	13	(41,9)
Hayır	109	(61,6)	25	(59,5)	11	(47,8)	13	(56,5)	18	(75)	9	(75)	18	(58,1)
Toplam	177	100	42	100	23	100	23	100	24	100	12	100	31	100

Görüşülen yetişkinlerin tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. bilme durumuna göre en fazla %52,2 ile 1-2 yıl arası yaşayan yetişkinler, en az oranla %25 ile 6-10 yıl ile 11-15 yıl arası yaşayan yetişkinler bulunmaktadır. Tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. bilmenin Mardin’deki yaşam süresine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 110. Eski Yapıların Üzerine Yapılan Yeni Binaların Yıkılması Düşüncesine Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	234	70,5
Hayır	98	29,5
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin çoğu %70,5'lik oranla Mardin'de bulunan eski binaların üstüne yapılan yeni binaların yıkılması gerektiğini söylemişlerdir.

Mardin Valiliği Mardin'de 'Eski Mardin Kentsel Yenileme ve Restorasyon Projesi' kapsamında 570'si tamamen, 860'ı da kısmen olmak üzere toplam 1430 binanın yıkılacağını tespit etmiştir (Mardin.gov.tr/2009).

Tablo 111. Eski Yapıların Üzerine Yapılan Yeni Binaların Yıkılması Düşüncesinin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Kadın		erkek		X ²	sd	P
	f	%	f	%			
Evet	119	65,7	115	76,2	4,291	1	,038
Hayır	62	34,3	36	23,8			
Toplam	181	100	151	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşünceleri arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(1)=4,291$, $p < 0,05$]. Cinsiyet değişkenine göre eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşüncelerine baktığımızda, kadınların %65,7'si (n=119) erkeklerin ise %76,2'sinin (n=115) eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşünceye sahip oldukları görülmektedir. Kadınların erkeklere daha az oranda yeni binaların yıkılması gerektiğini düşündükleri görülmektedir.

Tablo 112. Eski Yapıların Üzerine Yapılan Yeni Binaların Yıkılması Düşüncesinin Yaşa Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	17-27yaş		28-37yaş		38-47yaş		48-57yaş		58 + yaş		χ ²	sd	P
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Evet	105	63,3	82	81,2	30	83,3	9	75	8	47,1			
Hayır	61	36,7	19	18,8	6	16,7	3	25	9	52,9	17,193	4	.002

Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100
---------------	-----	-----	-----	-----	----	-----	----	-----	----	-----

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, yaş değişkeni ile eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşünceleri arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [χ^2 (4)=17,193, $p < 0,05$]. Yaş değişkenine göre eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşüncelerine baktığımızda, 38-47 yaş grubunun %83,3'ü (n=30), 28-37 yaş grubunun %81,2'si (n=82), 48-57 yaş grubunun %75'i (n=9), eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşüncedeyken, 18-27 yaş grubunun ise ancak %63,3'ü (n=105) ve 58 yaş ve üzeri grubun %47,1'i (n=8), eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşüncededir.

Tablo 113. Eski Yapıların Üzerine Yapılan Yeni Binaların Yıkılması Düşüncesinin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam				
	f	%	f	%	f	%			
Okuryazar değil	7	38,9	11	61,1	18	100	χ^2	sd	P
İlkokul	38	78,9	8	21,1	38	100			
Ortaokul	19	54,3	16	45,7	35	100			
Lise	75	68,8	34	31,2	109	100			
Önlisans	30	68,2	14	31,8	44	100			
Lisans	65	83,3	13	16,7	78	100			
Yüksek lisans	8	80	2	20	10	100			
Toplam	234	70,5	98	29,5	332	100	21,244	6	,002

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşüncesi arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=21,244$, $p < 0,05$]. Eğitim durumu değişkenine göre eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşüncesine baktığımızda, lisans mezunu grubun %83,3'ü (n=65), yüksek lisans mezunu grubun %80'i (n=8), ilkokul mezunu grubun %78,9'u (n=30) lise mezunu grubun %68,8'i (n=75) eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşüncedeyken, ancak ortaokul mezunu grubun %54,3'ü (n=19) ve okuryazar olmayan grubunda %38,9'u (n=7) eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşüncededir. Eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması düşüncesinin eğitim durumuna göre farklılık göstermekte, en yüksek oranla lisans ve yüksek lisans

mezunları yıkılması gerektiğini düşünürken, en az oranla da okuryazar olmayan grubun da yıkılmaması gerektiğini savunması bunu kanıtlamaktadır.

Tablo 114. Eski Yapıların Üzerine Yapılan Yeni Binaların Yıkılması Düşüncesinin Mardin’de Yaşam Süresine Göre Dağılımı

	Doğumda n beri	1 yıldan az	1-2 yıl	3-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	15 yıldan fazla
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %
Evet	120(67,8)	29 (69)	17(73,9)	17(73,9)	16(66,7)	9 (75)	26(83,9)
Hayır	57 (32,2)	13 (31)	6 (26,1)	6 (26,1)	8 (33,3)	3 (25)	5 (16,1)
Toplam	177 100	42 100	23 100	23 100	24 100	12 100	31 100

Görüşülen yetişkinlerin çoğu eski yapıların üstüne yapılan yeni yapıların yıkılması gerektiğini yüksek yüzdeler ile desteklemektedir. Yaşam sürelerine göre en yüksek orandan en düşük orana göre; %83,9 ile 15 yıldan fazla süredir yaşayan grup, %75 ile 11-15 yıl arası yaşayan grup, %73,9 ile 1-2 yıl arası yaşayan grup ve 3-5 yıl arası yaşayan grup, %67,8 ile doğduğunda beri yaşayan grup ve son olarak %66,7 ile 6-10 yıl arası yaşayan grup yeni binaların yıkılması gerektiğini düşünmektedirler. Mardin’de yaşayan tüm yetişkinler genel olarak yaşam süresi fark etmeksizin tarihi dokunun korunması gerektiğini savunmuşlardır.

Tablo 115. Restorasyon Çalışmalarının Yapılması Düşüncesine Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	281	84,6
Hayır	51	15,4
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin çoğu %84,6’sı Mardin’de restorasyon çalışmalarının yapılmasını desteklediklerini ifade etmişlerdir.

Mardin kentinin sahip olduğu tarihi mirasın gün ışığına çıkarılıp korunması, kentin karakteristik özellikleri dışında sonradan inşa edilen eklenti yapıların tarihi dokudan ayıklanması, kültürel değerlerin korunmasına yönelik olarak planlama, projelendirme, iyileştirme ve restorasyon faaliyetlerinin gerçekleştirmesi amacıyla Ocak 2009 yılında

“Tarihi Dönüşüm Projesi” Mardin Valiliği tarafından başlatılmıştır (Mardin.gov.tr/2009).

Tablo 116. Restorasyon Çalışmalarının Yapılması Düşüncesinin Cinsiyete Göre Dağılımı

		Frekans (f)	Yüzde %
Kadın	Evet	153	84,5
	Hayır	28	15,5
Erkek	Evet	128	84,8
	Hayır	23	15,2
Toplam (N)		332	100

Görüşülen yetişkin kadınların restorasyon yapılması ile ilgili düşüncelerine bakıldığında %84,5'i çalışmaları desteklediklerini, erkeklerin ise %84,8'i desteklediklerini ifade etmişlerdir. Restorasyon çalışmalarının yapılması gerektiğini her iki cinsin de savunduğu görülmektedir.

Tablo 117. Restorasyon Çalışmalarının Yapılması Düşüncesinin Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	134	(80,7)	93	(92,1)	30	(83,3)	11	(91,7)	13	(76,5)
Hayır	32	(19,3)	8	(7,9)	6	(16,7)	1	(8,3)	4	(23,5)
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100

Görüşülen yetişkinlerin çoğu restorasyon çalışmalarını desteklemektedir. Sırasıyla %92,1 ile 28-37 yaş grubu, %91,7 ile 48-57 yaş grubu, %83,3 ile 38-47 yaş grubu, %80,7 ile 18-27 yaş grubu ve %76,5 ile 58 yaş ve üstü grup restorasyon çalışmalarını desteklemektedir.. Bütün yaş grupları yüksek oranlarla restorasyon çalışmalarının yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Yaşam süresinin farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Tablo 118. Restorasyon Çalışmalarının Yapılması Düşüncesinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur- yazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön lisans	Lisans	Yüksek lisans
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %
Evet	14(77,8)	30(78,9)	32(91,4)	85 (78)	41(93,2)	70(89,7)	9 (90)
Hayır	4 (22,2)	8 (21,1)	3 (8,6)	24 (22)	3 (6,8)	8 (10,3)	1 (10)
Toplam	18 100	38 100	35 100	109 100	44 100	78 100	10 100

Görüşülen yetişkinlerden restorasyon çalışmalarını destekleyenler en yüksek oranla %93,2 ile önlisans mezunu grup, en az destekleyenler ise %22,2 ile okuryazar olmayan gruptan oluştuğu görülmektedir. Bütün eğitim düzeylerindeki yetişkinler restorasyon çalışmalarını desteklemekte, eğitim düzeyinin farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Tablo 119. Restorasyon Çalışmalarının Yapılması Düşüncesinin Mardin’de Yaşam Süresine Göre Dağılımı

	Doğumda n beri	1 yıldan az	1-2 yıl	3-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	15 yıldan fazla
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %
Evet	151(85,3)	34 (81)	20 (87)	16(69,6)	22(91,7)	11(91,7)	27(87,1)
Hayır	26 (14,7)	8 (19)	3 (13)	7 (30,4)	2 (8,3)	1 (8,3)	4 (12,9)
Toplam	177 100	42 100	23 100	23 100	24 100	12 100	31 100

Görüşülen yetişkinlerin restorasyon çalışmalarının yapılması düşüncesine göre en yüksek %91,7 ile 6-10 yıl yaşayan grup ve 11-15 yıl arası yaşayan grup desteklemektedir. En az oranla %30,4 ile 3-5 yıl arası yaşayan grup desteklemektedir. Yaşam süresi fark etmeksizin bütün gruplar restorasyon çalışmalarını desteklemekte bu nedenle yaşam süresinin farklılık göstermediği düşünülmektedir.

Tablo 120. 1. Caddenin Trafiğe Kapatılması Düşüncesine Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	149	44,9

Hayır	183	55,1
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin çoğu %55,1 ile birinci caddenin trafiğe kapatılmasını istemediklerini, %44,9'da birinci caddenin trafiğe kapatılması gerektiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Mardin'in tarihi kentini baştanbaşa ikiye bölen birinci cadde; Diyarbakır kapı denilen Mardin'in girişinden başlar, Savur kapı denilen Mardin'in bittiği yerde son bulur. Diyarbakır kapıdan Cumhuriyet meydanına kadar olan kısmına birinci cadde, Cumhuriyet Meydanından Savur kapıya kadar olan kısmına da Cumhuriyet caddesi denilmektedir. Oldukça dar olan yolda Cumhuriyet Meydanına kadar olan kısımda trafik çift yönlü, Cumhuriyet Meydanından Savur kapıya kadar olan kısımda da trafik tek yönlü olarak işlemektedir (www.mardin.bel.tr).

Tablo 121. 1. Caddenin Trafiğe Kapatılması Düşüncesinin Cinsiyete Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Kadın		Erkek		χ^2	sd	P
	f	%	f	%			
Evet	71	39,2	78	51,7	5,141	1	,023
Hayır	110	60,8	73	48,3			
Toplam	181	100	151	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılması ile ilgili düşünceleri arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2 (1)=5,141$, $p < 0,05$]. Cinsiyet değişkenine göre Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılması ile ilgili düşüncelerine baktığımızda, erkeklerin %51,7'si (n=78) kadınların ise %39,2'sinin (n=71) Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılması gerektiğini düşünmektedir. Kadınlar erkeklere göre daha az birinci caddenin kapatılmasını istemektedir. 1. Caddenin trafiğe kapatılması düşüncesi cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Eski Mardin'in hala yerleşim yeri olarak kullanılması, eski çarşıya yakınlığı, ulaşımın devam etmesi ve daha çok yaşlı nüfusun burada ikamet etmesinin bu durumu etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 122. 1. Caddenin Trafiğe Kapatılması Düşüncesinin Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	76	(45,8)	47	(46,5)	20	(55,6)	2	(16,7)	4	(23,5)
Hayır	90	(54,2)	54	(53,5)	16	(44,4)	10	(83,3)	13	(76,5)
Toplam	166	100	101	100	36	100	12	100	17	100

Görüşülen yetişkinlerden %55,6 ile 38-47 yaş grubu haricinde yarısından fazlası birinci caddenin trafiğe kapatılmaması gerektiğini söylemişlerdir. En yüksek oranla %83,3 ile 48-57 yaş grubu birinci caddenin kapatılmaması gerektiğini söylemişlerdir.

48-57 yaş grubu ile 58 yaş ve üzeri grubun 1. Caddenin kapatılmaması gerektiğini savunması yaşlı nüfusun daha çok eski Mardin’de ikamet ettiğini göstermektedir.

Tablo 123. 1. Caddenin Trafiğe Kapatılması Düşüncesinin Eğitim Durumuna Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam				
	f	%	f	%	f	%			
Okuryazar değil	4	22,2	14	77,8	18	100	χ^2	sd	P
İlkokul	11	28,9	27	71,1	38	100			
Ortaokul	10	28,6	25	71,4	35	100			
Lise	39	35,8	70	64,2	109	100			
Önlisans	19	43,2	25	56,8	44	100			
Lisans	57	73,1	21	26,9	78	100			
Yüksek lisans	9	90	1	10	10	100			
Toplam	149	44,9	183	55,1	332	100	48,397	6	,000

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin’deki birinci caddenin trafiğe kapatılması ile ilgili düşünceleri arasında. 05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=48,397$, $p < 0,05$]. Eğitim durumu değişkenine göre Mardin’deki birinci caddenin trafiğe kapatılması ile ilgili düşüncelerine baktığımızda, yüksek lisans mezunu grubun %90’ı (n=9), lisans mezunu grubun %73,1’i (n=57), önlisans mezunu grubun %43,2’si (n=19), lise mezunu grubun %35,8’i (n=39) Mardin’deki birinci caddenin trafiğe kapatılması ile ilgili düşüncedeyken, ancak okuryazar olmayan grubunda %22,2’si (n=4) ve ortaokul mezunu grubun %28,6’sı (n=10) Mardin’deki birinci caddenin trafiğe kapatılması ile ilgili düşüncesindedir. Eğitim düzeyi azaldıkça 1. Caddenin kapatılması fikri desteklenmektedir. Eğitimle birlikte tarihi dokunun

korunması bilincinin geliştiği görülmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe eski Mardin'de ikamet etme oranının azalması da bu durumu etkilemektedir.

Tablo 124. 1. Caddenin Trafiğe Kapatılması Düşüncesinin Mardin'deki Yaşam Süresine Göre Durumu ve Ki-kare Değeri.

	Evet		Hayır		Toplam		χ^2	sd	P
	f	%	f	%	f	%			
Doğduğumdan beri	60	33,9	117	66,1	177	100	24,325	6	,000
1 yıldan az	30	71,4	12	28,6	42	100			
1-2 yıl	13	56,5	10	43,5	23	100			
3-5 yıl	10	43,5	13	56,5	23	100			
6-10 yıl	14	58,3	10	41,7	24	100			
11-15 yıl	6	50	6	50	12	100			
15 yıldan fazla	16	51,6	15	48,4	31	100			
Toplam	149	44,9	183	55,1	332	100			

Yapılan Kay-kare testi sonucunda, Mardin'deki yaşam süresi değişkeni ile Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılması ile ilgili düşüncesi arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$\chi^2(6)=24,325$, $p < 0,05$]. Mardin'deki yaşam süresi değişkenine göre Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılması ile ilgili düşüncesine baktığımızda, 1 yıldan az süredir yaşayan grubun %71,4'ü (n=30), 6-10 yıl yaşayan gruptakilerin %58,3'ü (n=14), 1-2 yıl yaşayan grubun %56,5'i (n=13) Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılması düşüncesindeyken, 3-5 yıl arası yaşayan grubun ancak %43,5'i (n=10) ve doğduğundan beri yaşayan grubun ise %33,9'u (n=60) Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılması gerektiği düşüncesindedir. Yaşam süresi az olan yetişkinler genelde yeni Mardin'de yaşamlarını sürdürmekte, eski Mardin'i ziyaret amacı ile görmektedir. 1. Caddenin kapatılması ile gezmelerinin kolaylaşacağı düşünülmektedir.

Tablo 125. Mardin'i Ziyarete Gelen Yabancı Turistlerin Geliş Amaçları Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Gezmek, görmek için	313	94,3
Tarihi eser kaçakçılığı için	29	8,7

Etnik ve dinsel ayrımcılık konusunda misyonerlik yapmak için	47	14,2
Bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için	177	53,3

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin Mardin'i ziyarette gelen yabancı turistlerin geliş amaçları hakkındaki düşüncelerine göre %94,3'ü gezmek ve görmek için, %53,3'ü bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için, %14,2'si etnik ve dinsel ayırım konusunda misyonerlik yapmak için, %8,7'si de tarihi eser kaçakçılığı yapmak için gelmektedir. Turistik gezilerin tur organizasyonları ile artması ve benim gibi bilimsel araştırmaların yapılması bu durumu desteklemektedir.

Tablo 126. Mardin'i Ziyarete Gelen Yabancı Turistlerin Geliş Amaçları Hakkındaki Düşüncelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Gezmek, görmek için	170	93,9	143	94,7
Tarihi eser kaçakçılığı için	10	5,5	19	12,6
Etnik ve dinsel ayrımcılık konusunda misyonerlik yapmak için	18	9,9	29	19,2
Bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için	96	53	81	53,6

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlere Mardin'e gelen yabancı turistlerin geliş amaçları hakkındaki düşüncelerine bakıldığında kadınların %93,9'u, erkeklerinde %94,7'si gezmek ve görmek için geldiklerini düşünmektedir. Bunu takiben kadınların %53'ü, erkeklerinde %53,6'sı bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için geldiklerini ifade etmişlerdir. Hem erkekler hem de kadınlar hemen hemen aynı oranlarda gezmek, görmek düşüncesini ve bilimsel çalışmaları aynı oranlarda düşünmektedir. Turist kabilelerinin yoğunluğu ve bilimsel çalışmalar için onlara sorular sorulmasının bu durumu oluşturduğu düşünülmektedir.

Tablo 127. Mardin'i Ziyarete Gelen Yabancı Turistlerin Geliş Amaçları Hakkındaki Düşüncelerinin Yaşa Göre Dağılımı

	18-27 yaş		28-37 yaş		38-47 yaş		48-57 yaş		58 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Gezmek, görmek için	158	(95,2)	96	(95)	33	(91,7)	11	(91,7)	15	(88,2)
Tarihi eser kaçakçılığı için	18	(10,8)	6	(5,9)	3	(8,3)	1	(8,3)	1	(5,9)
Etnik ve dinsel ayrımcılık konusunda misyonerlik yapmak için	26	(15,7)	13	(12,9)	5	(13,9)	0		3	(17,6)
Bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için	96	(57,8)	54	(53,5)	15	(41,7)	6	(50)	6	(35,3)

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerden bütün yaş gruplarının, Mardin'e gelen yabancı turistlerin geliş amaçlarının gezmek ve görmek olduğunu düşünmüşlerdir. Sırasıyla %95,2 ile 18-27 yaş grubu, %95 ile 28-37 yaş grubu, %91,7 ile 38-47 ve 48-57 yaş grubu, son olarak %88,7 ile 58 yaş ve üstü grup bu düşüncüyü savunmuşlardır. En az oranla %0 ile 48-57 yaş grubu etnik ve dinsel ayrımcılık konusunda misyonerlik yapmak için gelmediklerini söylemişlerdir. Yaş aralığı farklılık göstermemekte, bütün yaşa aralıkları yakın oranlarda aynı düşünceleri desteklemektedir.

Tablo 128. Mardin'i Ziyarete Gelen Yabancı Turistlerin Geliş Amaçları Hakkındaki Düşüncelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil		İlkokul		Ortaokul		Lise		Ön lisans		Lisans		Yüksek lisans	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Gezmek, görmek için	17	(94,4)	35	(92,1)	32	(91,4)	103	(94,5)	42	(95,5)	75	(96,2)	9	(90)
Tarihi eser kaçakçılığı için	1	(5,6)	0		3	(8,6)	11	(10,1)	4	(9,1)	5	(6,4)	5	(50)
Etnik ve dinsel	0		3	(7,9)	1	(2,9)	16	(14,7)	10	(22,7)	12	(15,4)	5	(50)

**ayırımcılık
konusunda
misyonerlik
yapmak için**

Bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için	7 (38,9)	22(57,9)	16(45,7)	58 (53,2)	26(59,1)	40(51,3)	8 (80)
---	----------	----------	----------	-----------	----------	----------	--------

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerden tüm eğitim grupları Mardin'e gelen yabancı turistlerin geliş amacı olarak %90'ın üstünde oranlarla gezmek ve görmek olarak düşünmüşlerdir. En yüksek %50'lik oran ile yüksek lisans mezunları tarihi eser kaçakçılığı ve etnik, dinsel ayırım için misyonerlik yapmak için, yine %80'lik oranla bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için geldiklerini düşünmüşlerdir. En düşük oranla ilkokul mezunları %0 ile tarihi eser kaçakçılığı için gelmediklerini ve %0 ile okuryazar olmayan yetişkinlerin etnik ve dinsel ayırım konusunda misyonerlik yapmaya gelmediklerini düşünmüşlerdir. Eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan lisans mezunlarının farklı düşünceleri ve okuryazar olmayan grubun bu düşünceleri hiç desteklememesi bu durumu düşündürmektedir.

Tablo 129. Mardin'i Ziyarete Gelen Yabancı Turistlerin Geliş Amaçları Hakkındaki Düşüncelerinin Mardin'de Yaşam Süresine Göre Dağılımı

	Doğumda n beri		1 yıldan az		1-2 yıl		3-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		15 yıldan fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Gezmek, görmek için	167	(94,4)	38	(90,5)	21	(91,3)	22	(95,7)	23	(95,8)	12	(100)	30	(96,8)
Tarihi eser kaçakçılığı için	15	(8,5)	6	(14,3)	4	(17,4)	0		2	(8,3)	0		2	(6,5)
Etnik ve dinsel ayırımcılık konusunda misyonerlik yapmak için	24	(13,6)	10	(23,8)	4	(17,4)	4	(17,4)	2	(8,3)	0		3	(9,7)

Bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için	97 (54,8)	25(59,5)	13(56,5)	12(52,2)	11(45,8)	6 (50)	13(41,9)
---	-----------	----------	----------	----------	----------	--------	----------

- Bu soru birden fazla seçenek işaretleyebilme özelliğindedir.

Görüşülen yetişkinlerin Mardin'e gelen yabancı turistlerin geliş amaçları konusunda %100'lük oranla 11-15 yıl arası yaşayanlar Mardin'i gezmek ve görmek için geldiklerini söylemişlerdir. %17,4 ile 1-2 yıl arası yaşayanlar tarihi eser kaçakçılığı için geldiklerini düşünmüşlerdir. %23,8 ile bir yıldan az süredir yaşayanlar etnik ve dinsel ayrımcılık konusunda misyonerlik yapmak için geldiklerini söylemişlerdir. %59,5 ile bir yıldan az süredir yaşayanlar bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için geldiklerini ifade etmişlerdir. Mardin'de yaşam süresi arttıkça genel olarak ortak düşünce olan gezmek, görmek oranı artmaktadır. Yaşam süreleri değiştikçe farklı düşüncelerin oranı değişmektedir.

Tarihi ve kültürel yerlerin korunması için yaptıklarına ilişkin yorumlar

Görüşülen yetişkinlerin bu konudaki düşünceleri, "Tarihi ve kültürel yerlerin korunmasına ilişkin neler yapıyorsunuz. Kısaca yazar mısınız?" sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edilerek aşağıda özetlenmiştir.

- *Ben tarihi binaların üstüne bina yapmıyorum. Bir tarihi esere rastladığımda müzelere başvuruyorum. Bildiğim tarihi yerlerin yıkılmasına izin vermiyorum (G, E: 326).*
- *Tarihi ev ve işyerlerimizi onarmaya devam ediyoruz. Bu binaların korunması için devlet yetkililerine, Belediye Başkanına bilgimiz ölçüsünde önerilerde bulunuyoruz (G, E:142).*
- *Tarihi ve sit alanı içerisinde ya da üzerinde bulunan taş veya toprak binaların yıkılması konusunda devletin çalışma yapması gerektiğini düşünüyorum (G, E:300).*
- *Gezip gördüğüm yerlerdeki tarihi eserlere ve mekânlara zarar vermemeye çalışırım. Bu konuda zarar veren insanları uygun bir dille uyarırım (G, K:21).*
- *Keşke o yerleri daha fazla korumak elimizde olsa ama elimden geldiğince korurum tabi, yıkılmaması için yapılan çalışmalara ve yardımlara ilgi gösterir ve elimden geleni yapmaya çalışırım (G, E:281).*
- *Tarihi ve kültürel değerler atalarımızdan bize kalmış bir mirastır. Bunları sağlam ve sağlıklı bir şekilde torunlarımıza ulaştırmak herkesin görevi olmalıdır (G, E:211)*
- *Yapamıyorum. Pek dikkate alınmayız. Sadece elit kesim ve bürokratlar hâkim. Bizim gibi kişilerin görüşleri önemsizdir (G, E:200).*

- *Tarihi ve kültürel yerlerin korunması için fazla bir şey yapamıyoruz. Ama tarihi yerlere herhangi bir zararın gelmesi halinde gereken yerlere bilgi veriyoruz (G K:41 kişi; G E:56 kişi).*

• Tarihi ve kültürel yapıların korunması için genel olarak Mardin’de yaşayan yetişkinlerin ellerinden bir şey gelmediği, bu nedenle koruma amaçlı bir şey yapılmadığı sadece zarar vermemek için ellerinden geleni yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Tablo 105’teki bulgularla örtüşmektedir. Bu durum katılımcıların tarihi ve kültürel mirası koruma yönünde çıkarılmış ve yürürlükte olan yasa, yönetmelik vb. düzenlemelerin yaptırım gücü konusundaki bilinçlilik durumlarının yetersiz olmasıyla yorumlanabilir.

E- Birlikte Yaşamanın Harcı Olan Hoşgörü Kültürünü Besleyen İfadelere Katılma Durumu İle İlgili Bulgular

Birlikte yaşamanın harcı olan hoşgörü kültürünü besleyen ifadelere katılma durumunu gösteren bulgular tablolar halinde verilmektedir.

Tablo 130. Mardin’de Sahip Olunan Yaşama Hakkına Farklı Kültürlerin Sahip Olması Düşüncesine Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	274	82,5
Hayır	58	17,5
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %82,5’i büyük çoğunlukla Mardin’de sahip olunan yaşama hakkına farklı kültürlerden olanlarında sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Farklı kültürle mensup insanların yüzyıllardır bir arada yaşamasından dolayı böyle söyledikleri ve insanların yaşam hakkına saygılı oldukları düşünülmektedir.

Tablo 131. Mardin’de Yaşayan Farklı Kültürlerdeki Kişilere Verilen Zararın Kendilerine Verildiği Düşüncesine Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	229	69

Hayır	103	31
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %69'u Mardin'de yaşayan farklı kültürlerdeki kişilere verilen herhangi bir zararın kendine verildiğini düşündüklerini söylemişlerdir. Bu oranı daha düşük olmasının sebebi olarak farklı kültürdeki yetişkinlerin daha çok esnafılık yapması ve yaşam standartlarının daha yüksek olması olarak düşünülmektedir.

Tablo 132. Kendi Kültürlerindeki Grupları Mardin'de Yaşayan Farklı Kültürlere Mensup Graplardan Üstün Görme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	52	15,7
Hayır	280	84,3
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %84,3'ü kendi kültüründeki grupları diğer kültürlere mensup graplardan üstün görmediklerini ifade etmişlerdir. Bu da hoşgörülü bir toplum olduklarını düşündürmektedir.

Tablo 133. Kendi İnancını Diğer Kültürlere Mensup Kişilerin İnancından Üstün Görme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
Evet	141	42,5
Hayır	191	57,5
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerden %42,5'i kendi dini inancını diğer kültürlere mensup olan kişilerin inancından üstün gördüklerini söylerken, %57,5'i de üstün görmediklerini söylemişlerdir. Üstün gören grubun daha fazla dini baskı altında olduğu düşünülmektedir. Diğer grubun ise daha fazla dini hoşgörüyeye sahip olduğu düşünülmektedir.

Tablo 134. Kendi Kültürünün Yaşam Biçimini Diğer Kültürlerin Yaşam Biçiminden Üstün Görme Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde %
--	--------------------	----------------

Evet	78	23,5
Hayır	254	76,5
Toplam	332	100

Görüşülen yetişkinlerin %76,5'i kendi kültürünün yaşam biçimini diğer kültürlerin yaşam biçiminden üstün görmediklerini söylemişlerdir. Bu durum insanların saygı çerçevesinde yaşadığını düşündürmektedir.

Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına katkısı olduğuna yönelik bulgular

Görüşülen yetişkinlerin bu konudaki düşünceleri, "Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna cevabınız evet veya hayır ise nedenini kısaca açıklayınız?" sorusuna verilen yanıtlar analiz edilerek aşağıda özetlenmiştir.

Olumlu görüş belirtenler;

- *Farklı kültürlerin bir arada yaşaması hoşgörüyü doğurur (G, K:36).*
- *Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına katkısı olduğunu düşünüyorum, burada yaşayan beyliklerin eserlerine rastlıyor ve eserlerini tanıyoruz (G, E:50).*
- *Mardin tarihi birçok medeniyeti barındırmıştır. Bu zaman dilimi içerisinde değişik kültürler olması insanları beraber yaşamaya mecbur kılmıştır (G, E:84).*
- *Aramızda bulunan dil, din farklılıkları ister istemez aramızdaki manevi bağı güçlendiriyor (G, K:106).*
- *Üç farklı kültür ve bunlar arasındaki dayanışma, hoşgörü Mardin'in medeniyetler beşiği olmasına katkı sağlamıştır (G, E:144).*
- *Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına katkısı var, çünkü geçmişten günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Her uygarlığın geçmişiyle ilgili sorularına cevap verecek bir yerdir. En azından buradaki insanlar bütün insanların tek ırktan olmadıklarının bilincinde büyüyor (G, K:178).*
- *Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına var, çünkü bu yıla kadar tarihi ve kültürel mirasın korunması farklı toplulukların birbiriyle iç içe yaşamasıyla olmuştur. Bunun sonucunda birbirleriyle*

etkileşimi sonucu farklı kültürler doğmuştur. Mardin’de hem cami, hem kilise, hem de manastır bir aradadır (G, K:222).

- *Kültürel ve tarihi miras, o coğrafyada farklı kültürlerin yaşama hakkı olduğuna dair bir kanıttır (G, E:279).*
- *Mardin’de din, dil, ırk ve kültür ayırımı olmadan insanlar senelerdir mutlu ve huzurlu yaşamaktadır. Mardin’de beş yıl yaşayan insan Mardin’in diğer şehirlerden farklı ve hoşgörü içinde olduğunu görür ve o da bu hoşgörüye katılır (G, K:300).*

Olumsuz görüş belirtenler;

- *Mardin’deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına katkı sağladığını düşünmüyorum çünkü herkes kendi görüşünü savunduğu için insanların birlikte yaşamaları güçleşiyor (G, E:64).*
- *Mardin’deki var olan tarihi ve kültürel mirasın katkı sağladığını düşünmüyorum. Bence her inanç ve kültür kendi mirasının diğerlerine göre üstün olduğunu ve kendine ait olduğunu düşünür (G, E:132).*
- *Mardin’deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına katkı sağladığını düşünmüyorum. Çünkü insanlar sadece birbirinden uzak duruyor, birbirine bulaşmıyor (G, K:332).*
- Katılımcıların büyük çoğunluğu, Mardin’deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasının hoşgörüyü doğurduğu, dil, din ve kültür farklılıklarının manevi bağ oluşturduğu, tarihi mirasın korunmasının hoşgörüyü yarattığı ve cami ile kilisenin yan yana durmasının insanları olumlu etkilemesi ile tarihi ve kültürel mirasın bir arada yaşamaya olumlu katkıları olduğu yönünde olumlu görüş belirtmişlerdir.
- Katılımcılardan azda olsa, tarihi ve kültürel mirasın bir arada yaşamaya katkısının olmadığı, sadece insanların birbirinden uzak durduğu ve kendi kültürünü diğer kültürlerden üstün gördüğü yönünde olumsuz görüş belirtmişlerdir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, uygulanması ve ulaşılan bulguların ana hatları özetlenmiş, elde edilen bulgulara dayalı olarak, belirlenen sorunların çözümüne yönelik önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Araştırma, Mardin’de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıtırma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun ne olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın örneklemini; Mardin merkez ilçede yaşayan ve gönüllülük esasına dayalı olarak görüşmeyi kabul eden 18 yaş ve üstü yetişkinler oluşturmaktadır.

Araştırma verileri, literatür taraması ve hedef kitleye uygulanan görüşme formu ile elde edilmiştir. Ağustos-Kasım 2013 tarihleri arasında görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formu ile elde edilen bulgular, SPSS programına aktarılmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan veriler bilgisayar ortamında ve SPSS paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde, frekans, yüzde ve cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve Mardin’deki yaşam süresi gibi değişkenlerin karşılaştırılması için kay-kare tekniğinden yararlanılmıştır.

- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğu (%54,5) kadınlardan oluşmaktadır.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin yarısı (%50) 18-27 yaş grubundan oluşmaktadır.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin %32,8’i lise ve %23,5’i lisans mezunlarından oluşmaktadır.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin %53,3’ü doğduğundan beri Mardin’de yaşayan gruptan oluşmaktadır.
- Araştırmaya katılan (toplam:332) yetişkinlerin %12,7’si bir yıldan az süredir Mardin’de yaşamakta olduğunu belirtmiştir, on yıl ve altında bir süredir oturanların oranı ise yaklaşık %34’tür. Mardin son yıllarda kırdan kente göç olgusundan etkilenmiştir.

• Tarihi ve kültürel mirası tanıma boyutu ile ilgili sonuçlar:

- Araştırmaya katılan yetişkinlerin %70,5'i Mardin'de yaşamak istediklerini belirtmekte, erkeklerin kadınlardan daha yüksek oranlarla yaşamak istedikleri görülmektedir. Eğitim düzeyine göre en yüksek oranla Mardin'de yaşamak isteyen yetişkinler %88,6'sı ortaokul mezunu ve %77,8'i okuryazar olmayan gruptan oluşmaktadır.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin Mardin'de yaşama isteklerine şehrin tarihi bir kent olmasının önemli bir etken olmadığı görülmektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin Mardin'de bulunan dinlerden %52,4 ile İslamiyeti, %47,9 ile Hristiyanlığı ve %29,8 ile Zerdüştlüğü bildikleri görülmektedir. Konuşulan diller konusunda %53,6 ile Kürtçeyi, %51,2 ile Arapçayı, %43,1 ile Türkçeyi ve %29,5 ile Süryaniceyi kullandıklarını söylerken, etnik köken konusundaki bilgilerine göre Kürtler, Araplar ve Türkler, Süryaniler ve Ermeniler bulunmaktadır.
- Mardin'in mimarisi ve sanatında yüksek oranlarla Süryanilerin, Arapların ve Osmanlıların etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunlunun Mardin'in tarihi yerlerini bildikleri ancak kadınlarda bu oranın erkeklere göre daha az olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğunun Mardin'in tarihi yerlerini gezip, gördüğü en az oranla Dara Ören Yeri'nin görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Gezip görme konusunda kadınlar yine daha düşük bir oranla erkeklerin gerisinde kalmaktadır.
- Mardin'in tarihi ve turistik yerlerini gezmeden önce tarihleri konusunda bilgi edinme oranı %52,7'de kalmaktadır.
- Mardin'in tarihi ve turistik yerlerini gezmeden önce tarihleri konusunda bilgi edinme kaynaklarının kullanımı çok az oranlarda kalmakta, özellikle kitapların pek kullanılmadığı görülmektedir.
- Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinden görüşülenlerin %64,8'nin haberdar olmadığı görülmektedir.
- Tarih boyunca Mardin'e hükmetmiş uygarlıklardan Artukoğulları, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti dışında pek bir bilgilerinin bulunmadığı görülmektedir.

- Araştırmaya katılan yetişkinlerin tarihi ve kültürel mirası tanıma yönündeki bilinçlilik durumlarının; Mardin'de bulunan din, dil ve etnik köken ve Mardin'in tarihi yerlerini bilme, gezme ve görme konusunda yeterli olduğu, Mardin'in mimarisi ve sanatında etkili olan kültürler konusunda ve tarihi, turistik yerleri gezmeden önce tarihleri hakkında bilgi edinme konusunda %50 düzeylerinde, tarihi ve turistik yerleri gezmeden önce kullandıkları bilgi kaynakları konusunda, Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım CD'si ve broşüründen haberdar olma ve Mardin'e tarih boyunca hükmeden uygarlıklar konusunda yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Tarihi ve kültürel mirası tanıtma boyutu ile ilgili sonuçlar:

- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğu Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret etmektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkin erkekler kadınlara göre daha yüksek oranla Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret etmekte, Mardin'deki yaşam süresi bir yılın altında olan grubun da %31'i Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret etmektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin %66'sı Mardin'i tanımayan konukları geldiğinde, tarihi ve turistik yerlere ziyarete götürmektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin %37,3'ü, dışarıdan gelen yabancı birine tarihi ve turistik yerlerle ilgili doyurucu bilgiler verebilmektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin %57,5'i çocuklarını tarihi ve turistik yerlere gezmeye götürmemektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin %57,8'i çocuklarının tarihçi olmasını istememektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğu (%73,8) Mardin ile ilgili herhangi bir sempozyum, panel vb. tanıtım toplantısına şimdiye kadar katılmamıştır.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğu (%84,9) Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini elinde bulundurmamaktadır.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını koruma yönündeki bilinçlilik durumlarının; Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret etme ve Mardin'i tanımayan konukları geldiğinde, tarihi ve

turistik yerlere ziyarete götürme konusunda yeterli olduğu, dışarıdan gelen yabancı birine tarihi ve turistik yerlerle ilgili doyurucu bilgiler verme, çocuklarını tarihi ve turistik yerlere gezmeye götürme, çocuklarının tarihçi olmasını isteme, Mardin ile ilgili herhangi bir sempozyum, panel vb. tanıtım toplantısına katılma ve Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini elinde bulundurma konusunda yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

• Tarihi ve kültürel mirası koruma boyutu ile ilgili sonuçlar:

- Araştırmaya katılan yetişkinlerin %57,5'i tarihi değeri olan bir nesne ile karşılaştığında herhangi bir kuruma müracaat etmemektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerden, tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat edenler en fazla (%24,7) Müze Müdürlüğü'ne müracaat etmektedir. Kadınlar erkeklerden daha yüksek oranla valiliğe müracaat etmektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin %61,1'inin tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. konusunda bilgisi bulunmamaktadır.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğu (%70,5) eski yapıların üstüne yapılan yeni binaların yıkılmasını istemektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğu (%84,6) halen devam eden restorasyon çalışmalarını desteklemektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin yarısından fazlası (%55,1) Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılmasını istemektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin %94,3'ü Mardin'e ziyarete gelen yabancı turistlerin geliş amacının gezmek ve görmek olduğu söylemektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin tarihi ve kültürel mirası koruma yönündeki bilinçlilik durumlarının; Mardin'e ziyarete gelen yabancı turistlerin geliş amacı, eski yapıların üstüne yapılan yeni binaların yıkılmasını isteme ve restorasyon çalışmalarını destekleme konusunda iyi, Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılmasını isteme konusunda orta düzeyde, tarihi değeri olan bir nesne ile karşılaştığında herhangi bir kuruma müracaat etme ve müracaat edilen kurumlar konusunda, tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili

yasa, yönetmelik vb. konusunda bilgisi bulunma konusunda oldukça yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Birlikte yaşama harcı (tutkalı) olan hoşgörü kültürünü besleyen ifadelerle katılma ile ilgili sonuçlar:

- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğu (%82,5) Mardin'deki yaşama hakkına farklı kültürden olanların da hakkı olduğunu söylemektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğu (%69) Mardin'de yaşayan farklı kültürden birine verilen zararın kendine de verildiğini düşünmektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğu (%84,3) Mardin'de yaşayan farklı kültürlere mensup grupları kendi kültüründeki gruptan üstün görmemektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin yarısından fazlası (%57,5) kendi inancını diğer kültürlerdeki kişilerin inancından üstün görmemektedir.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin büyük çoğunluğu (%76,5) kendi kültürünün yaşam biçimini diğer kültürlerin yaşam biçiminden üstün görmemektedir.
 - Araştırmaya katılan yetişkinlerin birlikte yaşama harcı (tutkalı) olan hoşgörü kültürünü fazlasıyla benimsedikleri ve yaşama biçimi haline getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

- Tarihi ve kültürel mirası tanıma boyutu ile ilgili öneriler:
 - İnsanlığın ortak tarihi ve kültür mirası olan Mardin'i tanıma boyutu ile ilgili olarak Mardin Valiliği, Turizm İl Müdürlüğü, Müze Müdürlüğü, Artuklu Üniversitesi işbirliği içinde Mardin'in tarihi yapısının Türkiye ve dünya için önemini anlatan materyaller hazırlamalı, Mardin'de yaşayan yetişkinler bu konuda bilgilendirilmelidir.
 - Mardin mimarisi ve sanatında etkili olan kültürleri anlatan el broşürleri hazırlanmalı ve dağıtılmalı, eğitim toplantıları (ev hanımlarının bilinçlenmesi için halk eğitimi kurslarına) yapılmalıdır.
 - Tarihi ve turistik yerleri görmeyenlerin görmeme nedenleri araştırılmalı görmeleri için, görme arzu ve gereksinimi yaratılmalı, varsa (ekonomik, zaman ve uzaklık vb.) engeller kaldırılmalıdır.

- Araştırmaya katılan yetişkinlerden sözel olarak dinlediğim sorunlardan biri de Mardin Kalesi'nin halka kapalı olmasıydı. İlgili kurumların bu konuda düzenleme yapması ve geziye açık hale getirilmelidir.
- Tarihi ve turistik yerleri gezmeye gelen yetişkinler için, tarihi yerleri anlatabilecek rehberler yerleştirilmeli veya tarihi yerlerin girişine tanıtım broşürleri koyulmalıdır.
- Araştırmaya katılan yetişkinlerin çoğu Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sinden haberdar olmadığı için, en azından tanıtım broşürü okullarda öğrencilere dağıtılmalı ailelere ulaştırılmalıdır. Bu konu ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlar çalışmalar yapmalı ve çözüm yolu bulmalıdır.
- Mardin'e tarih boyunca hükmeden uygarlıklar konusunda bilgilendirme toplantıları (kadınlar için halk eğitimi kursları) düzenlenmelidir.

- Tarihi ve kültürel mirası tanıtma boyutu ile ilgili öneriler:

- Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini anlatan, tarihleri konusunda tüm kamu kurum ve kuruluşlarına, okullara ve halk eğitimi merkezlerinde kısa eğitim programları düzenlenmelidir.
- Görüşülen yetişkinler çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götüremediğinden, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Turizm il Müdürlüğü işbirliği yapılarak çocukların tarihi ve turistik gezileri programa bağlanmalıdır.
- Görüşülen yetişkinler çocuklarının tarihçi olmasını istemediğinden Müze Müdürlüğü ve diğer ilgili kuruluşların tarihçilerin iş alanları ve önemi konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Artuklu Üniversitesi ve diğer kuruluşlarda Mardin'in tarihi ile ilgili yapılan sempozyum, panel vb. toplantılara halk davet edilmeli, akademik kesim ile sınırlı kalmamalıdır.
- İlgili kamu kurum ve kuruluşları Mardin'i anlatan tanıtım broşürü ve CD'sinin ailelerin ellerinde bulunması sağlanmalıdır. Yerel medya organları kullanılarak bu bilgiler halka ulaştırılmalıdır.

- Tarihi ve kültürel mirası koruma boyutu ile ilgili öneriler:

- Mardin'de yaşayan yetişkinlerin tarihi değeri olan bir nesle ile karşılaştıklarında onu ne yapacakları konusunda gerekli eğitimler verilmelidir.

- Mardin’de yaşıyan yetişkinlerin tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında müracaat edebilecekleri kuruluşlar hakkında eğitimler düzenlenmelidir.
- Tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa ve yönetmelikler ile ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, halk eğitimi merkezlerinde ve okullarda eğitimler düzenlenmeli, yerel medya organları bu konu için kullanılmalıdır.
- Araştırmaya katılan yetişkinler yüksek oranlarla onaylıyorken eski yapıların üstüne yapılan yeni yapılar bir an önce yıkılmalı ve orda yaşıyan insanların mağdur olmaması için yeni yerleşim yerleri gösterilmelidir.
- Devam eden restorasyon çalışmalarına sürekliliği sağlanmalı, çalışmalar sırasında kentin tarihi dokusuna zarar verilmemelidir.
- Eski yapıların zarar görmemesi ve gezmeye gelenlerin yürüme alanlarını rahatlatmak için birinci cadde trafiğe kapatılmalı, fayton sistemine geçilmelidir.

KAYNAKLAR

- Abdüsselam Efendi, (2007), *Mardin Tarihi*, Derleyen: Hüseyin H. Güneş, Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi, İstanbul.
- Ahunbay, M. (2005), "ANTİK Mardin" , *Taşın Belleği Mardin*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Akurgal, E. (1998), *Türkiye'nin Kültür Sorunları*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aliyeva, M. (2007), *Makalelerle Mardin*, "Mardin ve Çevresini İçine Alan: Türk Devletleri Tarihi", (haz.)İbrahim Özçoşar, İmak Yayınevi, İstanbul.
- Altun, A. (2011), *Mardin'de Türk Devri Mimarisi*, Mardin Valiliği Yayını, İstanbul.
- Altunya, N. (2009), "*Eğitim Hakkı ve Yetişkin Eğitimi*", M. Uysal ve A. Yıldız (Derleyenler), Yetişkin Eğitimi, Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Atalan, Ö. (2008), "Artuklu Mimarisi'nin Anıtsal Mimarisinin Korunması Üzerine Model Yaklaşımı, Kasımiye Medresesi Örneği", *Artuklular*, ed. İ. Özcoşar, Mardin Valiliği Kültür Yayını, Mardin.
- Aydın, H.(2002), *Mardin'in Tarihi*, Kendi Yayını, Mardin.
- Balcı, A. (2010), *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Barışta, Ö. (2008), "Mardin Kasımiye ve Zinciriye Medreselerinin Taş Süslemelerinde Gözlenen Benzerlikler", *Artuklular*, ed. İ. Özcoşar, Mardin Valiliği Kültür Yayını, Mardin.
- Başaranlar, A. (2004), *Deyruzafaran Manastırı*, Deyruzafaran Manastırı Bakım Onarım ve Yaşatma Derneği Yayını, İstanbul.
- Bilgiç, E. (1977), "Milli Kültür Anlayışı", *Milli Kültür Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1.
- Bilir, M. (2004), *Çağdaş Yetişkin Eğitimi Liderlerinden Eduard Lindeman (1885-1953) Yaşamı, Eğitim Görüşü ve Hizmetleri*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:37, Sayı:2, Ankara.
- Anonim, (1969-1973), *Büyük Larousse ansiklopedisi*, Cilt:3, Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltş. Yayını.
- Celep, C. (1995), *Halk Eğitimi: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Teknikler*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Dağtekin, E. , Asatekin, G. (2008), "Anadolu'da Bir Belge: Mardin Eminnedin Külliyesi", *Artuklular*, ed. İ. Özcoşar, Mardin Valiliği Kültür Yayını, Mardin.

- Dağtekin, E. , Urak, G. (2008), “Mardin’de Artuklu Döneminden Günümüze Ulaşan Geleneksel Hamamlar”, *Artuklular*, ed. İ. Özcoşar, Mardin Valiliği Kültür Yayını, Mardin.
- Dalkılıç, N. (2007), *Midyat-Kültürel Zenginliğin Korunması*, ÇEKÜL Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Dinçer, İ. Ve Akın, O. (1994), *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kapsamında Koruma Planı ve İdari Yapısı*, 2. Kentsel Koruma Yenileme ve Uygulama Kolokyumu, İstanbul.
- Dolapönü, H.(1972), *Tarihte Mardin*, Deyrulzafaran Manastırı Yayınları, İstanbul.
- Duman, A. (2007), *Yetişkinler Eğitimi*, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Eke, F. Ve Özcan, Ü. (1987), *Tarihi Dokunun Korunması ve Uluslararası Deneyimler*, 11. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, Edirne.
- Erdem, İ. (2006), “Mardin’de Akkoyunlu Mirası”, *I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu*, Ed. İ. Özcoşar- H.H. Güneş, İstanbul
- Ferdi, K. (1939), *Mardin Artukluları Tarihi*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.
- Ferdi, K. (2006), *Mardin Artuklu Melikleri Tarihi*, Ed.İ. Özcoşar- H.H.Güneş, Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yayını, İstanbul.
- Gürbüz, A. (2006), “16. Ve 17. Yüzyıllarda Mardin Kalesi”, *I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu*, Ed. İ. Özcoşar- H.H. Güneş, İstanbul.
- Karakaş, T. (1997), *Taşınır ve Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Mevzuatı*, Tüze Yayıncılık, Ankara.
- Karasar, N. (2011), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Keleş, R. Ve Hamamcı, C. (1997), *Çevrebilim*, İmge Yayınevi, Ankara.
- Kiper, P. (2004), *Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması-Türkiye Bodrum Örneği*, Doktora Tezi, Ankara.
- Knowles, M. (1996), *Yetişkin Öğrenenler Göz Ardı Edilen Bir Kesim*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Kuban, D. (2000), *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu*, Yem Yayınları, İstanbul.
- Madran, E. (2009), *Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması Ve Onarımına İlişkin Temel Bilgiler*, Mimarlar Odası Antalya Şubesi Yayınları 12/4, Antalya.
- Marev, (2008), *Büyülü Kent Mardin*, Marev Ankara Şubesi Kültür Yayınları, Ankara.
- Mumcu, A. (1986), *Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi*, İnkılâp Kitapevi, İstanbul.
- Okçabol, R. (2006), *Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi)*, Ütopya Yayınevi, Ankara.

- Onur, B. (2008), *Gelişim Psikolojisi*, İmge Kitapevi, Ankara.
- Özel, S. (1998), *Uluslar arası Alanda Kültür Varlıklarının Korunması*, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Sarı, E. (2010), *Kültür-Kimlik-Politika Mardin’de Kültürlerarasılık*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Sey, Y. (1998), *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tapan, M. (1998), *Cumhuriyet Döneminde Doğa ve Kültür Varlıklarının Korunması*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1985), *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kentsel Dönüşüm*, Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 4, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1998), *Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık Bilanço’98*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- UNESCO (1985), *Yetişkin Eğitimi Terimleri*, Uluslar arası Eğitim Bürosu İçin Hazırlayanlar: C. Titmus, P. Buttedahl, D. Ironside ve P. Lengrand (Çev: A. Ferhan Oğuzkan), Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Ankara.
- Yalçın, A. (1997), *Türkiye Cumhuriyeti 1924, 1961, 1982 Anayasaları*, Geçit Kitapevi, İstanbul.
- Yeter, E. (2008). *Kentsel Gelişme ve Kültür Değerleri*, İstanbul.
- Yıldız, İ. (2010), *Savur’daki Tarihi Eserler*, Mardin Valiliği, İstanbul.
- Yıldız, İ. (2008), *Mardin’deki Su Mimarisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Yıldız, İ. ,Koç, E.(2010), “Mardin’deki Tarihi Köprüler Üzerine Bir Değerlendirme”, *Mukaddime*, Mardin Artuklu Üniv., Yıl:2010, S:2, ss:97-109.
- www.mardin.gov.tr (Erişim tarihi:25.08.2013)
- www.kultur.gov.tr (Erişim tarihi:25.08.2013)
- www.sanattarihi.org (Erişim tarihi:14.05.2013)
- tr.wikipedia.org (Erişim tarihi:14.05.2013)
- <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-62871/eski2yeni.html>(Erişim tarihi:25.01.2013)
- http://www.unesco.org/baltics/Riga_final_report.html (Erişim tarihi:25.01.2013)
- http://www.icomos.org/docs/nz_92charter.html(Erişim tarihi:25.01.2013)
- <http://www.hikayeler.net/yazilar/48536/malinowski-ve-sosyal-antropoloji/>(Erişim tarihi:25.01.2013)
- www.tuik.gov.tr(Erişim tarihi:18.12.2013)

www.mardin.bel.tr(Erişim tarihi:08.11.2013)

<http://www.mevzuatdergisi.com>(Erişim tarihi:25.08.2013)

EKLER

EK 1: Görüşme Formu Uygulama İzin Belgesi

2013
Piri Reis Dünya Haritası'nın
500. Yıl Dönümü

T.C.
MARDİN VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Sayı : 81493395-044/ 15
Konu : Yetişkinlerin Tarih ve Kültüre Yönelik
Bilinçlilik Durumunu Tespit Anketi

02.../12/2013

Selma ÇOBAN
Cumhuriyet Mah. 9. Sok. No: 17 Bilal-i
Habeş Camii Karşısı Mardin

- İlgi: a) Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün 25.12.2013 gün ve 4937 sayılı azısı.
b) Sayın Selma ÇOBAN'ın 24.12.2013 günlü dilekçesi.
c) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 11.06.2013 gün ve 2444 sayılı yazısı.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yaşam Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Anabilim Dalı, Yetişkin Eğitimi yüksek lisans programı öğrencisi Selma ÇOBAN'ın "Mardin'de Yaşayan Yetişkinlerin Tarihi ve Kültürel Miraslarını Tanıma, Tanıtma ve Koruma Yönündeki Bilinçlilik Durumu" konulu tez çalışması kapsamında ilimizde araştırma, inceleme ve yetişkinlerle görüşmeler yapması ile anket doldurması, Valiliğimizce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ali GÜLDOĞAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

DAĞITIM:

- Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Ankara
- Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Mardin
- Sayın Selma ÇOBAN (Cumhuriyet Mah. 9. Sokak. No:17 Bilal-i Habeş Camii Karşısı Merkez-Mardin)

Adres: Vali Ozan Caddesi Hükümet Konağı 2. Kat, No:4 Yenişehir/MARDİN Tel: 0482 212 37 76
Faks: 0482 212 58 45 e-posta: iktm47@kulturturizm.gov.tr www.mardinkulturturizm.gov.tr

EK 2: Görüşme Formu

I. Kişisel Bilgiler

1- Cinsiyetiniz : ☐ Kadın ☐ Erkek

2-Yaşınız :

- 1. 18-27 ()
- 2. 28-37 ()
- 3. 38-47 ()
- 4. 48-57 ()
- 5. 58 ve üzeri ()

3- Eğitim Durmunuz:

- 1. Okur yazar değil ()
- 2. İlkokul ()
- 3. Ortaokul ()
- 4. lise ()
- 5. Önlisans ()
- 6. Lisans ()
- 7. Yüksek lisans ()

4- Medeni Durumunuz:

- 1. Evli ☐ 2. Bekar ☐ 3. Boşanmış/Dul ☐

5- Mardin de ne zamandan beri yaşamaktasınız?

- 1. Doğduğumdan beri ()
- 2. 1 yıldan az. ()
- 3. 1-2 yıl ()
- 4. 3-5 yıl ()
- 5. 6-10 yıl ()
- 6. 11-15 ()
- 7. 15 yıldan fazla ()

6- Çocuk durumunuz:

- 1. Çocuğu yok ()
- 2. Bir çocuk ()
- 3. İki çocuk ()
- 4. Üç çocuk ()
- 5. Dört ve daha fazla çocuk ()

- Arap (Azap) Camii ☐
- Zairi (Şeyh Muhammed Ezzerar) Camii ☐
- Hacı Ömer (Halife) Camii ☐
- Ulu Cami (Cami-i Kebir) ☐
- Abdüllatif (Latifiye) Camii ☐
- Melik Mahmut Camii ☐
- Şehidiye Camii ve Medresesi ☐
- Eminüddin Külliyesi ☐
- Şeyh Kasım Halveti Türbe ve Mescidi ☐
- Zinciriye Medresesi ☐
- Sıttı Radviyye (Hatuniye) Medresesi ☐
- Şah Sultan Hatun Medresesi ☐
- Melik Mansur Medresesi ☐
- Kasımiye Medresesi ☐

C. Kiliseler - Manastırlar

- Meryemana Kilisesi ve Patrikhanesi ☐
- Mor Mihayel Kilisesi ve Burç Manastırı ☐
- Mor Behnam (Kırklar) Kilisesi ☐
- Mor Petrus ve Pavlus Kilisesi ☐
- Mor İliyo Kilisesi ☐
- Mor Yusuf Kilisesi ☐
- Mor Stefanos Kilisesi ☐
- Hammara Manastırı ☐
- Deyrülzeferan Manastırı ☐
- Meryem Ana Manastırı ☐
- Mor Cırcıs Manastırı ☐
- Mor Yakup Manastırı ☐
- Deyrulumur (Mor Gabriel) Manastırı ☐

D.Çarşılar

- Kayseriyye (Bezestan) ☐
- Revaklı Çarşı ☐

E.Hamamlar

- Radviyye Hamamı ☐
- Ulu Cami Hamamı ☐

F.Geleneksel Mardin Evleri

- G.Dara Ören Yeri ☐

13- Tarihi ve Turistik yerleri gezmeden önce tarihleri hakkında bilgi ediniyor musunuz?

1. Evet ☐ 2. Hayır ☐

14- Cevabınız “ Evet” ise, bilgiyi nerden edindiğinizi işaretler misiniz?

1. Kitaplardan () 2. İnternette ()
 3. Rehberlerden () 4. Aile, arkadaş veya çevreden ()

15- Mardin Valiliği’nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD’si olduğunu biliyor musunuz?

1. Evet () 2. Hayır ()

16- Mardin’e tarih boyunca hükmeden ve aşağıda yer alan uygarlıklardan bildiklerinizi işaretler misiniz?

1. Subariler () 2. Akadlar () 3. Elamlılar () 4. Babiller ()
 5. Hititler () 6. Asurlular () 7. Aramiler () 8. Medler ()
 9. Persler () 10. Hamdaniler () 11. Sasaniler () 12. Mervaniler ()
 13. Artukoğulları () 14. Eyyubiler () 15. Harzemşahlar ()
 16. Anadolu Selçukluları () 17. Karakoyunlular () 18. Akkoyunlular ()
 19. Safaviler () 20. Osmanlı imp. () 21. Türkiye Cumhuriyeti ()

B- Tarihi ve Kültürel Mirası Tanıtma Boyutu İle İlgili İfadeler:

17- Daha önce Mardin’deki tarihi yerleri ziyaret ettiniz mi?

1. Evet () 2. Hayır ()

18- Yanıtınız “Evet” ise, bölgeyi tanımayan konuklarınız geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürüyor musunuz?

1. Evet () 2. Hayır ()

19- Mardin dışından gelen yerli ve yabancı biri ile karşılaştığınızda, sizden Mardin’in gezilecek ve görülecek yerleri konusunda bilgi istediğinde ne yapıyorsunuz?

1. Bu konuda ona yardım edemiyorum ()
 2. Sorusuna doyurucu bilgiler veriyorum ()
 3. Turizm danışma bürosuna yönlendiriyorum ()
 4. Mardin kent müzesine yönlendiriyorum ()
 5. Mardin’in tanıtım broşürü ve CD’sini tavsiye ederim ()

20- Çocuklarınızı tarihi ve turistik mekânlara gezmeye götürüyor musunuz?

1. Evet () 2. Hayır ()

21- Çocuğunuzun tarihçi olmasını ister misiniz?

1. Evet () 2. Hayır ()

22- Mardin ile ilgili olarak yapılmış herhangi bir sempozyum, panel vb. tanıtım toplantısına katıldınız mı?

1. Evet () 2. Hayır ()

23- Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'si elinizde bulunuyor mu?

1. Evet () 2. Hayır ()

C- Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Boyutu İle İlgili İfadeler:

24- Tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştığınızda her hangi bir kuruma müracaat ediyor musunuz?

1. Evet () 2. Hayır ()

25- Cevabınız “ Evet” ise, hangi kuruma müracaat ettiğinizi işaretler misiniz?

1. Müze Müdürlüğü	()	2. Turizm Müdürlüğü	()
3. Valilik	()	4. Belediye Başkanlığı	()
5. Diğer	()		

26- Tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. biliyor musunuz?

1. Evet () 2. Hayır ()

27- Eski yapıların üzerine yapılan yeni binalar sizce yıkılmalı mıdır?

1. Evet () 2. Hayır ()

28- Sizce restorasyon çalışmaları yapılmalı mıdır?

1. Evet () 2. Hayır ()

29- Sizce 1. Cadde trafiğe kapatılmalı mıdır?

1. Evet () 2. Hayır ()

30- Mardin’i ziyarette gelen yabancı turistlerin geliş amaçları hakkında ne düşünüyorsunuz?
Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

1. Gezmek, görmek için ()
2. Tarihi eser kaçakçılığı için ()
3. Etnik ve dinsel ayrımcılık konusunda misyonerlik yapmak için ()
4. Bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için ()

31- Birlikte yaşamının harcı olan hoşgörü kültürünü besleyen ifadelere katılma durumu:

1.Mardin’de sahip olduğunuz yaşama hakkına farklı kültürlerden olanlarında sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

a- Evet ()

b- Hayır ()

2. Mardin’de yaşayan farklı kültürlerdeki kişilere verilen herhangi bir zararın size de verildiğini düşünüyor musunuz?

a- Evet ()

b- Hayır ()

3.Kendi kültürünüzdeki grupları diğer kültürlere mensup gruplardan üstün görüyor musunuz?

a- Evet ()

b- Hayır ()

4.Kendi dini inancınızı diğer kültürlere mensup olan kişilerin inancından üstün görüyor musunuz?

a- Evet ()

b- Hayır ()

5.Kendi kültürünüzün yaşam biçimini diğer kültürlerin yaşam biçiminden üstün görüyor musunuz?

a- Evet ()

b- Hayır ()

32- Mardin’deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Cevabınız evet veya hayır ise nedenini kısaca açıkla mısınız?

1.Evet ()

2.Hayır ()

33- Tarihi ve kültürel yerlerin eğitsel değeri hakkında bilginiz varsa, kısaca yazar mısınız?

34- Tarihi ve kültürel yerlerin korunmasına ilişkin neler yapıyor sunuz? Kısaca yazar mısınız.

EK 3: Mardin'deki Mahalleler ve Hane Sayıları Raporu

YERLEŞİM YERİNDE MAHALLE BAZINDA
NİTELİK KODLARINA GÖRE HANE SAYILARI RAPORU

İl Adı : MARDİN
İlçe Adı : MERKEZ
Bucak Adı : MERKEZ
Köy Adı : MERKEZ
Mahalle Adı :

MAHALLE ADI	DİĞER	KAMU İŞYERİ	İNŞAAT	ÖZEL İŞYERİ	BİNA	ARSA	B.B. SAYISI	TAHSİS	CADDE SOKAK	İMAR AÇILAN ARSALAR	YAZLIK/ MEVSİM LİK	NÜFUS	KONUT SAYISI
13 MART	27	27	91	109	306	373	7439		70			13568	7185
CUMHURİYET	23	9	8	17	369	78	762	2	19			2909	705
DIYARBAKIR KAPI	33	8		108	291	13	757		28			2099	608
EMİNETTİN	47	3		18	178	9	395		21			951	327
ENSAR	31	20	8	38	469	129	1373		30	1		3997	1276
GÜL	50	19	2	38	376	16	960		33			3244	851
KAYACAN	35	9		10	218	44	707		17			2096	653
KOTEK (Evren)	31	4	3	37	345	109	795		33			2138	720
LATİFİYE	21	1		33	140	3	327	2	11			679	272
MEDRESE	44	12		98	203	1	716	1	16			940	562
NECMETTİN	24	3	2	15	211	2	384		25			1085	319
NUR	71	12	20	22	190	132	2326		21	1		3252	2201
OFİS	99	7	6	313	264	59	894		21	1		2420	469
SARAÇOĞLU	70	9	3	24	692	31	1374	1	43		1	5226	1268
SAVURKAPI	121	9	4	93	846	38	1989	2	63		3	5374	1762
TEKER	131	3	1	573	569		1868		70			2322	1160
ULUCAMI	45	3		259	294	3	829	1	35			1381	480
YENİKAPI	54	4	3	21	265	8	582		33		1	1602	500
YENİŞEHİR	40	23	46	82	348	355	6322		53			13416	6131
ÇABUK	42	9	4	70	466	18	1327		31	1		4080	1188
İSTASYON	137	20	12	18	492	125	1549		35			4576	1362
ŞAR	66	7	4	394	532	6	1874		33	1		3290	1413
ŞEHİDİYE	63	4	1	42	357	9	785		32		3	1775	675
TOPLAM	1305	225	218	2432	8421	1561	36334	9	773	5	8	82420	32087